

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ (Ε-ΜΒΑ)**

Διπλωματική Εργασία

***ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ***

Αθανάσιος Τσιορλίδας

Πειραιάς, 2012

Αφιερώνεται στους γονείς μου και στη Φλωρεντία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αθανάσιος Τσιορλίδας

Σημαντικοί όροι: Σύστημα Απονομής Δικαιοσύνης, Απόδοση, Αποτελεσματικότητα, Κόστος, Ποιότητα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η εξέταση του κόστους και της ποιότητας του δικαστικού συστήματος στην Ελλάδα, με σκοπό την αξιολόγηση όλων εκείνων των παραγόντων, οι οποίοι έχουν συμβάλει ή εξακολουθούν να συμβάλλουν άμεσα ή έμμεσα στη διαμόρφωση του τρέχοντος συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

Η εργασία βασίζεται σε πρωτότυπη έρευνα, ελλείπει προϋπάρχουσας σχετικής βιβλιογραφίας ή έρευνας, που διενεργήθηκε, βάσει ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν, δίνουν έμφαση στην εικόνα, που έχει ο πολίτης, τόσο για τους δικηγόρους όσο και για τους δικαστές, καθώς και στον τρόπο, που διαμορφώνεται η απόφαση του δικαστηρίου, με την απογοήτευση των ερωτηθέντων να διαφαίνεται σε ιδιαίτερα έντονο βαθμό αναφορικά με πολλές πτυχές της δικαστικής διαδικασίας.

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να επισημανθούν τα στοιχεία δυσλειτουργίας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Στόχος είναι ο εντοπισμός των σημείων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από τους ιθύνοντες, προκειμένου να προταθούν οι κατάλληλες λύσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης τόσο της λειτουργίας όσο και της απόδοσης του συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα:

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

i

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

ii

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ii – iv

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1 – 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΟΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1.1. ΦΟΡΕΙΣ

4 - 11

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

4

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

4 – 6

ΠΟΙΝΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

6 – 7

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

8 - 9

ΣΤΡΑΤΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

10 – 11

1.2. ΝΟΜΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

ΔΙΚΑΣΤΕΣ

12

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ

12

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΙ

12

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ

12

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

13

1.3. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

13

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

13 – 15

1.4. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΜΕΝΑ ΚΕΝΑ

15 – 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

18

2.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

2.2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	19 - 24
2.2.2. ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΩΣ ΠΛΕΟΝ ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ. ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ Η' ΕΞΩΔΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ	24 - 25
Δικαστική επίλυση διαφορών. Κόστος	25 - 26
Χρονική διάρκεια δικαστικής διαδικασίας	26 - 28
Χρηματικό μέγεθος διαφοράς	28 - 34
2.2.3. ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ	35 - 37
Επιλογή δικηγόρου	38 - 40
Κόστος υπηρεσιών δικηγόρου	40 - 42
Κανονιστικό πλαίσιο σχετικά με τις αμοιβές των δικηγόρων	42 - 43
A. Έξοδα διαδίκων σε αστικές διαδικασίες	43
B. Έξοδα διαδίκων σε ποινικές διαδικασίες	43
Γ. Έξοδα των διαδίκων σε συνταγματικές διαδικασίες	43
Δ. Περιπτώσεις στις οποίες ο ηττηθείς διάδικος καταβάλλει τα έξοδα του διαδίκου που κέρδισε τη δίκη	44
Αξιολόγηση επαγγέλματος δικηγόρου	44 - 47
Προτίμηση εξώδικης επίλυσης διαφοράς και διαιτησίας	47 - 48
Ικανοποίηση από δικαστήριο	49 - 51
Οικονομικές απολαβές δικαστών και εξασφάλιση της ανεξαρτησίας τους από χρηματισμό	51 - 52
Δικαστικό σύστημα και πάταξη της διαφθοράς	52 - 55
Αποτίμηση της λειτουργίας του δικαστικού συστήματος	55 - 56
Εμπιστοσύνη προς δικαιοσύνη ύστερα από δικαστική διαδικασία	56 - 58
Προθυμία βελτίωσης δικαστικού συστήματος	59 - 60
Επίδραση δικαστικής διαδικασίας σε ψυχολογία ερωτηθέντων	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

**3.1. ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ.
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΟ**

61

3.2. ΛΥΣΕΙΣ

62 - 73

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

74 - 76

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

77

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ 4055/2012 «ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΗΣ ΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ»

78 – 82

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

83 – 96

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή μου κ. Χρήστο Ι. Καζαντζή για την μεγάλη εμπιστοσύνη που επέδειξε στο πρόσωπό μου και την καθοδήγησή του καθόλη τη διάρκεια της πραγματοποίησης της παρούσας εργασίας, τους γονείς μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος και τέλος στη Φλωρεντία, τον άνθρωπο, που βρίσκεται δίπλα μου και με στηρίζει σε όλα τα βήματά μου.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

	Τίτλος:	Σελίδα:
Πίνακας 1	Καταλληλότητα της Δικαστικής Οδού	34

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1	Φύλο Δείγματος	19
Διάγραμμα 2	Μόρφωση Δείγματος	20
Διάγραμμα 3	Εμπειρία Δείγματος	20
Διάγραμμα 4	Μόρφωση Ερωτηθέντων και Είδος Δικαστικής Εμπειρίας	21
Διάγραμμα 5	Είδος Εμπειρίας Ερωτηθέντων	21
Διάγραμμα 6	Ηλικία Δείγματος	22
Διάγραμμα 7	Ηλικία Δείγματος και Είδος Εμπειρίας	22
Διάγραμμα 8	Επαγγελματική κατάσταση	23
Διάγραμμα 9	Εισοδηματική Κατάσταση	23
Διάγραμμα 10	Μόρφωση και Οικονομική Κατάσταση	24
Διάγραμμα 11	Οικογενειακή Κατάσταση Ερωτηθέντων	24
Διάγραμμα 12	Ανάληψη Δράσης	27
Διάγραμμα 13	Διάρκεια Υπόθεσης	27
Διάγραμμα 14	Χρόνος Επίλυσης διαφοράς	28
Διάγραμμα 15	Χρόνος Ανάληψης Δράσης και Διάρκειας Υπόθεσης	29
Διάγραμμα 16	Χρηματικό Μέγεθος Διαφοράς	30
Διάγραμμα 17	Οικονομική Κατάσταση και Μέγεθος Διαφοράς	30
Διάγραμμα 18	Ικανοποίηση Απαιτήσεων	31

Τίτλος:

Σελίδα:

Διάγραμμα 19	Ύψος Χρηματικής Διαφοράς και Ικανοποίηση Ερωτηθέντα	31
Διάγραμμα 20	Βελτίωση Σχέσης με Αντίδικο	32
Διάγραμμα 21	Ηθική Ικανοποίηση	32
Διάγραμμα 22	Καταλληλότητα δικαστικής Οδού	33
Διάγραμμα 23	Ισότιμη Μεταχείριση	33
Διάγραμμα 24	Καταλληλότητα Δικαστικής Οδού Ανά Μορφωτικό Επίπεδο	34
Διάγραμμα 25	Καταλληλότητα Δικαστικής Οδού Επί Συνόλου	34
Διάγραμμα 26	Μόρφωση και Προτίμηση Ερωτηθέντα σε Δικαστική Λύση	35
Διάγραμμα 27	Ηλικία Ερωτηθέντων και Καταλληλότητα Δικαστικής Οδού (κατά τη γνώμη τους)	35
Διάγραμμα 28	Οικονομική Κατάσταση Ερωτηθέντα και Προτίμηση Δικαστικής Λύσης Διαφοράς	36
Διάγραμμα 29	Προτίμηση Εξώδικης Επίλυσης Διαφοράς	37
Διάγραμμα 30	Ικανοποίηση Από υπηρεσίες Δικηγόρου	38
Διάγραμμα 31	Επιλογή Δικηγόρου	39
Διάγραμμα 32	Επιλογή Ίδιου Δικηγόρου	40
Διάγραμμα 33	Κόστος Δικηγορικών Υπηρεσιών	41
Διάγραμμα 34	Μέγεθος Απόδειξης	42
Διάγραμμα 35	Αξιολόγηση Αριθμού Δικηγόρων	44
Διάγραμμα 36	Κριτική Ανοίγματος Δικηγορικού Επαγγέλματος	45
Διάγραμμα 37	Συνεισφορά Ανοίγματος Δικηγορικού Επαγγέλματος	45
Διάγραμμα 38	Επιρροή Δικηγόρου σε Αποτέλεσμα Δικαστικής Διαδικασίας	46
Διάγραμμα 39	Ικανοποίηση Από Δικαστήριο	49
Διάγραμμα 40	Παρείσφρηση Υποκειμενικού Παράγοντα	50
Διάγραμμα 41	Ακριβοδίκαιη Απονομή Ανεξάρτητως Προσώπων	50

	Τίτλος:	Σελίδα:
Διάγραμμα 42	Επίδραση ΜΜΕ Σε Έκβαση Δίκης	51
Διάγραμμα 43	Οικονομικές Απολαβές Δικαστών Αντάξιες Επαγγέλματός τους	52
Διάγραμμα 44	Μπορούν οι Οικονομικές Απολαβές να Εγγυηθούν την Ανεξαρτησία των Δικαστών	52
Διάγραμμα 45	Επάρκεια Νομοθετικού Πλαισίου Για Πάταξη Διαφθοράς	53
Διάγραμμα 46	Η Πάταξη Διαφθοράς Είναι Ζήτημα Κυρίως	54
Διάγραμμα 47	Εισόδημα – Πάταξη Διαφθοράς	55
Διάγραμμα 48	Ικανοποίηση Από Επίπεδο Απονομής Δικαιοσύνης	56
Διάγραμμα 49	Κριτική Λειτουργίας Δικαστικού Συστήματος	56
Διάγραμμα 50	Μεταβολή Προς Δικαιοσύνη Ύστερα από Δικαστική Διαδικασία	57
Διάγραμμα 51	Σύγκριση Δικαστικού Συστήματος Σε Σχέση Με Υπόλοιπους Θεσμούς	58
Διάγραμμα 52	Σύγκριση Ελληνικού – Ευρωπαϊκού Δικαστικού Συστήματος	58
Διάγραμμα 53	Προθυμία Βελτίωσης του Δικαστικού Συστήματος Με Πρόσθετη Οικονομική Επιβάρυνση	60
Διάγραμμα 54	Άγχος Δικαστικής Διαδικασίας	60

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι κοινή παραδοχή ότι η ελληνική δικαιοσύνη δεν μπορεί να επιτελέσει με γρήγορο και αποτελεσματικό τρόπο τις λειτουργίες της και να διασφαλίσει σε ικανοποιητικό βαθμό την ορθή απονομή δικαίου, δηλαδή την άσκηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας (άρθ. 20 του ελληνικού Συντάγματος)¹ και του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη (άρθ. 6 Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου/ Δικαίωμα στη Χρηστή Απονομή Δικαιοσύνης).² Το πρόβλημα της ελληνικής δικαιοσύνης δεν είναι μονοδιάστατο, αντίθετα είναι πολλαπλής φύσεως, ήτοι οργανωτικής, λειτουργικής και οικονομικής, και οφείλεται κυρίως στην υπέρμετρη καθυστέρηση ως προς την ολοκληρωμένη απονομή της, καθώς και ως προς τον προσδιορισμό και την εκδίκαση των υποθέσεων όλων των κατηγοριών, ποινικών, αστικών και διοικητικών, που πολλές φορές φτάνει στα όρια της αρνησιδικίας.³ Η δυσλειτουργία του συστήματος δικαιοσύνης σε πολλαπλά επίπεδα οδηγεί σε απαξίωση του δικαστικού συστήματος στη συνείδηση των πολιτών, και κατ'επέκταση, σε απαξίωση της ίδιας της έννομης τάξης. Εγείρεται, έτσι, σειρά τόσο οικονομικών όσο και ηθικών και κοινωνικών ζητημάτων, τα οποία έχουν αναπόφευκτο αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής του πολίτη.

¹ <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

² http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E4317264-DB27-42FE-873E-1ECCACABB045/0/GRE_CONV.pdf (23/07/2012).

³ Παίρνει κατά μέσο όρο 819 εργάσιμες μέρες για την επίλυση διενέξεων σε σύγκριση με 518 κατά μέσο όρο στον ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης). Αυτό είναι μία σημαντική τροχοπέδη στην ανάπτυξη, Παπαϊωάννου (2011) <http://greekeconomistsforreform.com/EL/public-sector-productivity> (23/07/2012). Στην παρούσα εργασία δεν εξετάζονται οι διοικητικές υποθέσεις, καθώς αυτές δε συναντώνται τόσο συχνά όσο οι αστικές και ποινικές, με τις οποίες είναι περισσότερο εξοικειωμένα τα στελέχη επιχειρήσεων που συμμετείχαν στη συμπλήρωση του σχετικού ερωτηματολογίου. Για την πρόσφατη συνάντηση των Προεδρείων Δικαστικών Ενώσεων και της Κυβέρνησης επί του θέματος, <http://www.lawnet.gr/news/sunantisi-tou-prodypourgou-me-ta-proedreia-ton-dikastikon-enoseon-25291.html?ref=RSS> (11/1/2012).

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η εξέταση του κόστους και της ποιότητας του δικαστικού συστήματος στην Ελλάδα, με σκοπό την αξιολόγηση όλων εκείνων των παραγόντων, οι οποίοι έχουν συμβάλει ή εξακολουθούν να συμβάλλουν άμεσα ή έμμεσα στη διαμόρφωση του τρέχοντος συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

Το συγκεκριμένο θέμα είναι θεμελιώδους σημασίας για την κοινωνία. Πρόκειται για κομβικής σημασίας τομέα, ο οποίος επηρεάζει και χαράσσει το πλαίσιο των σχέσεων τόσο μεταξύ των ίδιων των πολιτών όσο και μεταξύ των πολιτών και του κράτους, καθώς από το επίπεδο απονομής της δικαιοσύνης εξαρτάται αποφασιστικά η τήρηση ή μη του συνόλου των κανόνων δικαίου από τους πολίτες. Με άλλα λόγια, η αποτελεσματική και αμερόληπτη λειτουργία του δικαστικού συστήματος εξασφαλίζει το σεβασμό του πολίτη σε αυτό, καθώς ο πολίτης γνωρίζει ότι κάθε πράξη, η οποία δεν είναι σύμνομη, τιμωρείται αναλόγως. Κατ'αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η ανάπτυξη της κοινωνίας σε ηθικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο. Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό ότι τα ζητήματα, τα οποία συνδέονται με το κόστος και την ποιότητα απονομής δικαιοσύνης, είναι μείζονος σημασίας για τη συνοχή και την υγιή ανάπτυξη της κοινωνίας. Επομένως, είναι προφανής η σημασία της αποτελεσματικότητας του συστήματος απονομής της ελληνικής δικαιοσύνης, και των επιμέρους ζητημάτων της, για την εύρυθμη λειτουργία του κράτους.

Η εργασία βασίζεται σε πρωτότυπη έρευνα, ελλείπει προϋπάρχουσας σχετικής βιβλιογραφίας ή έρευνας, που διενεργήθηκε, βάσει ερωτηματολογίου. Για το λόγο αυτό χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται το γενικό πλαίσιο του ελληνικού δικαστικού συστήματος, και ειδικότερα τα όργανα, οι λειτουργοί του, καθώς και η σχέση τους με τον πολίτη. Στο δεύτερο μέρος αναλύονται οι απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν, βάσει του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε και αφορούν στην αξιολόγηση της διαδικασίας απονομής δικαιοσύνης από τους πολίτες. Τα αποτελέσματα, που προκύπτουν, δίνουν έμφαση στην εικόνα, που έχει ο πολίτης τόσο για τους δικηγόρους όσο και για τους δικαστές, καθώς και στον τρόπο, που διαμορφώνεται η απόφαση του δικαστηρίου, με την απογοήτευση των ερωτηθέντων να διαφαίνεται σε ιδιαίτερα έντονο βαθμό για κάποιες πτυχές της δικαστικής διαδικασίας, όπως εν παραδείγματι με την παρείσφρηση του υποκειμενικού παράγοντα, όπως οι ίδιοι διαπιστώνουν, κατά τη δικαστική διαδικασία, καθώς και τη μακρά διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, που ως συνέπεια έχουν την ελλιπή λειτουργία και απόδοση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Στο τρίτο μέρος σχολιάζονται οι μάλλον προσφορότερες λύσεις. Γίνεται κατανοητό, λοιπόν, ότι η παρούσα εργασία βασιζόμενη στα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στη σχετική έρευνα, που διενεργήθηκε, αναλύει τα

κενά, που παρουσιάζει το ισχύον πλαίσιο και η λειτουργία του ελληνικού δικαστικού συστήματος. Στόχος είναι να επισημανθούν τα σημεία εκείνα, που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από τους ιθύνοντες, προκειμένου να περιοριστούν αν δεν εξαλειφθούν τα στοιχεία δυσλειτουργίας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

ΓΑΛΕΡΙΣΤΕΛΗΜΟ ΓΕΡΑΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΟΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1.1. ΦΟΡΕΙΣ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ⁴

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Προς απονομή της πολιτικής δικαιοσύνης υπάρχουν 2 βαθμοί δικαιοδοσίας και υφίστανται τα εξής *Πολιτικά Δικαστήρια*:

- Τα Ειρηνοδικεία (Α΄ βαθμός δικαιοδοσίας), στα οποία υπάγονται α. όλες οι διαφορές που μπορούν να αποτιμηθούν σε χρήμα και που η αξία του αντικειμένου τους δεν υπερβαίνει το ποσό των €20.000 και β. οι διαφορές από σύμβαση μίσθωσης, που το μηνιαίο μίσθωμα δεν υπερβαίνει τα €600 (αρθρ. 14 παρ. 1 ΚΠολΔ).⁵ Υπάρχει και εξαιρετική αρμοδιότητα χωρίς διάκριση αξίας (αρθρ. 15 ΚΠολΔ), όπως ισχύει πλέον με τον αρθρ. 2 Ν. 3994/2011.⁶

⁴ Αρθρ. 87 του Συντάγματος, «Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία», «Οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους και σε καμμία περίπτωση δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με διατάξεις που έχουν τεθεί κατά κατάλυση του Συντάγματος», <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

⁵ Το παρόν άρθρο τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με το αρθρ. 2 του ν. 3994/2011 ΦΕΚ Α 165/25.7.2011. - Η παρ. 2 του παρόντος τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με το αρθρ. 6 παρ. 1 του ν. 4055/2012 ΦΕΚ Α 51/12.3.2012 και σύμφωνα με το αρθρ. 113 του ίδιου νόμου ισχύει από 2.4.2012.

⁶ Στην αρμοδιότητα των ειρηνοδικείων υπάγονται ανεξάρτητα από την αξία του αντικειμένου της διαφοράς ενδεικτικά, οι διαφορές από επίμορτη αγροληψία που αφορούν την παράδοση της χρήσης του μισθίου ή την απόδοσή της για οποιοδήποτε λόγο, οι διαφορές από σύμβαση μεταφοράς προσώπων με οποιοδήποτε μέσο, οι

- Τα Πρωτοδικεία (μονομελή και πολυμελή). Στα μονομελή πρωτοδικεία (σε πρώτο βαθμό) υπάγονται όλες οι διαφορές που μπορούν να αποτιμηθούν σε χρήμα και που η αξία του αντικειμένου τους είναι πάνω από €20.000, δεν υπερβαίνει όμως το ποσό των €250.000 (αρθρ. 14 παρ. 2 ΚΠολΔ).⁷ Υπάρχει και εξαιρετική αρμοδιότητα χωρίς διάκριση αξίας (αρθρ. 16 ΚΠολΔ και 17 ΚΠολΔ).⁸ Επιπλέον τα μονομελή πρωτοδικεία (σε δεύτερο βαθμό) έχουν αρμοδιότητα εκδίκασης εφέσεων κατά αποφάσεων ειρηνοδικείων της περιφέρειάς τους. Στην αρμοδιότητα των πολυμελών Πρωτοδικείων υπάγονται όλες οι διαφορές, για τις οποίες δεν είναι αρμόδια τα ειρηνοδικεία και τα μονομελή Πρωτοδικεία (αρθρ. 18 ΚΠολΔ).

διαφορές που αφορούν τις απαιτήσεις των σωματείων και των συνεταιρισμών εναντίον των μελών τους ή των καθολικών διαδόχων τους, για την εισφορά που οφείλουν, οι διαφορές που αφορούν τις απαιτήσεις των δικηγόρων ή των καθολικών διαδόχων τους για τις αμοιβές και τα έξοδά τους, εφόσον πρόκειται για υπηρεσίες τους σε δίκες στο ειρηνοδικείο ή στο ππαισματοδικείο, και οι διαφορές που αφορούν δικαιώματα ή αποζημιώσεις ή έξοδα των μαρτύρων που εξετάστηκαν σε οποιοδήποτε δικαστήριο ή σε διαιτητές.

⁷ Βλ. υποσ. 2.

⁸ Στην αρμοδιότητα των μονομελών πρωτοδικείων υπάγονται ενδεικτικά οι διαφορές από μίσθωση πράγματος ή άλλου προσοδοφόρου αντικειμένου ή από επίμορτη αγροληψία που δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα των ειρηνοδικείων, οι διαφορές από παροχή εξαρτημένης εργασίας ή και από οποιαδήποτε άλλη αιτία με αφορμή την εργασία αυτή, ανάμεσα στους εργαζομένους ή τους διαδόχους τους και στους εργοδότες ή τους διαδόχους τους, οι διαφορές ανάμεσα σε οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και στους ασφαλισμένους σ' αυτούς, οι αποζημιώσεις και τα έξοδα δικηγόρων, εκτός από εκείνες που αναφέρονται στο αρθρ. 15 αρ. 11, συμβολαιογράφων, δικολάβων που έχουν διοριστεί νόμιμα, άμισθων δικαστικών επιμελητών, γιατρών, οδοντογιατρών, διπλωματούχων μαιών, κτηνιάτρων, μηχανικών κτλ, οι διαφορές από προσβολή της νομής ή κατοχής κινητών ή ακινήτων, οι διαφορές που αφορούν το διαζύγιο, την ακύρωση του γάμου, την αναγνώριση της ύπαρξης ή της ανυπαρξίας του γάμου, οι διαφορές ανάμεσα στους ιδιοκτήτες ορόφων ή διαμερισμάτων από τη σχέση της οροφοκτησίας, καθώς και οι διαφορές ανάμεσα στους διαχειριστές ιδιοκτησίας κατ' ορόφους και στους ιδιοκτήτες ορόφων και διαμερισμάτων και οι διαφορές που αφορούν την ακύρωση αποφάσεων της γενικής συνέλευσης σωματείων ή συνεταιρισμών.

- Τα Εφετεία (Μονομελή και Τριμελή). Στην αρμοδιότητα των μονομελών Εφετείων υπάγονται οι Εφέσεις κατά των αποφάσεων των Μονομελών Πρωτοδικείων και στην Αρμοδιότητα των Τριμελών Εφετείων υπάγονται οι αποφάσεις των πολυμελών Πρωτοδικείων της περιφέρειάς τους (αρθρ. 19 ΚΠολΔ).⁹
- Ο Άρειος Πάγος στην αρμοδιότητα του οποίου υπάγονται οι αναιρέσεις κατά αποφάσεων οποιουδήποτε πολιτικού δικαστηρίου (αρθρ. 20 ΚΠολΔ).

ΠΟΙΝΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Την ποινική δικαιοδοσία ασκούν, σύμφωνα με το άρθρο 1 ΚΠΔ, τα εξής *Ποινικά Δικαστήρια*:

- Τα Πταισματοδικεία (αρθρ. 3 ΚΠΔ) Κάθε Ειρηνοδικείο είναι ταυτόχρονα και Πταισματοδικείο, με την προϋπόθεση ότι στην ίδια περιφέρεια δεν υπάρχει ειδικό Πταισματοδικείο. Ο Πταισματοδίκης α) δικάζει πταίσματα, β) ενεργεί προανάκριση και γ) ενεργεί προκαταρκτική εξέταση ύστερα από παραγγελία του Εισαγγελέα (αρθρ. 31 και 33 παρ. 1).
- Τα Πλημμελειοδικεία (αρθρ. 4 ΚΠΔ). Κάθε δικαστήριο πρωτοδικών είναι ταυτόχρονα και δικαστήριο πλημμελειοδικών. Διακρίνονται σε μονομελή και τριμελή, στα οποία ανήκει α) η ανάκριση και β) η άσκηση της εξουσίας του δικαστικού συμβουλίου. **Τα μονομελή** δικάζουν 1. τα πλημμελήματα, για τα οποία απειλείται στο νόμο φυλάκιση με ελάχιστο όριο κατώτερο του ενός έτους ή χρηματική ποινή, και 2. τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου (αρθρ. 114 ΚΠΔ). **Τα τριμελή** δικάζουν 1. τα πλημμελήματα, εκτός από όσα ανήκουν στην αρμοδιότητα των μικτών ορκωτών δικαστηρίων, του δικαστηρίου των εφετών, του μονομελούς πλημμελειοδικείου και του δικαστηρίου ανηλίκων, 2. τα πταίσματα των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο 6 του άρθρου 111 και 3. τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του μονομελούς πλημμελειοδικείου (αρθρ. 112 ΚΠΔ).

⁹ Όπως αντικαταστάθηκε με το αρθρ. 4 παρ. 2 του ν. 3994/2011 ΦΕΚ Α 165/25.7.2011.

- Τα Δικαστήρια Ανηλίκων, ήτοι α) μονομελή, που δικάζουν τις πράξεις που τελούνται από ανήλικους, εκτός εκείνων που υπάγονται στα τριμελή, τα ππαιίσματα ανηλίκων και τις εφέσεις κατά αποφάσεων του ππαιισματοδικείου, β) τριμελή, που δικάζουν αξιόποινες πράξεις, που τελούνται από ανήλικους για τις οποίες αν τελούνταν από ενήλικες, απειλείται ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη και γ) Εφετεία ανηλίκων, που δικάζουν εφέσεις κατά των αποφάσεων των μονομελών και τριμελών δικαστηρίων ανηλίκων, που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία (αρθρ. 113 ΚΠΔ).
- Τα Κακουργιοδικεία (αρθρ. 8 ΚΠΔ), ήτοι α) Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο β) το Μικτό Ορκωτό Εφετείο, γ) το Τριμελές Εφετείο και δ) το Πενταμελές εφετείο. Ειδικότερα:
 1. Τα Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια, που δικάζουν σε πρώτο βαθμό α) τα κακουργήματα, εκτός εκείνων που ανήκουν στην αρμοδιότητα των μονομελών και τριμελών Εφετείων και β) πολιτικά πλημμελήματα (αρθρ. 109 ΚΠΔ).¹⁰
 2. Τα Μικτά Ορκωτά Εφετεία, που εκδικάζουν τις Εφέσεις κατά των αποφάσεων των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων και οι αποφάσεις τους υπόκεινται μόνο στο ένδικο μέσο της Αναίρεσης ενώπιον του Άρειου Πάγου.
 3. Τα Εφετεία (τριμελή και πενταμελή). Τα τριμελή ως πρωτοβάθμια δικαστήρια εκδικάζουν κακουργήματα (κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας αλλά και υποθέσεις εμπορίας ναρκωτικών) αλλά και πλημμελήματα όταν ο κατηγορούμενος είναι πρόσωπο με ειδική δωσιδικία (αρχιερέας, δικηγόρος κτλ), ενώ ως δευτεροβάθμιο εκδικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου. Τα πενταμελή εκδικάζουν τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του Τριμελούς Εφετείου. Οι αποφάσεις τους υπόκεινται μόνο στο ένδικο μέσο της Αναίρεσης ενώπιον του Άρειου Πάγου.
 4. Ο Άρειος Πάγος, που ως το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο της ποινικής δικαιοδοσίας δικάζει τις αιτήσεις αναίρεσης κατά των αποφάσεων και βουλευμάτων (Άρθρο 10 Κ.Π.Δ.).

¹⁰ Όπως αυτό τροποποιήθηκε με το αρθρ. 29 του Ν. 4055/2012, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Άλλα δικαστήρια είναι τα *Διοικητικά Δικαστήρια* που εκδικάζουν διοικητικές διαφορές. Αυτά είναι τα εξής:

- Τα Διοικητικά Πρωτοδικεία, Μονομελή και Τριμελή και τα Διοικητικά Εφετεία Μονομελή και Τριμελή. Ειδικότερα :
- Στο Μονομελές Διοικητικό Πρωτοδικείο υπάγονται οι χρηματικές διαφορές, των οποίων το αντικείμενο δεν υπερβαίνει το ποσό των εξήντα (€60.000) χιλιάδων ευρώ (άρθρο 6 παρ.2 περ.δ ΚΔΔ), οι φορολογικές και τελωνειακές εν γένει διαφορές, των οποίων το αντικείμενο υπερβαίνει το ποσό των εκατόν πενήντα χιλιάδων ευρώ (€150.000) και οι διαφορές που αναφύονται κατά τη σύμφωνη με τις διατάξεις του ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974) είσπραξη των δημοσίων εσόδων, αν τα έσοδα αναφέρονται σε απαιτήσεις του δημοσίου δικαίου (αρθρ. 218 ΚΔΔ).
- Στο Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο υπάγονται οι εφέσεις κατά των αποφάσεων του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου και η σε πρώτο βαθμό εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας (αρθρ. 6 ΚΔΔ).
- Στο Τριμελές Εφετείο ανήκει η σε δεύτερο βαθμό εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας, ενώ με τον νόμο 3900/2010 τέθηκε εξαίρεση από τον παραπάνω γεικό κανόνα, σύμφωνα με την οποία, στις περιπτώσεις που η πρωτόδικη απόφαση εκδίδεται από το Μονομελές Πρωτοδικείο, η εκδίκαση της διαφοράς σε δεύτερο βαθμό ανήκει στο Μονομελές Εφετείο (αρθρ. 6 παρ. 6 ΚΔΔ).¹¹

Σε αυτά προστίθενται:

- Το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, το οποίο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του ελληνικού συστήματος δικαστικού ελέγχου της διοικητικής δράσης. Είναι το Ανώτατο Δικαστήριο ελέγχου της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων και έχει καταξιωθεί ως ο ισχυρός προστάτης τόσο του πολίτη όσο

11

<http://www.eanda.gr/category/ypodeigmata/dioikitika-dikastiria>,
<http://www.dprotodikeio-ath.gr/dpa.html> (23/07/2012) και
<http://www.ministryofjustice.gr/site/el/ΟΡΓΑΝΩΣΗbrΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ/ΔιάρθρωσηΔιοικητικώνΔικαστηρίων.aspx> (23/07/2012).

και του δημοσίου. Οι αρμοδιότητες του ΣτΕ, όπως προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 95 του Συντάγματος και του ειδικού περί του ΣτΕ νόμου (Νομ. Δ/γμα 170/1973), διακρίνονται σε Διοικητικές και Δικαστικές. Το ΣτΕ έχει γνωμοδοτική αρμοδιότητα επί Προεδρικών Διαταγμάτων και αποφαίνεται για τη νομιμότητα του ΠΔ. Το ΣτΕ δικάζει. Μειονέκτημα στο ΣτΕ είναι ο χρόνος που απαιτείται από την άσκηση της αίτησης ακύρωσης ή αναίρεσης ως την έκδοση απόφασης, ο οποίος συχνά υπερβαίνει τα 5 χρόνια.¹²

- Το Ελεγκτικό Συνέδριο, που μαζί με το Συμβούλιο της Επικρατείας και τον Άρειο Πάγο αποτελούν τα ανώτατα δικαστήρια της Ελλάδας, έχει και διοικητικές αρμοδιότητες, γεγονός, που το κάνει διφυές όργανο. Στην αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με το άρθρο 98 του Συντάγματος, ανήκουν :
 1. Ο έλεγχος των δαπανών του κράτους, καθώς και των ΟΤΑ.
 2. Ο έλεγχος συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο.
 3. Ο έλεγχος των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων και των Ο.Τ.Α.
 4. Η γνωμοδότηση για τα νομοσχέδια, που αφορούν συντάξεις ή αναγνώριση υπηρεσίας για την παροχή δικαιώματος σύνταξης.
 5. Η εκδίκαση διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων, καθώς και με τον έλεγχο των λογαριασμών του εδαφίου γ´.
 6. Η εκδίκαση υποθέσεων, που αναφέρονται στην ευθύνη των πολιτικών ή στρατιωτικών δημοσίων υπαλλήλων, καθώς και των υπαλλήλων των Ο.Τ.Α και των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου για κάθε ζημιά που από δόλο ή αμέλεια προκλήθηκε στο κράτος, τους Ο.Τ.Α. ή σε άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.¹³

¹² http://www.ste.gr/councilofstate/index_gr.jsp (23/07/2012).

¹³ <http://www.elsyn.gr/elsyn/root.jsp> και <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

ΣΤΡΑΤΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Εξαιρετική ποινική δικαιοδοσία έχουν:

1. Τα Στρατιωτικά Δικαστήρια (Στρατοδικείο, Ναυτοδικείο, Αεροδικείο). Η ύπαρξή τους προβλέπεται από το άρθρο 96 παρ. 4 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο ειδικοί νόμοι ορίζουν τα σχετικά με αυτά τα δικαστήρια. Στην αρμοδιότητα των παραπάνω δικαστηρίων δεν μπορούν να υπαχθούν ιδιώτες. Τα δικαστήρια αυτά συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, που περιβάλλονται με τις εγγυήσεις λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας του άρθρου 87 παρ. 1 του Συντάγματος.¹⁴

Τα Ειδικά δικαστήρια, τα οποία δεν συνεδριάζουν μόνιμα, αλλά συνέρχονται μόνο για να δικάσουν ορισμένο είδος αποφάσεων, η αρμοδιότητά τους, όμως καθορίζεται γενικά και αφηρημένα με νόμο και αφορά απεριόριστο αριθμό μελλοντικών υποθέσεων. Η σύσταση ειδικών δικαστηρίων δικαιολογείται από τη σπανιότητα των υποθέσεων που καλούνται να δικάσουν. Παραδείγματα ειδικών δικαστηρίων στην Ελλάδα είναι τα εξής :

- το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (άρθρο 100 Συντάγματος),¹⁵ του οποίου οι αποφάσεις είναι αμετάκλητες και στο οποίο υπάγονται :

1. Η εκδίκαση των ενστάσεων κατά το άρθρο 58,¹⁶ που αφορά στις βουλευτικές εκλογές.
2. Ο έλεγχος του κύρους και των αποτελεσμάτων δημοψηφίσματος, που ενεργείται κατά το άρθρο 44 παράγραφος 2,¹⁷ δηλαδή για κρίσιμα εθνικά θέματα.
3. Η κρίση για τα ασυμβίβαστα ή την έκπτωση βουλευτή, κατά τα άρθρα 55 παρ.2 και 57.¹⁸
4. Η άρση των συγκρούσεων μεταξύ των δικαστηρίων και των διοικητικών αρχών ή μεταξύ του Συμβουλίου της Επικρατείας και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων αφενός και των αστικών και ποινικών δικαστηρίων αφετέρου ή, τέλος, μεταξύ του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των λοιπών δικαστηρίων.

¹⁴ <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

¹⁵ <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

¹⁶ <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

¹⁷ <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

¹⁸ <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012)

και

<http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

5. Η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν για αυτές διαφορετικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού συνεδρίου.
6. Η άρση της αμφισβήτησης για το χαρακτηρισμό κανόνων του διεθνούς δικαίου ως γενικά παραδεγμένων κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 28.

Το ως άνω δικαστήριο συγκροτείται από τους Προέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού συνεδρίου, από τέσσερις συμβούλους της Επικρατείας και από τέσσερις αρεοπαγίτες, που ορίζονται με κλήρωση κάθε δύο χρόνια, ενώ στις ανωτέρω περιπτώσεις υπ' αριθμ. 4 και 5 μετέχουν στη σύνθεση του δικαστηρίου και δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της Χώρας, που ορίζονται με κλήρωση.

- Το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος, που είναι αρμόδιο να δικάζει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό υποθέσεις ποινικής ευθύνης όσων διατελούν ή διετέλεσαν μέλη της κυβέρνησης ή Υφυπουργοί για τα αδικήματα, που αυτοί τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους (Υπουργοδικείο) και το οποίο συγκροτείται για κάθε υπόθεση από έξι μέλη του Συμβουλίου της Επικρατείας και επτά μέλη του Αρείου Πάγου.¹⁹

- Το Ειδικό Δικαστήριο, που εκδικάζει Αγωγές Κακοδικίας κατά δικαστικών λειτουργών (άρθρ. 99 Συντάγματος) και το οποίο συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως Πρόεδρό του και από ένα σύμβουλο της Επικρατείας, έναν αρεοπαγίτη, ένα σύμβουλο του Ελεγκτικού συνεδρίου, δύο τακτικούς καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της Χώρας και δύο δικηγόρους, μέλη του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων, ως μέλη, που ορίζονται ύστερα από κλήρωση.²⁰

Τα Ειδικά Δικαστήρια πρέπει να διακρίνονται από τα Έκτακτα Δικαστήρια, που συνιστώνται *ad hoc* για να δικάσουν μια συγκεκριμένη υπόθεση ή μια μικρή ομάδα υποθέσεων και τα οποία απαγορεύονται από το Σύνταγμα.

¹⁹ www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm (23/07/2012).

²⁰ Βλ. υποσημ. 19.

1.2. ΝΟΜΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

ΔΙΚΑΣΤΕΣ²¹

Για τη ρύθμιση του επαγγέλματος είναι αρμόδιο το υπουργείο Δικαιοσύνης.²²

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ

Στην Ελλάδα, οι δικηγόροι ειδικεύονται σε συγκεκριμένους τομείς μόνο μέσα από εξειδικευμένα μεταπτυχιακά προγράμματα, καθώς και από την πρακτική εμπειρία τους. Ο δικηγορικός σύλλογος (ένας για κάθε πρωτοδικείο) προασπίζει τα συμφέροντα του συνόλου των μελών του.²³

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΙ

Στην Ελλάδα, οι συμβολαιογράφοι δεν ειδικεύονται σε συγκεκριμένους τομείς. Οι συμβολαιογραφικοί σύλλογοι είναι αρμόδιοι για τη ρύθμιση του επαγγέλματος (ο διορισμός των συμβολαιογράφων γίνεται κατόπιν διεξαγωγής διαγωνισμού).²⁴

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ

Ο σύλλογος δικαστικών επιμελητών είναι αρμόδιος για τη ρύθμιση του επαγγέλματος, ενώ ο διορισμός των δικαστικών επιμελητών γίνεται ύστερα από τη διεξαγωγή διαγωνισμού.²⁵

²¹ Αρθρ. 88 Συντάγματος «οι δικαστικοί λειτουργοί διορίζονται με προεδρικό διάταγμα, σύμφωνα με νόμο, που ορίζει τα προσόντα και τη διαδικασία της επιλογής τους, και είναι ισόβιοι», <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

²² Για τις σχετικές εξετάσεις και τη διαδικασία διορισμού δικαστών βλ. <http://www.vitali.gr/0010000017/εθνικη-σχολη-δικαστων.html> και <http://www.ethemis.gr/prokirixi-diagovismoi-gia-tiv-isagogi-spoudaston-stiv-ethviki-scholi-dikastikon-litourgon> (23/07/2012).

²³ Πληροφορίες είναι διαθέσιμες στον δικτυακό τόπο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm (23/07/2012) και κάθε δικηγορικού συλλόγου. Σχετικά με τη διαδικασία ορκομωσίας των νέων δικηγόρων βλ. <http://www.greekjurists.gr/el/dikigoroi-kai-dikigorikoi-sullogoi.html> (23/07/2012).

²⁴ Για τις λεπτομέρειες του πρόσφατου σχετικού διαγωνισμού βλ. http://www.themis-lawstudies.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=55 (23/07/2012).

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

Το υπουργείο Δικαιοσύνης είναι αρμόδιο για τη ρύθμιση του επαγγέλματος.²⁶

1.3. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

Η αναλογία δικηγόρων προς κατοίκους στην χώρα μας είναι 1 προς 213 στην Αθήνα, 1 προς 211 στη Θεσσαλονίκη, 1 προς 513 στο Ηράκλειο Κρήτης, 1 προς 533 στην Κέρκυρα, 1 προς 753 στην Ρόδο. Συνολικά, δε, υπάρχουν περίπου 43.000 δικηγόροι σε όλη την χώρα, εκ των οποίων οι 22.000 βρίσκονται στην Αθήνα. Σύμφωνα δε με τα σχετικά πιο πρόσφατα στοιχεία (Νοέμβριος 2010), τα οποία είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο, σε σχέση με άλλες χώρες της Ε.Ε., η αναλογία δικηγόρων ανά 100.000 κατοίκους είναι η εξής: 342 στην Ελλάδα, 290 στην Ιταλία, 244 στην Πορτογαλία και 168 στην Γερμανία. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το 50% των δικηγόρων της Αθήνας δεν έκανε ούτε μία παράσταση κατά το έτος 2009, καθώς και ότι κατά μέσο όρο κάθε χρόνο εισέρχονται στο επάγγελμα 1.200 δικηγόροι, ενώ αποχωρούν μόλις 400.²⁷

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Από το 1997 μέχρι σήμερα, η χώρα μας έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε 360 υποθέσεις για υπερβολικές καθυστερήσεις στην απονομή της Δικαιοσύνης, από όλα τα δικαστήρια, Πολιτικά,

²⁵ Για τον πιο πρόσφατο διαγωνισμό βλ. http://newsedu.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1729:---2012&catid=72:ergasiajobs&Itemid=37 (23/07/2012) και http://www.themis-lawstudies.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=45&Itemid=74 (23/07/2012).

²⁶ https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-el-el.do?member=1 (23/07/2012).

²⁷ <http://www.ethemis.gr/i-sizitisi-peri-anigmatos-tou-dikiqorikou-epangelmatos-os-efkeria-gia-rizikes-tomes/> (23/07/2012).

Ποινικά και Διοικητικά. Υπάρχει υπόθεση για την οποία καταδικάστηκε η χώρα μας, γιατί καθυστέρησε η έκδοση απόφασης 27 ολόκληρα χρόνια. Καταδικαστήκαμε σχετικά και έχουμε καταβάλει μέχρι σήμερα 8.420.822 ευρώ για χρηματικές αποζημιώσεις και ηθική ικανοποίηση με αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Η Ελλάδα είναι τέταρτη κατά σειρά μεταξύ των 47 κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, που συστηματικά και κατ' επανάληψη παραβιάζει τον εύλογο χρόνο στην απονομή της Δικαιοσύνης, όπως φαίνεται από τα στοιχεία, που παρατίθενται παρακάτω.

Ενδεικτικά των διαστάσεων του προβλήματος είναι τα στοιχεία, που παρατίθενται κατωτέρω, σχετικά με τον αριθμό των υποθέσεων, που προσδιορίζονται για συζήτηση σε σύγκριση με τον αντίστοιχο αριθμό αυτών που τελικά εκδικάζονται. Ειδικότερα:

- Μόνο στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών υποβλήθηκαν 288.739 μηνύσεις κατά το δικαστικό έτος 2010-2011, ενώ στα Μονομελή και Τριμελή Πλημμελειοδικεία εισήχθησαν 117.247 υποθέσεις.
- Κατά την έναρξη του τρέχοντος έτους εκκρεμούσαν προς εκδίκαση, στο Τριμελές 46.510, στο Μονομελές 88.564, στα Ασφαλιστικά 7.541, στο Τριμελές Ανηλίκων 157 και στο Μονομελές Ανηλίκων 1.743 υποθέσεις.
- Στα Τριμελή Πλημμελειοδικεία με εξαίρεση τα Αυτόφωρα, δεν εκδικάζονται κατά μέσο όρο πάνω από 10 υποθέσεις ανά δικάσιμο.
- Για τις πολιτικές υποθέσεις το δικαστικό έτος 2010-2011 εισήχθησαν 196.623 υποθέσεις και εκδόθηκαν 132.870 αποφάσεις.
- Για τα Διοικητικά Δικαστήρια το σύνολο των εκκρεμών υποθέσεων ανέρχονταν τον Ιούλιο του 2011 σε 466.219, ενώ έως τις 20.7.2011 εκκρεμούσαν 165.452 φορολογικές και τελωνειακές υποθέσεις.
- Στο Συμβούλιο της Επικρατείας οι εκκρεμείς υποθέσεις το 2010 ανέρχονταν σε 35.631 και το 2009 σε 31.699, εκ των οποίων περαιώθηκαν μόλις οι 8.700.
- Στο Ελεγκτικό Συνέδριο οι εκκρεμείς για προσδιορισμό υποθέσεις από το 2005 μέχρι τις 30.9.2011 ανέρχονταν σε 30.365.

- Αναφορικά με τον προσδιορισμό των νέων υποθέσεων, η κατάσταση είναι παρόμοια.²⁸ Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στα Διοικητικά Δικαστήρια και το Συμβούλιο της Επικρατείας ως προς τον προσδιορισμό των νέων υποθέσεων. Συγκεκριμένα, στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών ο προσδιορισμός νεοεισερχομένων υποθέσεων, δηλαδή ο ορισμός δικάσιμου, γίνεται μετά από τρία χρόνια, στο Διοικητικό Εφετείο μετά από ενάμισι χρόνο και στο Συμβούλιο Επικρατείας κατά μέσο όρο μετά από δύο χρόνια.²⁹

1.4. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΔΙΑΠΙΣΤΩΜΕΝΑ ΚΕΝΑ

Αναμφίβολα πολλά είναι τα κενά, που έχουν διαπιστωθεί στη λειτουργία του δικαστικού συστήματος. Ειδικότερα:

- Απουσία μέριμνας για την αντιμετώπιση του φαινομένου του δικηγορικού υπερπληθωρισμού. Η διαρκώς αυξανόμενη εισροή νέων δικηγόρων στον κλάδο και η συγχρόνως ολοένα συρρικνούμενη αποχώρηση παλαιότερων δικηγόρων, λόγω συνταξιοδότησης, σε συνδυασμό με την ολοένα συρρικνούμενη δικηγορική ύλη, καθώς και η ανισομερής κατανομή αυτής μεταξύ των δικηγόρων, οδήγησαν σε αλλοίωση της ιδιοσυστασίας του δικηγορικού επαγγέλματος σε μεγάλο βαθμό. «Η ποιοτική αυτή «μετάλλαξη» του δικηγορικού λειτουργήματος είχε μοιραία και εισοδηματικό – εκτός όλων των άλλων - αντίκτυπο. Νέοι δικηγόροι, με ακαδημαϊκές δάφνες, δεν εξαιρούνται από «τη γενιά των 700 ευρώ» και άλλοι, μεγαλύτερης ηλικίας και εμπειρίας, βλέπουν τις εξελίξεις να τους ξεπερνούν, ενώ υπάρχουν και τα επιπλέον προβλήματα της

²⁸ Το Δεκέμβριο του 2011 ο τότε Υπουργός Δικαιοσύνης ο κ. Παπαϊωάννου "Στο Πρωτοδικείο Αθηνών στα ασφαλιστικά μέτρα χορηγείται δικάσιμος για τον Ιούνιο του 2012, στις μισθωτικές διαφορές για τον Οκτώβριο του 2013, στις εργατικές διαφορές για τον Ιούνιο του 2014, στην τακτική διαδικασία για τον Οκτώβριο του 2015, στα συναινετικά διαζύγια για τον Ιανουάριο του 2013, στις εμπορικές διαφορές για τον Φεβρουάριο του 2015 και στις διατροφές για τον Ιανουάριο του 2013".

²⁹ <http://www.pheme.gr/article.aspx?id=2364> (23/07/2012).

γραφειοκρατίας».³⁰ Με άλλα λόγια, η εισροή κάθε χρόνο εκατοντάδων φοιτητών στις Νομικές Σχολές της χώρας, και, συνακόλουθα, εκατοντάδων νέων δικηγόρων στους Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας (ας προσθέσουμε σε αυτούς μάλιστα και τους εκτός συνόρων εισερχόμενους), η έλλειψη οποιασδήποτε καθαυτής αξίας της άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, λόγω του τρόπου διεξαγωγής των εξετάσεων και της επικρατούσας νοοτροπίας, η γεωγραφική και αριθμητική διάρθρωση των Δικηγορικών Συλλόγων, αποτελούν ορισμένες από τις κύριες συνισταμένες του προβλήματος λειτουργίας του ελληνικού δικαστικού συστήματος.³¹

- Ενώ σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας, ο συνολικός αριθμός δικαστικών λειτουργών είναι επαρκής, όπως συμβαίνει και με το συνολικό αριθμό των ανωτέρων και ανωτάτων δικαστών, που στελεχώνουν τα τρία ανώτατα δικαστήρια, σε σχέση με τα δεδομένα άλλων δυτικών χωρών, υπάρχει έλλειψη επαρκούς αριθμού δικαστικών υπαλλήλων και κυρίως έλλειψη γραμματειακής υποστήριξης του κάθε δικαστικού λειτουργού ατομικά, με προφανείς τις επιπτώσεις στο χρόνο απονομής της δικαιοσύνης.

- Το συγκριτικό πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους πρόσβασης στην ελληνική δικαιοσύνη σε σχέση με τα δεδομένα άλλων δυτικών χωρών εξουδετερώνεται σε μεγάλο βαθμό από τη μεγάλη καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης και τη συχνή χρήση ενδίκων μέσων.

- Μέτρα δικονομικής απλούστευσης και επιτάχυνσης των δικών στο πεδίο της ποινικής, πολιτικής και διοικητικής δικαιοσύνης νομοθετούνται αρκετά συχνά, τα αποτελέσματα, ωστόσο, που προκύπτουν συνήθως υπολείπονται των προθέσεων και των στοχεύσεων του νομοθέτη, όπως για παράδειγμα στις μισθωτικές διαδικασίες με την υποτιθέμενη ταχεία έκδοση της διαταγής απόδοσης μισθίου, που στην πράξη, όμως, δεν φάνηκε αντάξια των προθέσεων του νομοθέτη (Τσούμας 2004, σελ. 1402).

- Γενικευμένη κρίση εμπιστοσύνης στο χώρο της δικαιοσύνης, ειδικά ύστερα από τις υποθέσεις του λεγόμενου «παραδικαστικού κυκλώματος», που έρχονται διαρκώς στην επιφάνεια από τα ΜΜΕ τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για μια κρίση εμπιστοσύνης, που αφορά στο κύρος των δικαστικού και του δικηγορικού σώματος, τα οποία λειτουργούν ως συγκοινωνούντα δοχεία, συμπαρασύροντας το σύνολο σχεδόν του

³⁰ http://news.kathimerini.gr/4dcqj/ w_articles_economy_1_12/02/2011_432310 (23/07/2012).

³¹ <http://www.ethemis.gr/i-sizitisi-peri-anigmatos-tou-dikiqorikou-epangelmatos-os-efkeria-gia-rizikes-tomes/> (23/07/2012).

δικηγορικού και δικαστικού σώματος, που επιτελεί στην πλειοψηφία του σωστά το λειτούργημά τους.

- Έλλειψη εσωτερικής ανεξαρτησίας των δικαστών, το οποίο συνδέεται άμεσα με τον τρόπο με τον οποίο η εκάστοτε κυβέρνηση ασκεί την κορυφαία αρμοδιότητα της σε σχέση με τη δικαστική εξουσία, επηρεάζοντας την επιλογή των δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι καταλαμβάνουν τις κορυφαίες θέσεις των τριών δικαστικών κλάδων. Η ενεργός συμμετοχή της εκάστοτε κυβέρνησης στις δικαστικές ενώσεις και τους θεσμούς αυτοδιοίκησης της δικαιοσύνης στο επίπεδο των πρωτοδικείων, των εφετείων και των αντίστοιχων εισαγγελιών τους, λειτουργεί ως τεκμήριο ενοχής και μειωμένης αξιοπιστίας και ανεξαρτησίας.

- Άγχος διατήρησης παραδοσιακών μορφών δικηγορικής ύλης, που ορισμένες φορές (όταν δεν είναι προφανής ο λόγος που επιβάλλει την παράσταση δικηγόρου) προκαλεί κοινωνικές αντιδράσεις, το οποίο συχνά μετατρέπεται σε εμπόδιο ως προς την εφαρμογή καινοτομικών ή απλώς νέων δικονομικών ρυθμίσεων, οι οποίες έχουν ως στόχο την απλούστευση των διαδικασιών και την επιτάχυνση των δικών.

- Η έλλειψη αξιοπρεπούς και λειτουργικής κτιριακής υποδομής και η διαμόρφωση της αναγκαίας ψηφιακής υποδομής όλων των δικαστηρίων και των δικαστικών υπηρεσιών, η οποία επηρεάζει την ίδια την ποιότητα και την τεκμηρίωση των αποφάσεων, αλλά και την ταχύτητα δημοσίευσης και καθαρογραφής αυτών.

- Η πολυνομία (ουσιαστική και δικονομική, ποινική, αστική, εμπορική και διοικητική, που ούτως ή άλλως απορρέει και από την ίδια ευρωπαϊκή κοινοτική έννομη τάξη), οδηγεί σε υπερβολική τυπικότητα και συνεχή τάση ποινικοποίησης των συμπεριφορών και των διαφορών, έτσι ώστε να διογκώνεται η γραφειοκρατία και να γίνεται ακόμη πιο δαιδαλώδες το υπάρχον δικαστικό σύστημα.³²

- Η διακριτική ευχέρεια του δικαστή κατά την εκδίκαση υποθέσεων και συγκεκριμένα όταν κρίνει ζητήματα μερικώς ή ολικώς αρρύθμιστα από τον νομοθέτη, όπου διαπιστωμένα υπάρχει κενό, που ηθελημένα ίσως να δημιουργήθηκε, συχνά οδηγεί σε δυσaréσκεια του πολίτη για μη δίκαιη διεξαγωγή της δίκης και μεροληπτική συμπεριφορά του δικαστή εις βάρος του.³³

³² <http://www.evenizelosdialogues.gr/page.asp?pid=25> (23/07/2012).

³³ <http://www.ethemis.gr/sto-onoma-tou-ellinikou-laou/> (23/07/2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

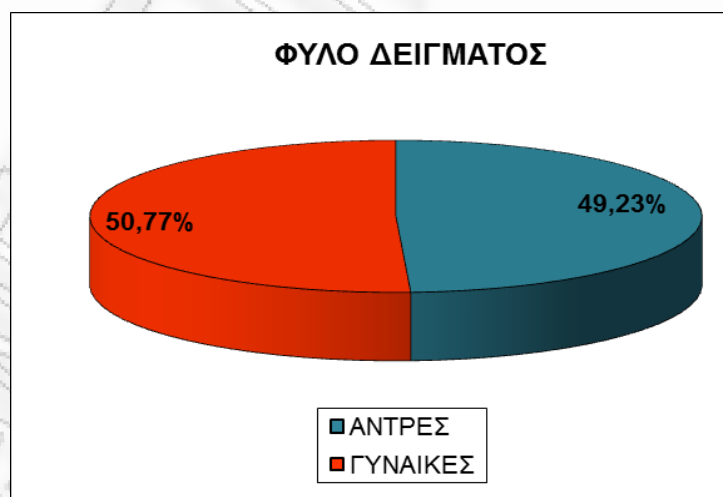
Το ερωτηματολόγιο, που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, καταρτίστηκε με γνώμονα τα στοιχεία εκείνα, που κρίθηκαν καίριας σημασίας για τον πολίτη, που χρησιμοποιεί τη δικαστική οδό ως τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο προάσπισης των δικαιωμάτων και συμφερόντων του. Για το λόγο αυτό το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε τρία διακριτά μέρη. Οι εισαγωγικές ερωτήσεις αφορούσαν στα δημογραφικά στοιχεία, που βοηθούν την κατανομή των ερωτηθέντων σε ομάδες ανάλογα με την ηλικία, το φύλο, το επίπεδο μόρφωσης, την επαγγελματική και οικονομική τους κατάσταση, προκειμένου να αντιπροσωπευθεί το μεγαλύτερο κατά το δυνατό μέρος των πολιτών, εφόσον όλοι οι προαναφερθέντες παράμετροι αναμενόταν να διαμορφώνουν και πράγματι διαμόρφωσαν σε αρκετές περιπτώσεις και σε σημαντικό βαθμό τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, όπως προκύπτει από την παράθεσή τους. Το πρώτο μέρος αφορούσε σε ερωτήσεις σχετικά με υποθέσεις αστικού δικαίου και το δεύτερο σε ερωτήσεις σχετικά με υποθέσεις ποινικού δικαίου. Το τρίτο μέρος αποτελείται από ερωτήσεις κοινού περιεχομένου και για τις δύο κλάδους δικαίου, καλύπτοντας ζητήματα αποτίμησης της συναισθηματικής κατάστασης του ερωτηθέντα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας επίλυσης της υπόθεσής του, καθώς και ζητήματα συνολικής αξιολόγησης του μηχανισμού απονομής της δικαιοσύνης, τον οποίο χρησιμοποίησε ο ερωτηθείς. Η έρευνα δεν περιορίστηκε σε πολίτες, που είχαν προσωπική εμπειρία, αλλά επεκτάθηκε και σε άτομα με έμμεση εμπειρία, οι οποίοι κλήθηκαν να μεταφέρουν τη σχετική εμπειρία προσώπων του περιβάλλοντός τους. Ο σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να αποτυπώσει όσο το δυνατόν περισσότερο άρτια την εικόνα, που έχει σχηματίσει ο πολίτης αναφορικά με την εν γένει λειτουργία και απόδοση του δικαστικού συστήματος. Πολλές από τις ερωτήσεις, που συμπεριλαμβάνει η έρευνα μοιάζουν να επαναλαμβάνονται, ωστόσο, η επιμονή σε συγκεκριμένα σημεία στόχευε στο να διαπιστωθεί και ακολούθως να αποφευχθεί η όποια επιπολαιότητα στην απάντηση των ερωτήσεων και κατά συνέπεια στη συγκέντρωση στοιχείων, ώστε να αποτυπωθεί με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια η άποψη των ερωτηθέντων. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από δείγμα 130 ατόμων, αριθμός ο οποίος θεωρήθηκε ικανοποιητικός, για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, ως προς τη συγκέντρωση επαρκών στοιχείων και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με τις απόψεις των ερωτηθέντων αναφορικά με τον μηχανισμό απονομής δικαιοσύνης.

2.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

2.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το 50,77% των ερωτηθέντων αποτελούν γυναίκες και το 49,23% άνδρες (Διάγρ. 1). Το μεγαλύτερο μέρος τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών έχει πτυχίο ΑΕΙ. Όσον αφορά στους άνδρες, ακολουθεί το ποσοστό εκείνων που έχουν απολυτήριο λυκείου και κατόπιν εκείνων που έχουν μεταπτυχιακό, ενώ σε μικρότερο ποσοστό εμφανίζονται όσοι έχουν διδακτορικό και οι απόφοιτοι ΤΕΙ. Όσον αφορά στις γυναίκες, τη δεύτερη θέση κατέχουν οι κάτοχοι μεταπτυχιακού και ακολουθούν οι απόφοιτοι λυκείου και σε πολύ μικρότερο ποσοστό οι απόφοιτοι ΤΕΙ (Διάγρ. 2).

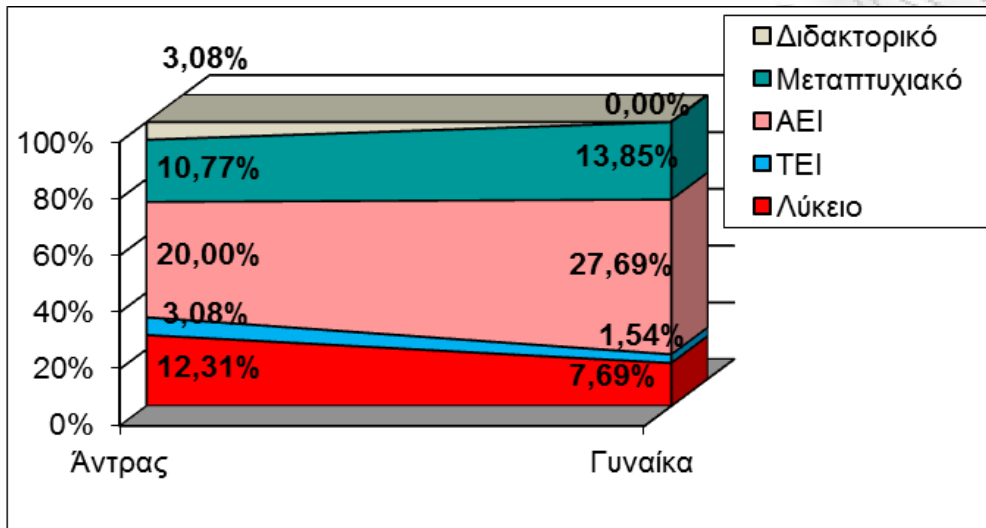
Προσωπική εμπειρία είχε το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων, ενώ εξίσου μεγάλο ήταν και το ποσοστό των ερωτηθέντων, που απάντησε στο ερωτηματολόγιο βασιζόμενο αποκλειστικά σε έμμεση εμπειρία, δηλαδή βάσει των άμεσων εμπειριών φιλικών ή συγγενικών του προσώπων. Επίσης, ένα ικανοποιητικό ποσοστό της τάξεως του 12,31% συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο, βασιζόμενο και σε προσωπική εμπειρία και σε εμπειρίες τρίτων, των οποίων είχε σαφή εικόνα (Διάγρ. 3).

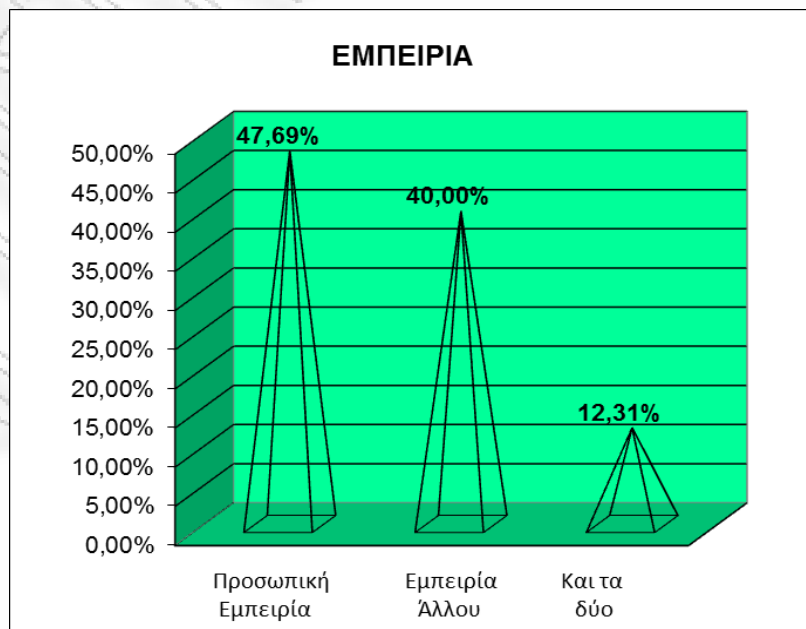
Διάγραμμα 1

Όσον αφορά στη σχέση επιπέδου μόρφωσης των ερωτηθέντων και της υπόθεσης που αντιμετώπισε ο καθένας, παρατηρείται ότι επί του συνόλου του δείγματος μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει η ομάδα που κατέχει πτυχίο ΑΕΙ και απήντησε σχετικά με υποθέσεις τόσο αστικού όσο και ποινικού δικαίου, ακολουθούμενο από τους κατόχους μεταπτυχιακού, τους αποφοίτους λυκείου, και στο

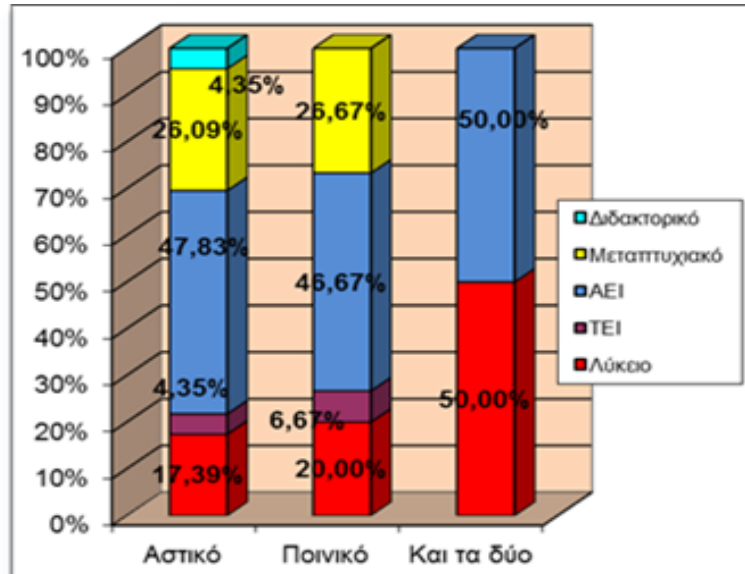
τέλος τους κατόχους διδακτορικού και τους αποφοίτους ΤΕΙ (Διάγρ. 4). Η πλειοψηφία, ωστόσο, των υποθέσεων, που σχολιάζονται από τους ερωτηθέντες επί το σύνολο είναι αστικού δικαίου (Διάγρ. 5) με ποσοστό, που αγγίζει το 76,92% αν συμπεριληφθεί σε αυτό και το ποσοστό των ερωτηθέντων, που απάντησε στο σχετικό ερωτηματολόγιο έχοντας εμπειρία και των δύο ειδών δικαίου, αστικού και ποινικού.

Διάγραμμα 2

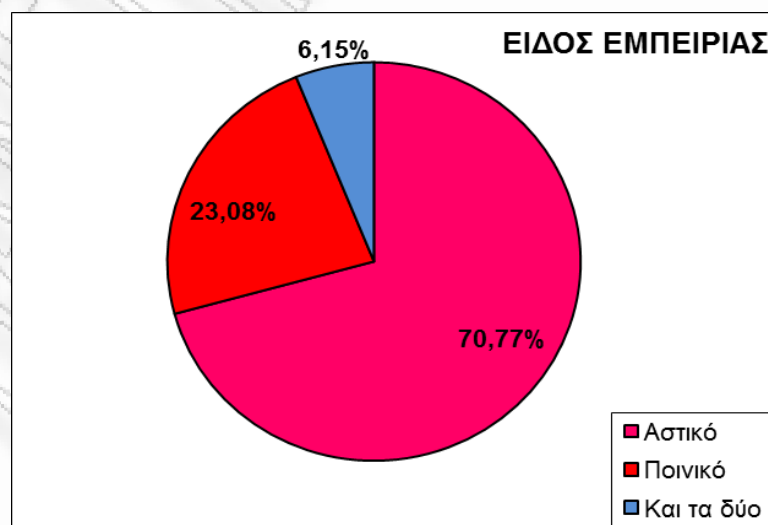

Διάγραμμα 3

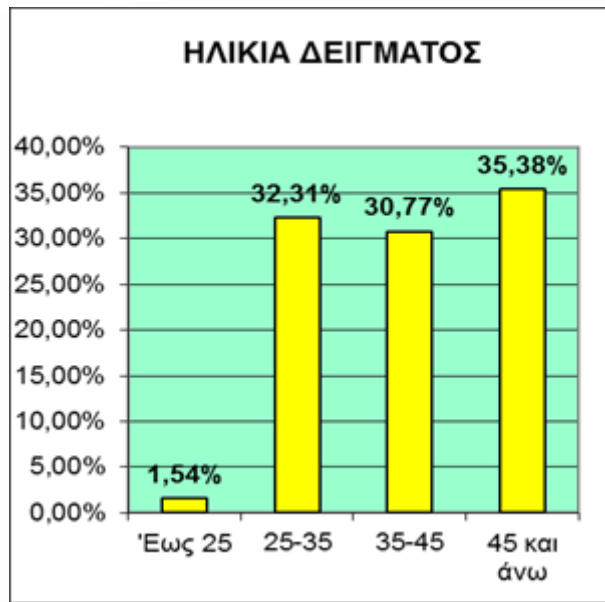

Διάγραμμα 4

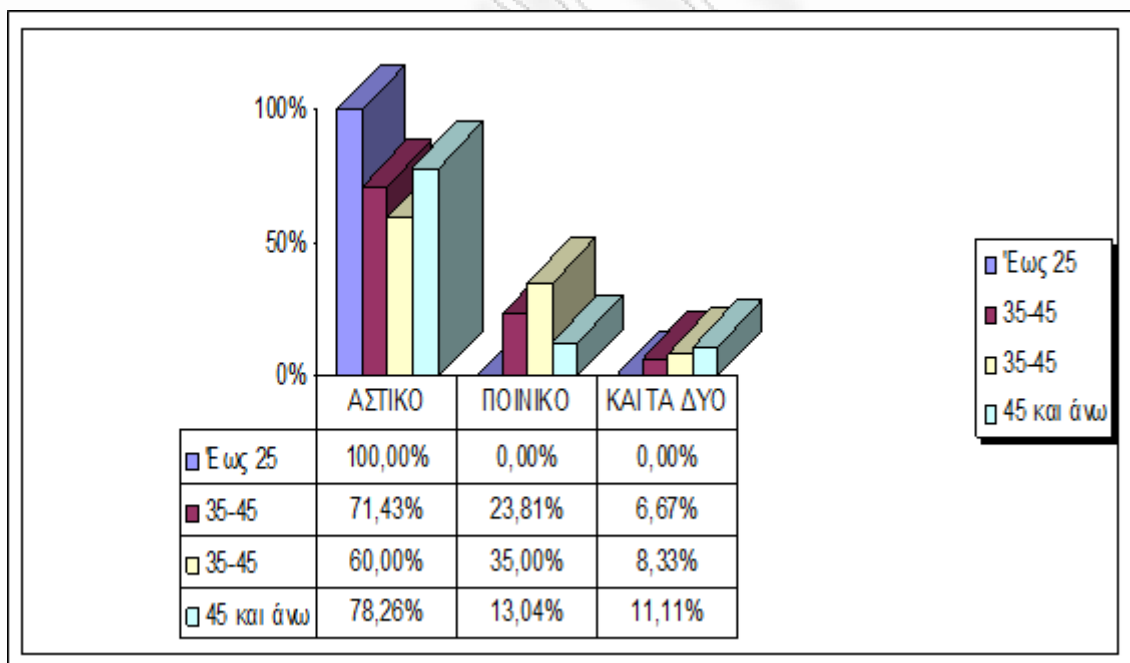
Η σχετική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (35,38%) ανήκει στην ηλικία των 45 και άνω, ακολουθεί η ηλικία των 25-35 σε ποσοστό 32,31% και των 35-45 σε ποσοστό 30,77%, ενώ το ποσοστό των ερωτηθέντων με ηλικία έως 25 ετών, ανέρχεται σε μόλις 1,54% (Διάγρ. 6). Οι ερωτηθέντες και των τεσσάρων ηλικιακών κατηγοριών στην πλειοψηφία τους σχολίασαν την εμπειρία τους αναφορικά με υποθέσεις αστικού δικαίου, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό, που έχει εμπειρία σχετική με ποινικές υποθέσεις ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία των 35-45, ακολουθούμενο από την ηλικιακή ομάδα των 25-35. Τη μικρότερη εμπειρία αναφορικά με ποινικές υποθέσεις σε ποσοστό 13,04% έχουν οι ηλικίες 45 και άνω, ενώ όσον αφορά στις αστικές υποθέσεις η μικρότερη εμπειρία αφορά στην ηλικιακή ομάδα 35-45 (Διάγρ. 7).

Διάγραμμα 5

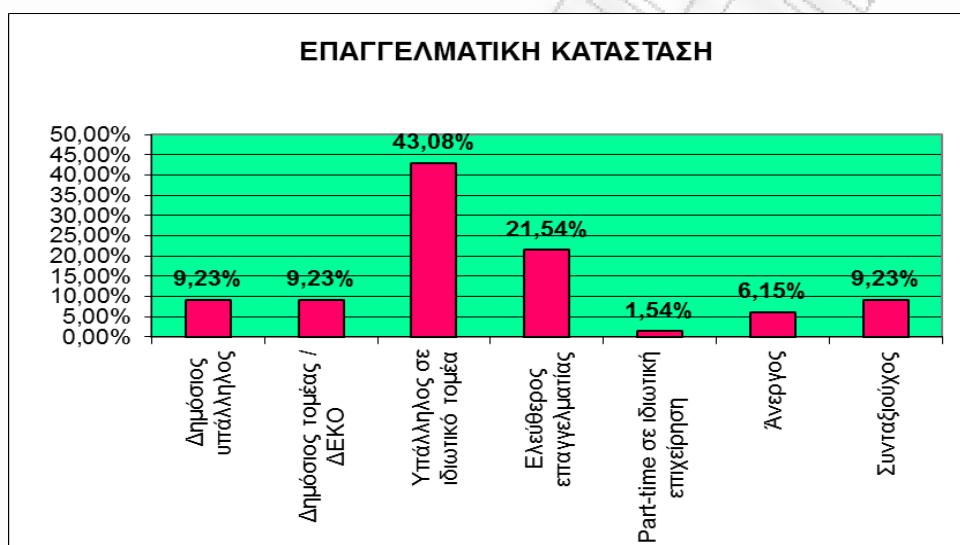
Διάγραμμα 6

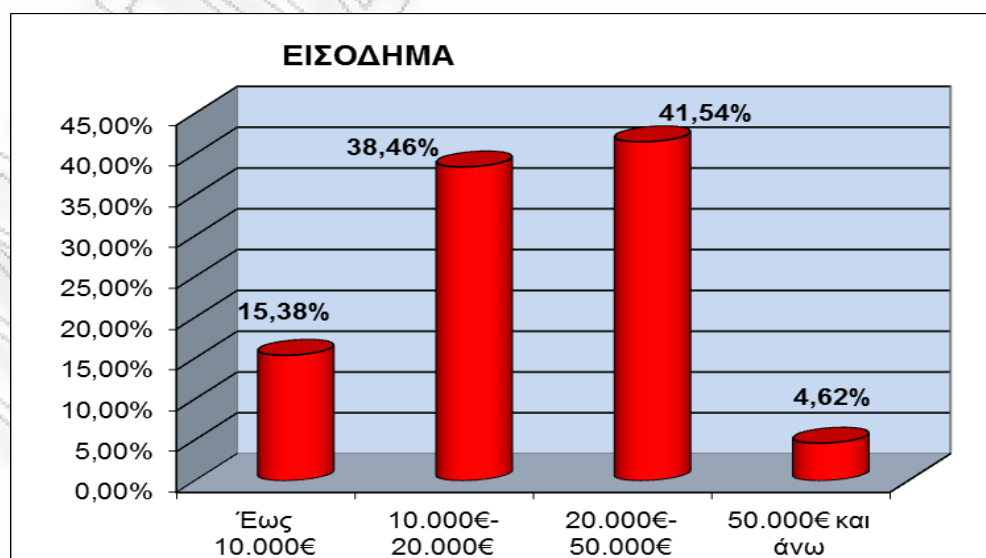
Διάγραμμα 7

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα είτε ως υπάλληλοι κυρίως είτε ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Οι υπάλληλοι του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα και των ΔΕΚΟ, καθώς και οι συνταξιούχοι καταλαμβάνουν την τρίτη θέση, ενώ οι ημιαπασχολούμενοι και οι άνεργοι αποτελούν το 1,54% και 6,15% αντίστοιχα του συνόλου των ερωτηθέντων (Διάγρ. 8).

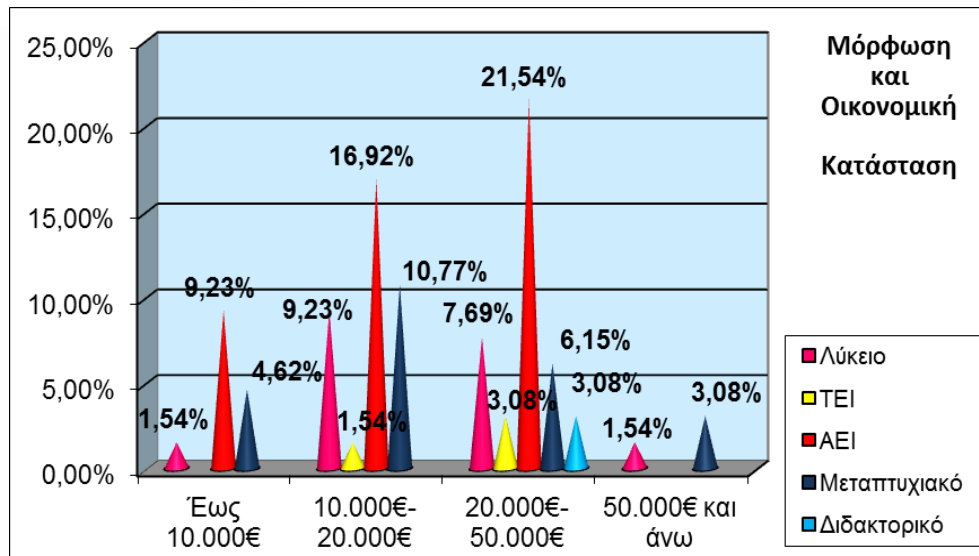
Ο μεγαλύτερος αριθμός των ερωτηθέντων δηλώνει ετήσιο εισόδημα μεταξύ 20.000 και 50.000 ευρώ, ακολουθούν με μικρή διαφορά όσοι δηλώνουν ετήσιο εισόδημα μεταξύ 10.000 και 20.000 ευρώ, ενώ με μικρότερη συχνότητα εμφανίζονται όσοι δηλώνουν εισόδημα κάτω των 10.000 ευρώ και άνω των 50.000 (Διάγρ. 9). Σε όλες τις εισοδηματικές ομάδες, την πρώτη θέση κατέχουν οι πτυχιούχοι ΑΕΙ, ακολουθούμενοι από τους κατόχους μεταπτυχιακού και απολυτηρίου λυκείου, με εξαίρεση την πιο υψηλόβαθμη εισοδηματική τάξη, που αποτελείται από απόφοιτους λυκείου και κυρίως από κατόχους μεταπτυχιακού τίτλου (Διάγρ. 10).

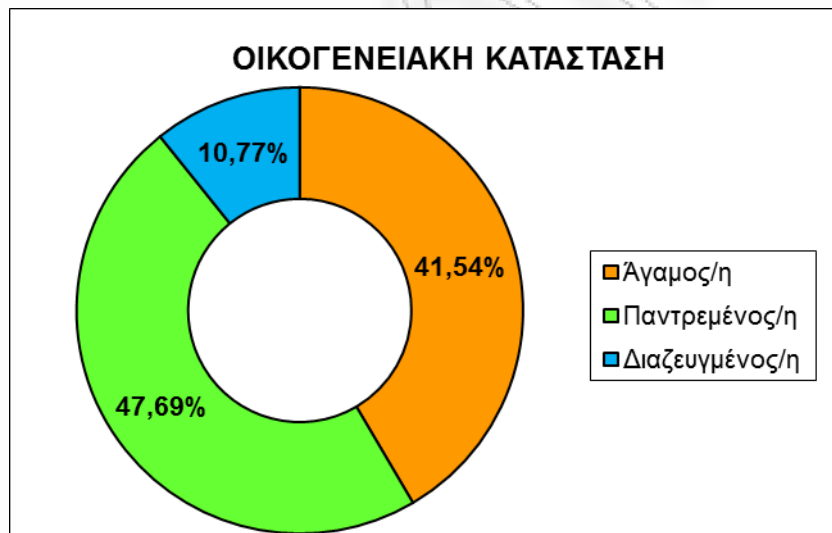
Διάγραμμα 8

Διάγραμμα 9

Διάγραμμα 10

Διάγραμμα 11

Σχεδόν το ήμισυ των ερωτηθέντων δηλώνουν έγγαμοι, ενώ το άλλο μισό ανήκει στο μεγαλύτερο μέρος του στους άγαμους, με ένα μικρό αλλά σημαντικό μέρος της τάξεως του 10,77% να δηλώνει ότι ανήκει στους διαζευγμένους (Διάγρ. 11).

2.2.2. ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΩΣ ΠΛΕΟΝ ΕΝΔΕΔΙΓΜΕΝΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ. ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ Η' ΕΞΩΔΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Η προτίμηση της δικαστικής ή εξώδικης επίλυσης διαφορών θεωρητικά καθορίζεται από το γεγονός ότι κοινωνικό και ιδιωτικό όφελος και κοινωνικό και ιδιωτικό

κόστος δεν συμπίπτουν. Η συμπεριφορά των μερών καθορίζεται πάντα κυριαρχικά από τους παράγοντες μεγιστοποίησης του ευνοϊκότερου για τους ίδιους αποτελέσματος σε κάθε περίπτωση.

Τα κοινωνικά αποτελέσματα της δίκης, με την οποία λύεται με δεσμευτικό τρόπο μια διαφορά, που τυπικά μόνο υφίσταται μεταξύ των διαδίκων, είναι αναμφίβολα, καθώς δεν περιορίζεται μόνο στα μετέχοντα πρόσωπα, τα οποία έχουν ολοκληρώσει προ πολλού τη δράση τους, αλλά και σε τρίτους, που θα επιλέξουν στο μέλλον αντίστοιχες συμπεριφορές και δράσεις. Η δικαστική απόφαση εφαρμόζει τους νόμους και τις διατάξεις, χαράσσοντας κατ'αυτόν τον τρόπο κίνητρα δράσης ή παράλειψης στα υπόλοιπα μέλη της ίδιας έννομης τάξης, σε βαθμό, που σε αρκετές περιπτώσεις είναι ικανός να δικαιολογήσει ακόμα και κρατική επιδότηση του συνόλου ή έστω μέρος του κόστους διεξαγωγής της δίκης.³⁴ Λόγω της μείωσης της νομικής αβεβαιότητας τρίτων προσώπων σχετικά με την έκβαση των δικών τους υποθέσεων παρέχεται στην κοινωνία και τους πολίτες καλύτερο επίπεδο κοινωνικής ευημερίας.³⁵

Ως προς την αξιολόγηση της κοινωνικής και ιδιωτικής διάστασης της δικαστικής επίλυσης διαφορών βασική είναι και η εξέταση των παραμέτρων, που καθορίζουν την επιλογή της δικαστικής επίλυσης ως του πλέον ενδεδειγμένου τρόπου απονομής δικαιοσύνης.

Δικαστική επίλυση διαφορών Κόστος

Η συμβολή των δικαστηρίων κατά την επίλυση των ιδιωτικών διαφορών στην αύξηση της κοινωνικής ευημερίας σύμφωνα με τον τρόπο, που αναφέρεται παραπάνω, δε γίνεται χωρίς κόστος. Αναμφισβήτητα υφίσταται κοινωνικοοικονομικό κόστος, το οποίο αφορά αφενός μεν στις χρηματικές δαπάνες για τους μισθούς των δικαστών και των δικαστικών υπαλλήλων, τις αμοιβές των δικηγόρων, τα έξοδα ανέγερσης και συντήρησης των δικαστικών κτιρίων και της εκπαίδευσης των προαναφερομένων επαγγελματικών κατηγοριών, αφετέρου δε αφορά στο κόστος σε χρόνο των διαδίκων

³⁴ Για τη σχέση ασφάλειας δικαίου και οικονομικής ανάπτυξης βλ. Wagner, 1997, σελ. 227.

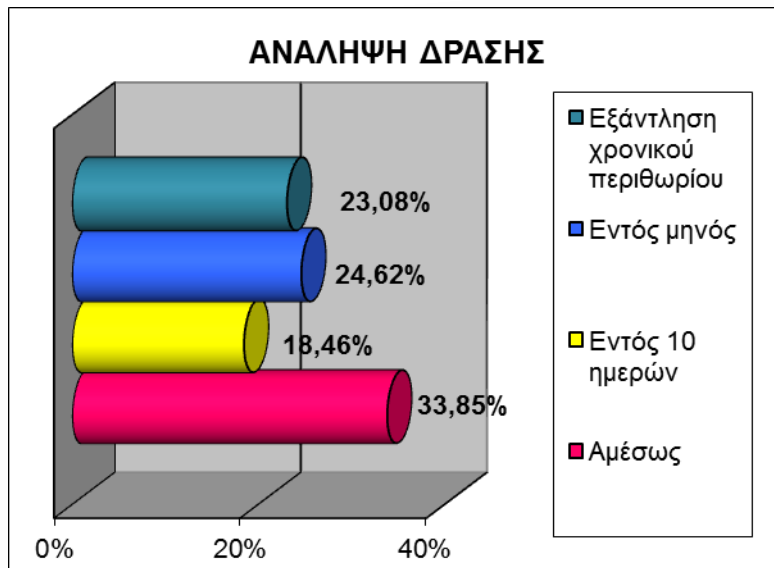
³⁵ Βλ. υποσημ. 34.

και των μαρτύρων και τις παρεπόμενες απώλειες, που συνεπάγεται η δίκη υπό τη μορφή της δημιουργίας ψυχοφθόρων συναισθημάτων και καταστάσεων στα εμπλεκόμενα μέρη.

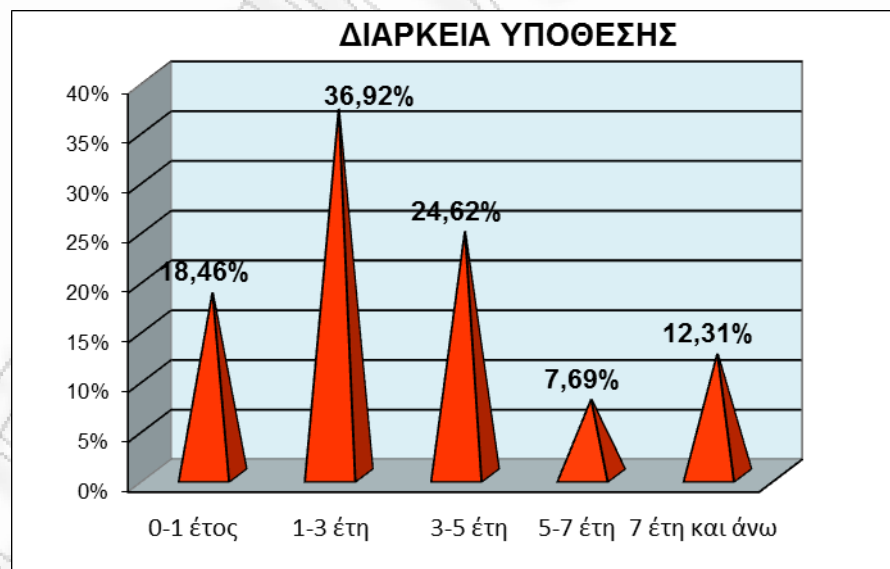
Οι παράμετροι οι οποίοι πρακτικά φαίνεται να παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή της δικαστικής οδού ως της πλέον κατάλληλης οδού επίλυσης των όποιων διαφορών, φαίνεται να είναι, όπως προκύπτει από τα ερωτηματολόγια, πρωτίστως, η μεγαλύτερη ασφάλεια, που παρέχει η δικαστική οδός σε σχέση με την εξωδικαστική για την επίλυση ιδιωτικών διαφορών, ο χρόνος επίλυσης της εκάστοτε διαφοράς, που παρόλο που αυτός κρίνεται σε πολλές περιπτώσεις υπερβολικός, έχει, ως επί το πλείστον, συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα, η ισότιμη μεταχείρισή του προσφεύγοντος στην δικαιοσύνη και της αντίδικης πλευράς από το δικαστήριο, η αδυναμία ικανοποίησης των αρχικών απαιτήσεων, που είχαν ερωτηθέντες κατά την έναρξη της δικαστικής διαδικασίας με εξωδικαστικούς τρόπους, ελλείψει επαρκών σχετικών και αποτελεσματικών εξωδικαστικών μηχανισμών, η δυνατότητα επίτευξης ηθική τους ικανοποίηση, μέσω της δικαστικής οδού, καθώς και η μεγαλύτερη ασφάλεια, που παρέχει η δικαστική επίλυση μιας διαφοράς, ως προς την αποφυγή εκ μέρους του αντιδίκου επανάληψης παρόμοιων περιστατικών ή παραβατικών συμπεριφορών.

Χρονική διάρκεια δικαστικής διαδικασίας

Η συνολική χρονική διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας επίλυσης των διαφορών των ερωτηθέντων, φαίνεται να αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την κρίση τους ως προς την απόδοση του δικαστικού συστήματος. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ανέλαβε δράση άμα τη εμφανίσει του προβλήματος, με τις ομάδες των ερωτηθέντων, που ανέλαβαν δράση εντός εύλογου διαστήματος, το οποίο προσδιορίστηκε σε 10 ημέρες, εντός μηνός και μετά από εξάντληση του σχετικού με την περίπτωση τους χρονικού περιθωρίου, να ακολουθούν με μικρές μεταξύ τους διαφορές (Διάγρ. 12). Η διάρκεια της δικαστικής επίλυσης της πλειοψηφίας των περιπτώσεων διήρκεσε μεταξύ

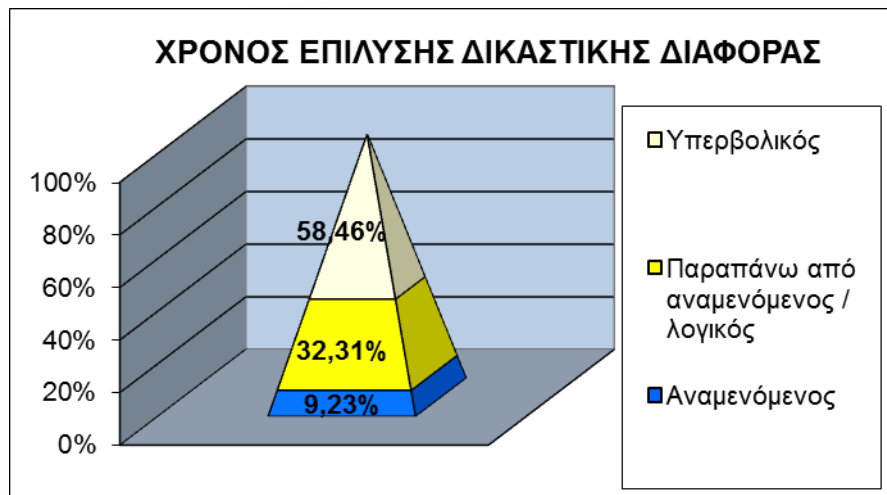

Διάγραμμα 12

Διάγραμμα 13

1-3 και 3-5 ετών. Οι λιγότερο συχνές περιπτώσεις είναι αυτές που διήρκεσαν 5-7 έτη και πάνω από επτά έτη (Διάγρ. 13) με την πλειοψηφία των ερωτηθέντων να δηλώνει πως η διάρκεια ήταν υπερβολική ή παραπάνω από το λογικό/αναμενόμενο χρονικό διάστημα. Μόνο ποσοστό μικρότερο του 10% απήντησε πως ο χρόνος δικαστικής επίλυσης της διαφοράς ήταν ο αναμενόμενος (Διάγρ. 14). Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει αναμφίβολα το συμπέρασμα ότι η συντριπτική πλειοψηφία δεν εμφανίζεται ικανοποιημένη από

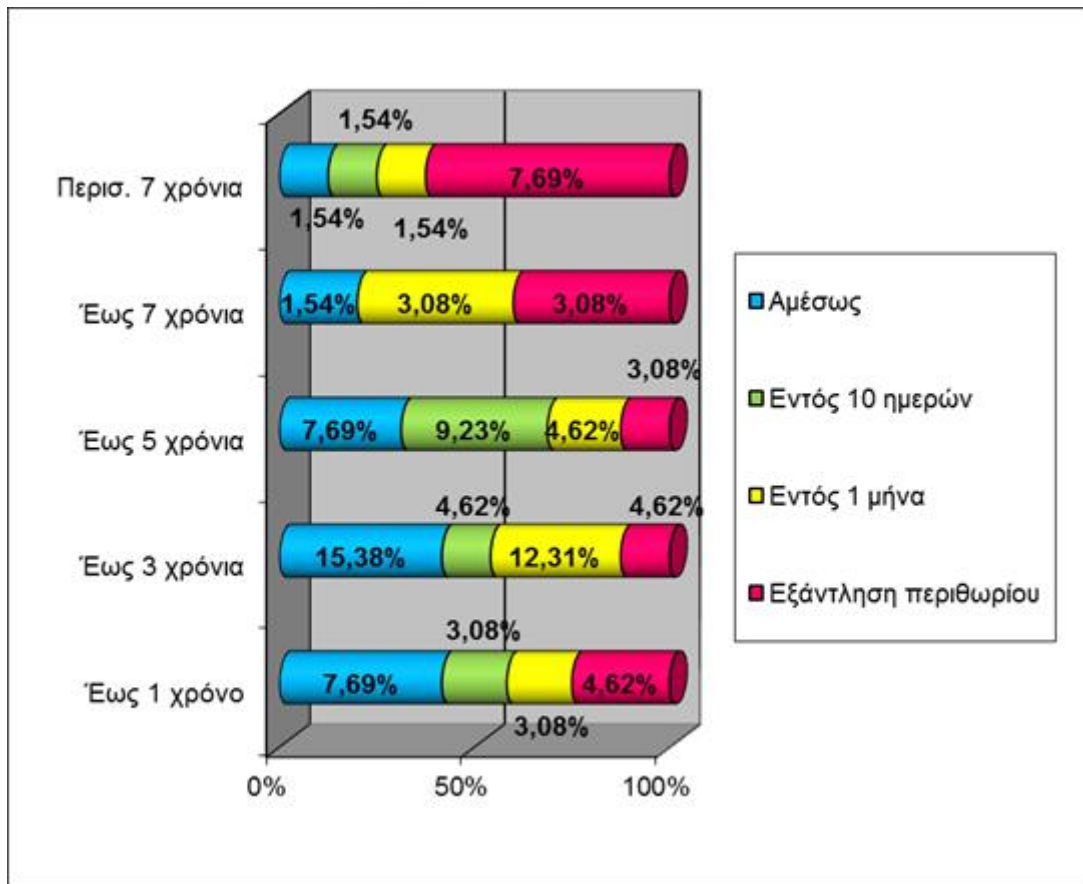

Διάγραμμα 14

τη χρονική διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, καθώς αυτή στην πλειονότητα των περιπτώσεων υπερβαίνει τις προσδοκίες των ερωτηθέντων για έγκαιρη δικαστική διευθέτηση της υπόθεσής τους. Ως προς τη σχέση του χρόνου ανάληψης δράσης από τους ερωτηθέντες και της συνολικής διάρκειας δικαστικής επίλυσης της διαφοράς, παρατηρείται ότι σε πολλές περιπτώσεις όσο πιο γρήγορα αναλάμβαναν δράση οι ερωτηθέντες τόσο πιο γρήγορα κινούνταν και οι διαδικασίες της δικαστικής επίλυσης της διαφοράς, χωρίς αυτό να αποκλείει και περιπτώσεις που η διάρκεια της δίκης ήταν έως και επτά ή ακόμα και παραπάνω από επτά έτη, ενώ το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των περιπτώσεων που διήρκεσαν πάνω από επτά έτη ανήκει στην κατηγορία εκείνων, που απάντησαν ότι ανέλαβαν δράση μετά από την εξάντληση κάθε χρονικού περιθωρίου (Διάγρ. 15).

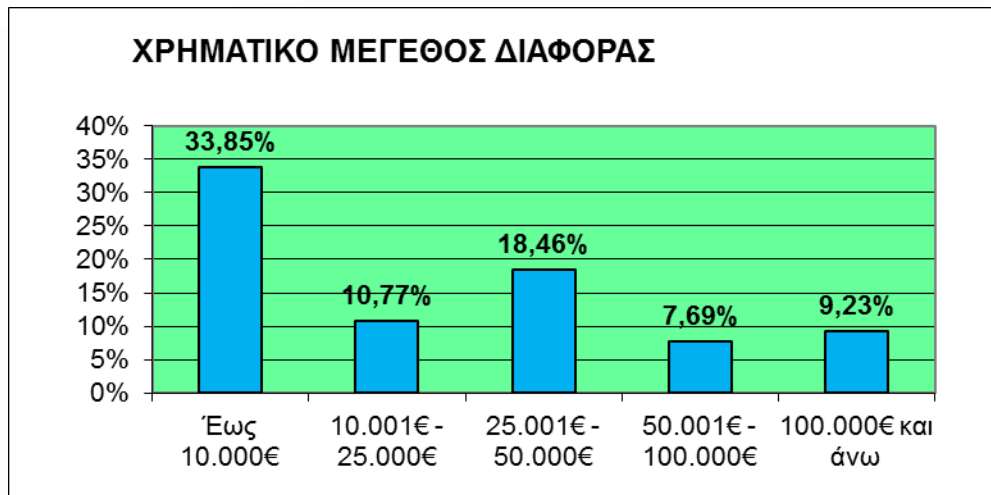
Χρηματικό μέγεθος διαφοράς

Το χρηματικό μέγεθος της διαφοράς για το οποίο οι ερωτηθέντες κατέφυγαν στη δικαστική οδό αφορούσε κυρίως ποσά έως 10.000 ευρώ. Ακολουθούν οι χρηματικές διαφορές, που ανέρχονταν σε ποσά μεταξύ των 25.001 και 50.000 ευρώ. Η δικαστική επίλυση διαφορών μεταξύ 10.001 και 25.000, καθώς και ποσών άνω των 50.000 ευρώ συναντάται λιγότερο συχνά (Διάγρ. 16). Η σχετική αντιστοιχία ετησίου εισοδήματος ερωτηθέντος και μεγέθους της διαφοράς, για την επίλυση της οποίας κατέφυγε στη δικαστική διαδικασία φαίνεται στο Διάγρ. 17. Είναι χαρακτηριστικό ότι

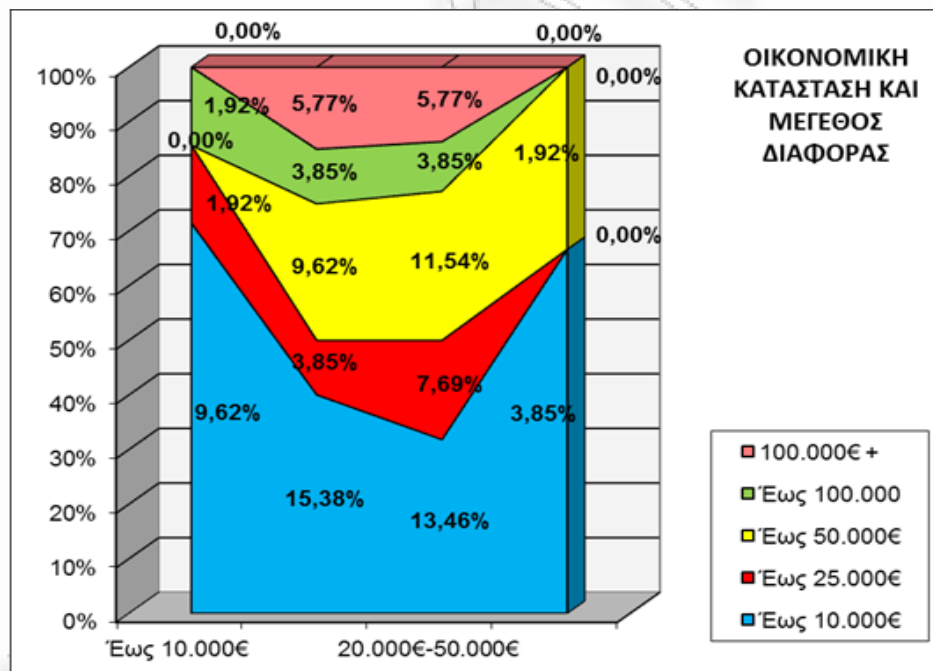

Διάγραμμα 15

επί του συνόλου το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων απάντησε πως μόνο σε μέτριο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι απαιτήσεις του, που αξίωσε πριν τη δικαστική επίλυση της υπόθεσής του. Με σχετικά μικρή διαφορά και ποσοστό της τάξης του 21,54% ακολουθούν αυτοί που δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι από τη λύση διά της δικαστικής οδού και της αντίστοιχης ικανοποίησης των απαιτήσεών τους, ενώ πολύ ικανοποιημένο δηλώνει λιγότερο από 10% (Διάγρ. 18). Περαιτέρω, από την ανάλυση των απαντήσεων, που δόθηκαν φαίνεται να μην υπάρχει συγκεκριμένη αντιστοιχία και συσχέτιση όσον αφορά στη σχέση του ύψους της χρηματικής διαφοράς, που επεδίωξαν να επιλύσουν οι ερωτηθέντες μέσω της δικαστικής οδού, και της ικανοποίησης, που τελικά έλαβαν με την απόφαση που προέκυψε από τη δικαστική διαδικασία (Διάγρ. 19).

Διάγραμμα 16

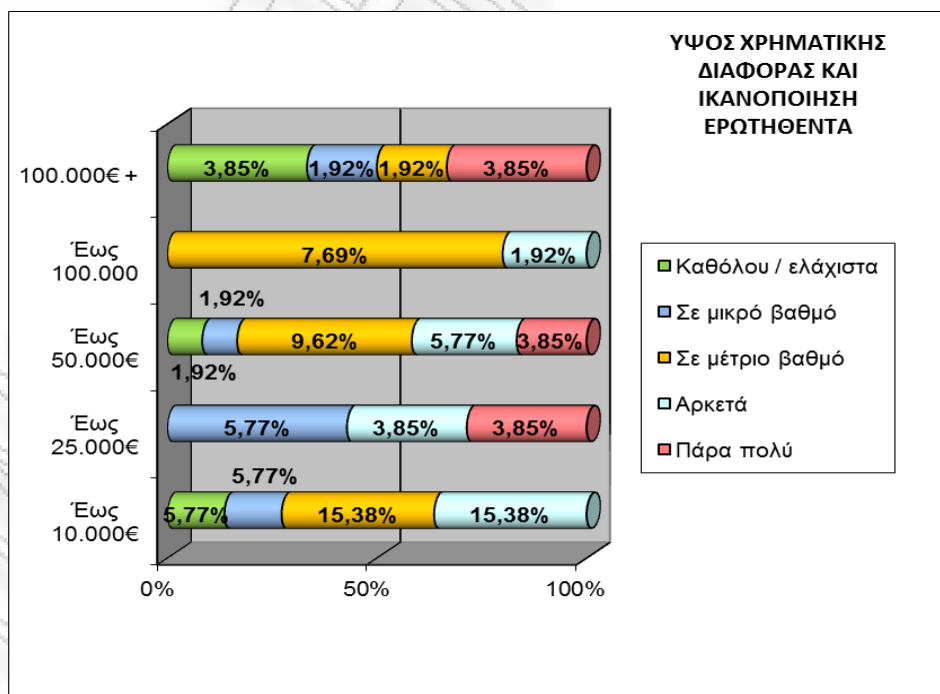

Διάγραμμα 17

Διάγραμμα 18

Οι ερωτηθέντες στη συντριπτική τους πλειοψηφία δήλωσαν πως οι σχέσεις τους με τους αντιδίκους μετά τη δικαστική επίλυση του προβλήματός τους βελτιώθηκαν από καθόλου έως ελάχιστα. Μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό δήλωσε πως οι σχέσεις των δύο μερών βελτιώθηκαν από αρκετά έως πάρα πολύ, με το ποσοστό αυτό να μην ξεπερνά το 8% συνολικά (Διάγρ. 20).

Διάγραμμα 19

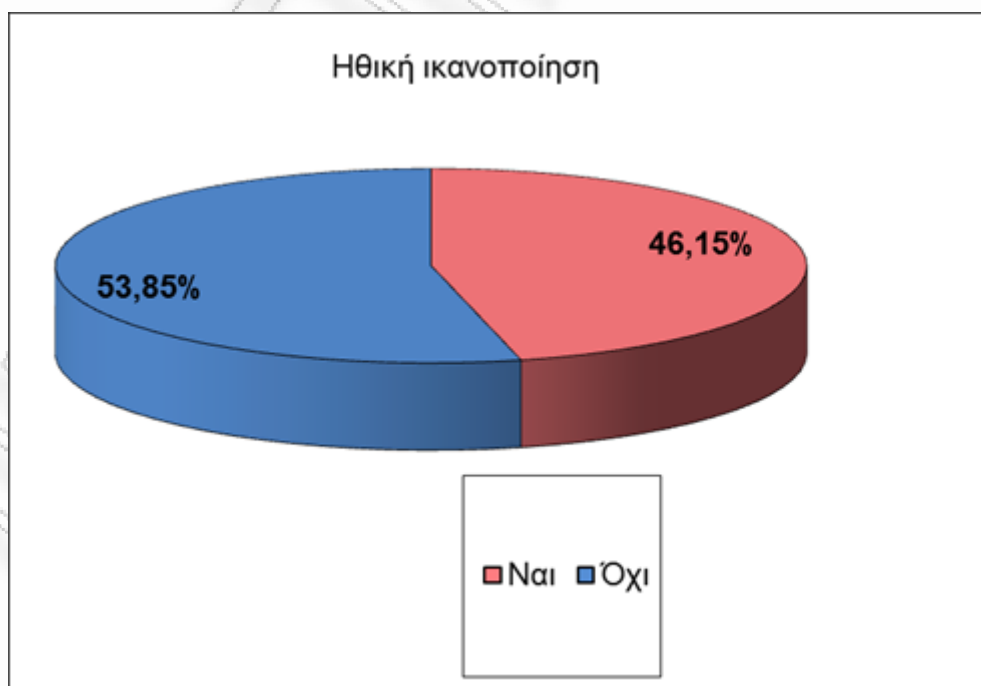
Η επίλυση του προβλήματος των ερωτηθέντων δια της δικαστικής οδού ως πλέον ενδεδειγμένου τρόπου επίλυσης αντιδικιών, θεωρήθηκε από την πλειοψηφία

τους κατάλληλη μόνο σε μέτριο ή αρκετά ικανοποιητικό βαθμό (Διάγρ. 22). Στη διαμόρφωση της παραπάνω κρίσης ρόλο φαίνεται να μην παίζει η γνώμη τους όσον αφορά στο κατά πόσο το δικαστήριο μεταχειρίστηκε τους ίδιους και τους αντιδίκους ισότιμα, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων

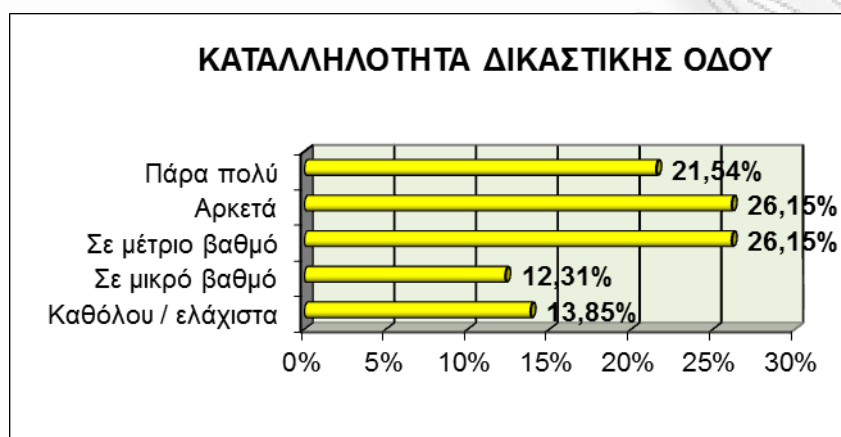
Διάγραμμα 20

δήλωσε πως το δικαστήριο μεταχειρίστηκε ισότιμα και τις δυο εμπλεκόμενες πλευρές (Διάγρ. 23).

Διάγραμμα 21

Η συνολική ηθική ικανοποίηση, που έλαβαν οι ερωτηθέντες από τη δικαστική επίλυση της διαφοράς, η οποία τους αφορούσε, φαίνεται να είναι χαμηλή. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε πως δεν νιώθει ηθικά ικανοποιημένη (Διάγρ. 21).

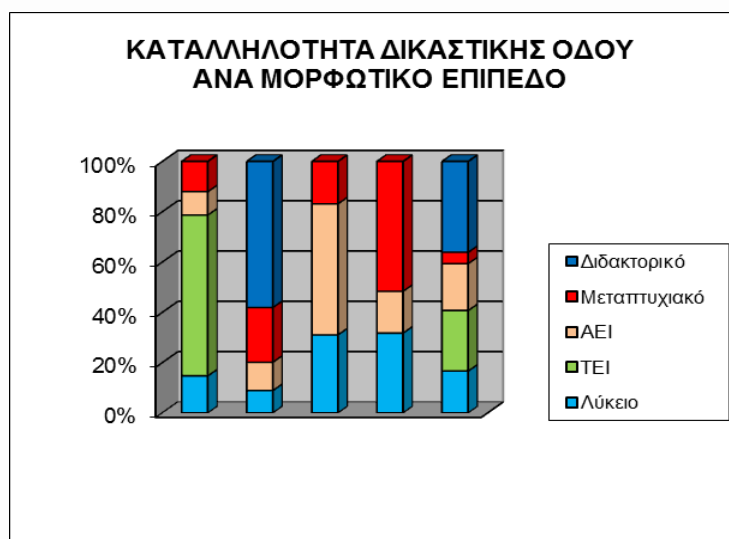

Διάγραμμα 22

Στην αποτίμηση της καταλληλότητας της δικαστικής οδού ως του αποτελεσματικότερου τρόπου επίλυσης διαφορών, φαίνεται να μην παίζει ιδιαίτερο ρόλο το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων, καθώς η δικαστική επίλυση διαφορών φαίνεται να βρίσκεται σε υψηλή εκτίμηση τόσο από τους κατέχοντες ανώτατη μόρφωση όσο και από τους απόφοιτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χωρίς την ύπαρξη ιδιαίτερων διαφορών στις απαντήσεις μεταξύ των ομάδων. Αξιοσημείωτη πάντως είναι η απόκλιση στις απαντήσεις των ερωτηθέντων με ανώτερη μόρφωση (ΤΕΙ), καθώς αυτές καταλαμβάνουν τα δύο άκρα, με την πλειοψηφία αυτών να αποφαίνεται αρνητικά σχετικά με την καταλληλότητα της δικαστικής οδού ως του πλέον κατάλληλου τρόπου επίλυσης του προβλήματός τους (Διάγρ. 24 και 25, Πιν. 1)

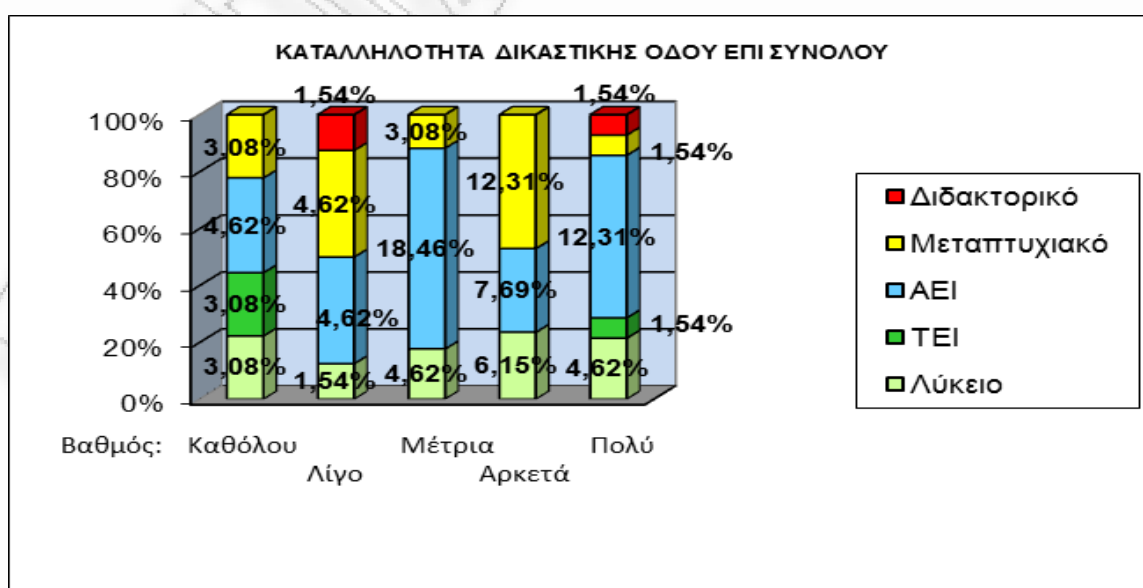
Διάγραμμα 23

Διάγραμμα 24

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΟΔΟΥ					
	Λύκειο	ΤΕΙ	ΑΕΙ	Μεταπτυχιακό	Διδακτορικό
Καθόλου/ ελάχιστα	15,38%	66,67%	9,68%	12,50%	
Λίγο	7,69%		9,68%	18,75%	50,00%
Μέτρια	23,08%		38,71%	12,50%	
Αρκετά	30,77%		16,13%	50,00%	
Πολύ	23,08%	33,33%	25,81%	6,25%	50,00%

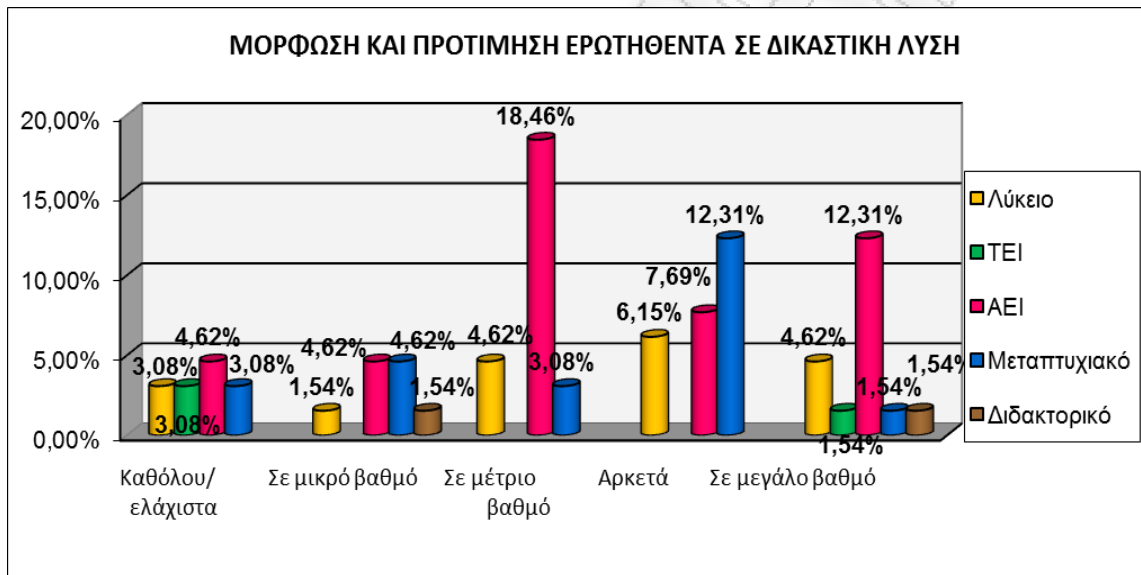
Πιν. 1

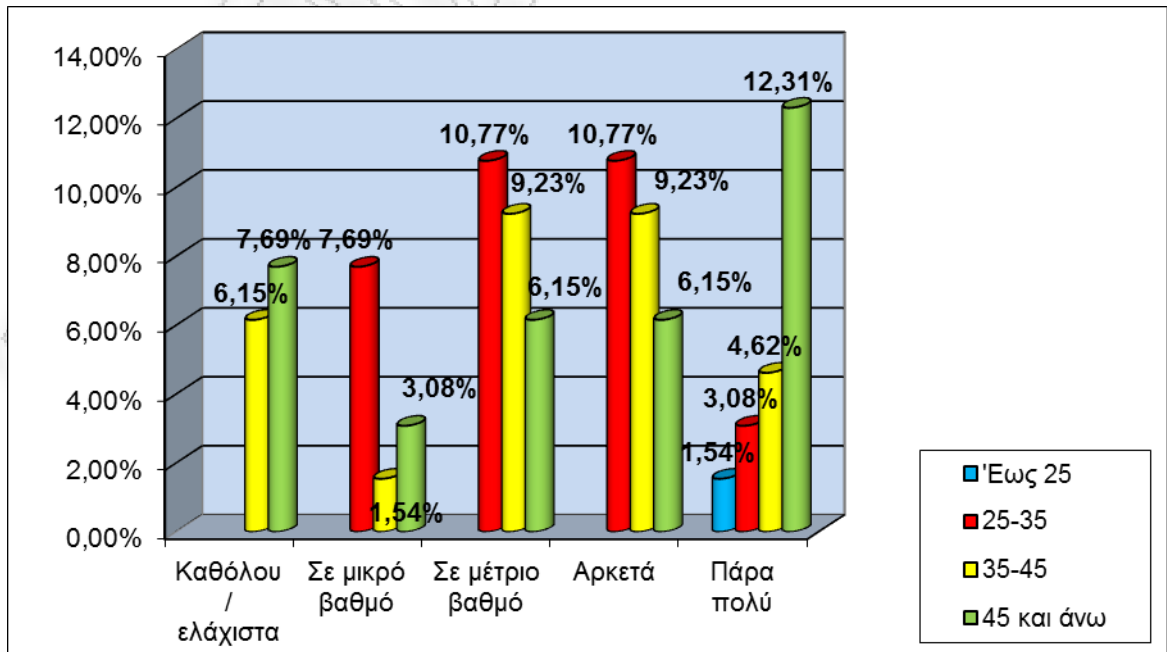
Διάγραμμα 25

2.2.3. ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ

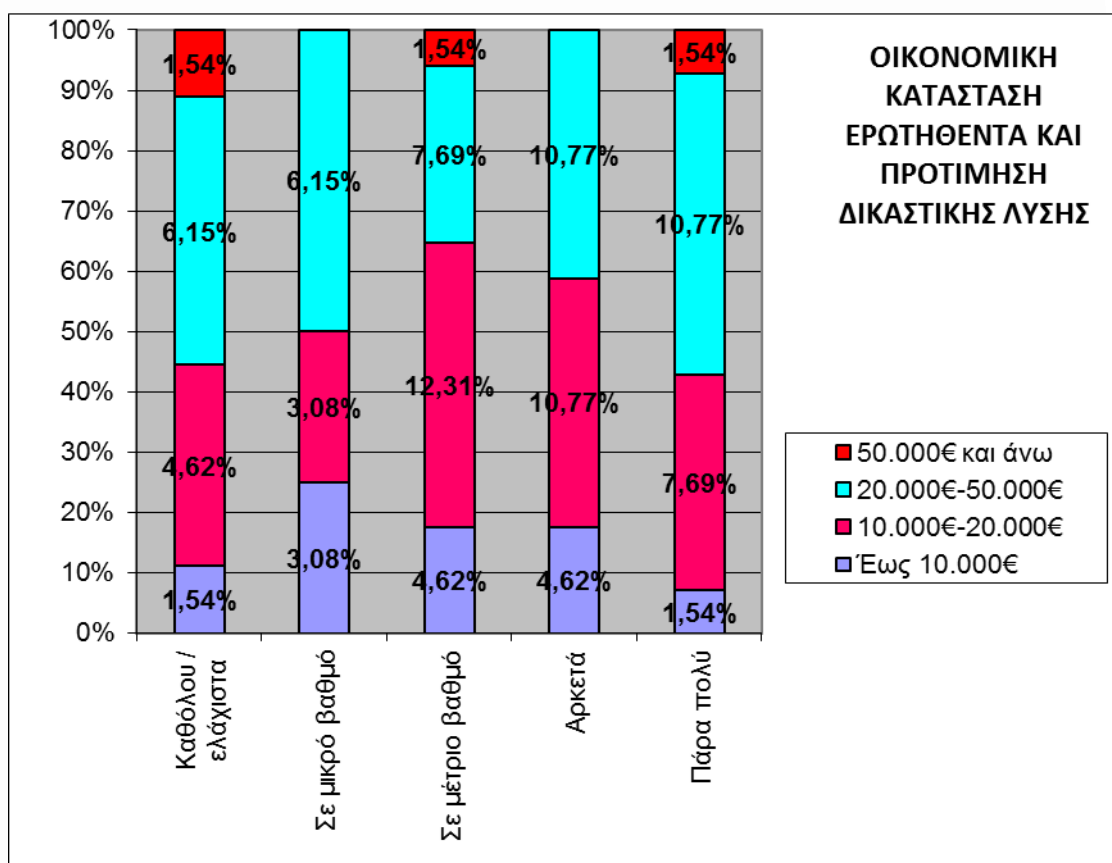
Οι ερωτηθέντες φαίνεται να προτιμούν τη δικαστική οδό έναντι άλλης οδού ως προς την επίλυση της διαφοράς τους, ανεξάρτητα από το μορφωτικό τους επίπεδο, την ηλικία και οικονομική κατάστασή τους χωρίς, ωστόσο, να διαφαίνεται διαφορά προτίμησης δικαστικής έναντι της εξώδικης επίλυσης διαφοράς σε μεγάλο ποσοστό. Εξαιρεση αποτελούν οι νεαρότερες ηλικίες, που αν και αντιπροσωπεύουν μικρό ποσοστό στο δείγμα των ερωτηθέντων, εμφανίζονται να αξιολογούν τη δικαστική οδό αποκλειστικά ως την πλέον κατάλληλη οδό επίλυσης διαφορών (Διαγρ. 26-28). Τα

Διάγραμμα 26

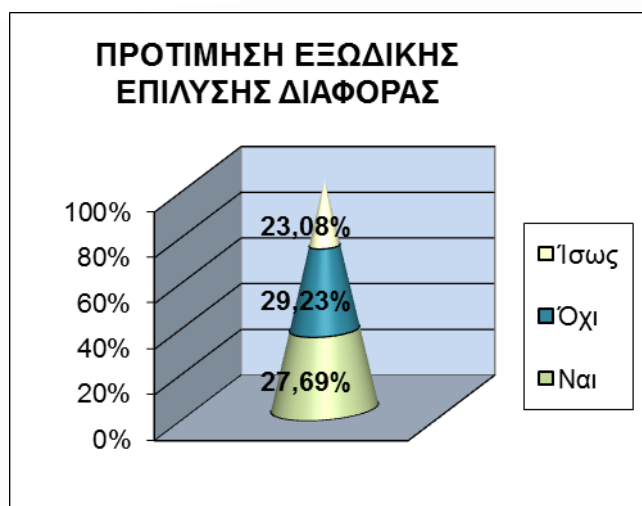
Διάγραμμα 27

Διάγραμμα 28

παραπάνω καταδεικνύουν ότι το σύνολο των ερωτηθέντων δεν είναι απόλυτα σίγουρο για την αποτελεσματικότητα της δικαστικής διαδικασίας, η οποία, ωστόσο, φαίνεται να προκρίνεται ως σχετικά καλύτερη.

Τα ανωτέρω υποστηρίζονται και από την οριακή διαφορά στις απαντήσεις των ερωτηθέντων μεταξύ της προτίμησης και πάλι της δικαστικής οδού ως του πλέον κατάλληλου τρόπου επίλυσης των προβλημάτων τους έναντι της προτίμησης εξώδικης επίλυσης των διαφορών, στο ερώτημα ποια οδό θα επέλεγαν κατόπιν της εμπειρίας τους. Η πολύ μικρή διαφορά μεταξύ της επιλογής της δικαστικής οδού και της εξώδικης επίλυσης από τους ερωτηθέντες, καθώς και το ποσοστό των ερωτηθέντων, που διχάζονται μεταξύ της χρησιμότητας και αποτελεσματικότητας μιας εκ των δυο οδών, καταδεικνύει ξεκάθαρα την ανάγκη για εξεύρεση ενός αποδοτικότερου, σε σύγκριση με τον υπάρχοντα, μηχανισμού διακανονισμού των υποθέσεών τους (Διάγρ. 29).

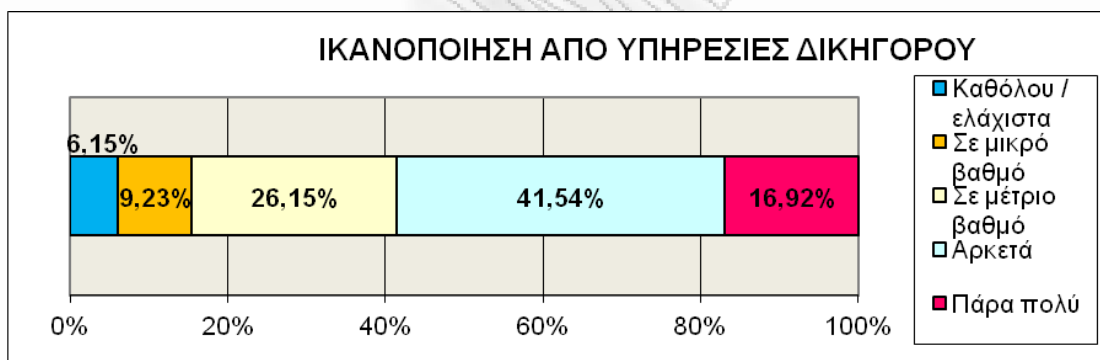

Διάγραμμα 29

Η εύρεση, ωστόσο, ενός αποδοτικότερου τρόπου επίλυσης διαφορών, πρέπει να βασιστεί στη σύγκριση της χρησιμότητας και του κόστους της εξώδικης επίλυσης ή του εξωδικαστικού συμβιβασμού με τα αντίστοιχα μεγέθη της δίκης, ώστε να επιλεγεί η οδός, που οδηγεί στην αύξηση ή και μεγιστοποίηση του κοινωνικού οφέλους. Ιδανικά η επιλογή των ενδιαφερομένων μερών θα οδηγούσε στο κοινωνικά άριστο επίπεδο αν τα μέρη κατά τις επιλογές τους λάμβαναν πρωταρχικά υπόψη το κοινωνικό όφελος και το κοινωνικό κόστος των ενεργειών τους, οπότε το ιδιωτικό κόστος και όφελος θα ταυτιζόταν με το αντίστοιχο κοινωνικό. Αυτό, όμως, στην πράξη δεν εφαρμόζεται. Σε αυτό ρόλο παίζει το γεγονός ότι ο πολίτης, που εμπλέκεται σε μια δικαστική διένεξη, λαμβάνει πρωταρχικά υπόψη, αν όχι αποκλειστικά, τα δικά του οικονομικά οφέλη-κόστη, παραβλέποντας –στην καλύτερη των περιπτώσεων – τα αντίστοιχα κοινωνικοοικονομικά μεγέθη. Ειδικότερα, ο πολίτης σπάνια λαμβάνει υπόψη ότι το μεγαλύτερο μέρος του κόστους μιας πολιτικής δίκης επιβαρύνει τους φορολογούμενους αφού το κόστος, που αυτός και ο αντίδικός του επιβαρύνονται από τη μεταξύ τους διαφορά, αντιπροσωπεύει ένα μικρό μέρος του συνολικού κόστους. Επομένως, ιδανικά ο πολίτης θα έπρεπε να επιλεγεί μεταξύ δικαστικής και εξώδικης επίλυσης της διαφοράς με βάση τόσο το κοινωνικό όφελος και κόστος όσο και το αντίστοιχο ιδιωτικό. Στην πράξη προς το παρόν αυτό δε συμβαίνει, καθώς όπως ήδη έχει διαφανεί από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων στα έως τώρα ερωτήματα που τους τέθηκαν, αυτοί επιλέγουν βάσει δυο παραμέτρων, πρώτον της έλλειψης οποιουδήποτε άλλου επαρκούς τρόπου επίλυσης της διαφοράς τους, παρά την από μέρους τους αξιολόγηση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε μέτρια επίπεδα και δεύτερον του δικού τους αποκλειστικά οφέλους και κόστους.

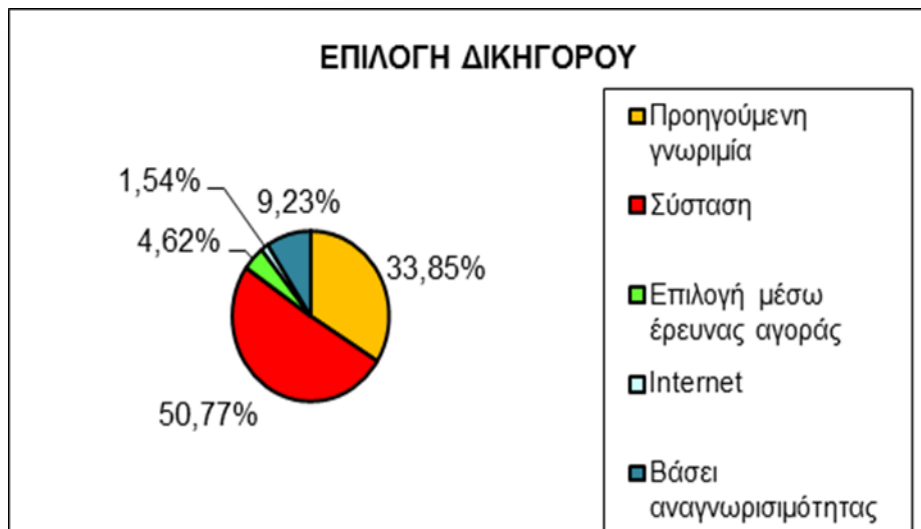
Επιλογή δικηγόρου

Σε αντίθεση με την απογοήτευση, που παρατηρείται στο μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της δικαστικής διαδικασίας, που ακολουθήθηκε στην περίπτωση τους, το μεγαλύτερο μέρος αυτών δηλώνει πως είναι ικανοποιημένο σε αρκετά μεγάλο βαθμό από τις υπηρεσίες του δικηγόρου, που επέλεξαν να τους εκπροσωπήσει. Η ποσοστιαία διαφορά μεταξύ αυτών που φέρονται αρκετά ικανοποιημένοι και των μέτρια ικανοποιημένων ερωτηθέντων σχετικά με το θέμα ανέρχεται σε 15,39% και δε μπορεί να θεωρηθεί αμελητέα. Η ποσοστιαία διαφορά μεταξύ των μέτρια ικανοποιημένων και αυτών σε μικρό ή ελάχιστο βαθμό ανέρχεται σε 16,92% και 20% αντίστοιχα, στοιχεία που υποδηλώνουν την καλή κατάρτιση και την αντίστοιχη επιτυχημένη παροχή υπηρεσιών στους ερωτηθέντες από την πλειοψηφία του συνόλου των δικηγόρων, που χρησιμοποιήσαν (Διάγρ. 30). Συνολικά, λοιπόν, οι ερωτηθέντες φαίνεται να είναι στην μεγάλη πλειοψηφία τους από μέτρια έως πάρα πολύ ικανοποιημένοι από τον δικηγόρο, τις υπηρεσίες του οποίου χρησιμοποίησαν.

Διάγραμμα 30

Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων κατέληξε στην επιλογή δικηγόρου, μέσω συστάσεων από τον κοινωνικό τους ή επαγγελματικό τους κύκλο. Ακολουθούν αυτοί που γνώριζαν το συνήγορό τους από προηγούμενη υπόθεσή τους και όπως φαίνεται, λόγω της ικανοποιητικής αντιπροσώπευσής τους από αυτόν, τον εμπιστεύτηκαν και πάλι. Μόνο ένα πολύ μικρό μέρος επέλεξε δικηγόρο βάσει της

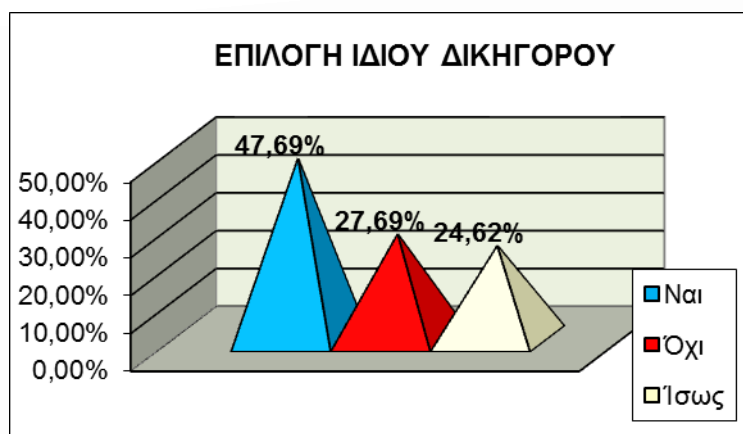
Διάγραμμα 31

αναγνωρισιμότητάς του και ακόμη μικρότερο μέσω έρευνας αγοράς ή μέσω του διαδικτύου (Διάγρ. 31). Γίνεται εύκολα αντιληπτό, λοιπόν, ότι οι πολίτες τείνουν να εμπιστεύονται την αποδεδειγμένα επιτυχημένη εμπειρία του νομικού εκπροσώπου, που θα επιλέξουν για τις υπηρεσίες του, βασιζόμενοι είτε σε δική τους εμπειρία είτε σε εμπειρία ανθρώπων των οποίων τη γνώμη εκτιμούν.

Οι ερωτηθέντες στη σχετική ερώτηση εάν θα ξαναχρησιμοποιούσαν τις υπηρεσίες του ίδιου δικηγόρου, τις οποίες και αξιολογούν στην παρούσα έρευνα, απαντούν στην πλειοψηφία τους θετικά. Μεταξύ των ερωτηθέντων αυτών και εκείνων που δηλώνουν πως δεν θα επέλεγαν ξανά τον ίδιο δικηγόρο για τις υπηρεσίες του υπάρχει σημαντική διαφορά της τάξης του 20%, ενώ υπάρχει πολύ μικρή διαφορά της τάξης του 3,07% μεταξύ των δευτέρων και των αναποφάσιστων (Διάγρ. 32). Η παρατήρηση αυτή σχετικά με το ποσοστό των αρνητικά διακείμενων και των αναποφάσιστων ως προς την επιλογή του ίδιου δικηγόρου φαίνεται να συνδέεται και με την ποιότητα παροχής υπηρεσιών από την πλευρά του δικηγόρου³⁶ και με το κόστος των υπηρεσιών του, όπως προκύπτει από τους παρακάτω πίνακες.

³⁶ Το ελάχιστο επίπεδο παροχής νομικών υπηρεσιών από το δικηγόρο καθορίζεται από τον κώδικα δεοντολογίας του δικηγορικού λειτουργήματος, που επιβάλλει συγκεκριμένες υποχρεώσεις στον τρόπο με τον οποίο οι δικηγόροι εκτελούν τα καθήκοντά τους προς τους πελάτες τους. Κάθε παραβίαση των υποχρεώσεων αυτών συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα,

<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF>

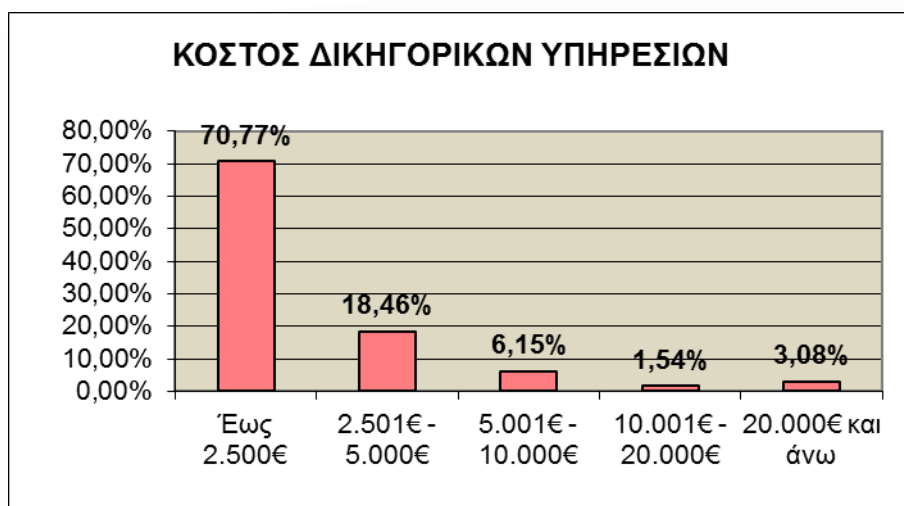

Διάγραμμα 32

Κόστος υπηρεσιών δικηγόρου

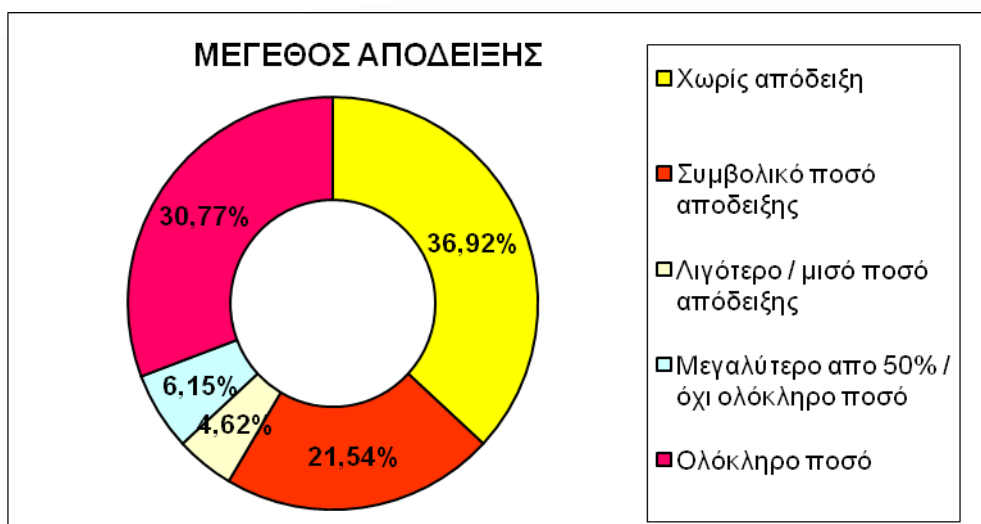
Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων δηλώνει πως δαπάνησε έως 2.500 ευρώ για την αμοιβή του δικηγόρου που επέλεξε. Μεταξύ της αμοιβής αυτής της τάξης και των αμέσως μεγαλύτερων αμοιβών των δικηγόρων, οι υπηρεσίες των οποίων χρησιμοποιήθηκαν από το ερωτηθέν δείγμα, μεσολαβεί η σημαντική ποσοστιαία διαφορά 52,31% (Διάγρ. 33). Η παρατήρηση αυτή σχετίζεται και με το μέγεθος των χρηματικών διαφορών, που επιδιώχθηκαν από τους ερωτηθέντες και που στην πλειοψηφία τους κυμαίνονταν έως 10.000 ευρώ (Διάγρ. 16). Τα παραπάνω υποδηλώνουν πρώτον ότι οι υποθέσεις που χειρίζεται μεγάλο μέρος των δικηγόρων είναι υποθέσεις

<http://www.legislation.gov.gr/84/AE/CF/81/B9/BF/9A/A9/94/99/9A/91/A3/94/95/9F/9D/A4/9F/9B/9F/93/99/91/A3/94/99/9A/97/93/9F/A1/99/9A/9F/A5/9B/95/99/A4/9F/A5/A1/93/97/9C/91/A4/9F/A3/tabid/237/language/el-GR/Default.aspx>
(23/07/2012).

Διάγραμμα 33

που στην πλειοψηφία τους κοστολογούνται χαμηλά ανάλογα βέβαια και με τις απαιτήσεις που επιδιώκονται από τους πολίτες κάθε φορά, και δεύτερον ότι οι δικηγόροι, που χρησιμοποιήθηκαν από τους ερωτηθέντες, δεν προέβαιναν σε υπερτιμολόγηση των υπηρεσιών τους. Στη διαμόρφωση αυτής της εικόνας σίγουρα ρόλο έπαιξε, πέραν του ισχυρού ανταγωνισμού στην παροχή δικηγορικών υπηρεσιών, λόγω της υπερπληθώρας των δικηγόρων, που συμπιέζει τις τιμές προς τα κάτω, και το γεγονός ότι η αμοιβή των δικηγόρων δεν συνοδεύεται από απόδειξη παροχής υπηρεσιών σε ποσοστό 36,92%. Εξίσου σημαντικό είναι και το ποσοστό των ερωτηθέντων, που έλαβαν συμβολική απόδειξη για το ποσό της αμοιβής του δικηγόρου τους, καθώς αυτό ανέρχεται σε ποσοστό 21,54%, ενώ οι αποδείξεις που αντιπροσώπευαν μέρος του ποσού, είτε λίγο μικρότερο είτε λίγο μεγαλύτερο του μισού, ανέρχονται στο 10,77%. Τέλος, μόνο ποσοστό 30,77% από το δείγμα των ερωτηθέντων δήλωσε ότι έλαβε απόδειξη για ολόκληρο το ποσό, όπως κανονικά θα έπρεπε να συμβαίνει άλλωστε σε κάθε περίπτωση παροχής υπηρεσιών (Διάγρ. 34). Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ένα μέρος των ερωτηθέντων συμβιβάστηκε με τη μη παροχή απόδειξης ή με την παροχή απόδειξης για μέρος μόνο του ποσού για πολλούς λόγους, π.χ. δεν ήταν δυνατόν ή εύκολο να αναζητήσει άλλο δικηγόρο ή εμπιστευόταν το συγκεκριμένο δικηγόρο για την υπόθεσή του, οπότε η παροχή ή μη απόδειξης δεν αποτελούσε προτεραιότητά του, ή δεν είχε σημασία για τον ερωτηθέντα εάν θα πάρει απόδειξη. Είναι ορατό, λοιπόν, ότι όλοι αυτοί οι παράμετροι εκτός της ποιότητας των ίδιων των υπηρεσιών διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό και τη συνολική αξιολόγηση των δικηγορικών υπηρεσιών.

Διάγραμμα 34

Κανονιστικό πλαίσιο σχετικά με τις αμοιβές των δικηγόρων

Οι αμοιβές των δικηγόρων ρυθμίζονται γενικά από τα άρθρα 91 έως 180 του νομοθετικού διατάγματος 3026/1954.³⁷

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι δικηγόροι μπορούν να συμφωνούν την αμοιβή τους με τους πελάτες τους, αλλά αυτή δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι κατώτερη από την ελάχιστη αμοιβή που προβλέπεται από τον νόμο.

Οι δικηγόροι μπορούν να χρεώσουν υψηλότερη από την ελάχιστη αμοιβή ανάλογα με το επιστημονικό έργο που εκτελούν, την εμπειρία τους, την αξία και το είδος της υπόθεσης, τον χρόνο που διαθέτουν στην υπόθεση, την πολυπλοκότητα της διαφοράς, τις ειδικές περιστάσεις, καθώς και βάσει των γενικών δικαστικών και εξωδικαστικών ενεργειών που αναλαμβάνουν. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι η ελάχιστη αμοιβή δεν εφαρμόζεται ποτέ και ότι η αμοιβή του δικηγόρου εξαρτάται πάντοτε από τη συμφωνία με τον πελάτη.

³⁷ <http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF/%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A1%CE%A9%CE%9D/tabid/249/language/el-GR/Default.aspx> (23/07/2012).

Ανεξάρτητα από την αμοιβή του δικηγόρου, ωστόσο, υπάρχουν και άλλα πάγια έξοδα, τα οποία πρέπει να καλυφθούν από τους διαδίκους, ανάλογα με την περίπτωση.

A. Έξοδα διαδίκων σε αστικές διαδικασίες

Σε υποθέσεις οικογενειακών διαφορών, οι αμοιβές των δικηγόρων ρυθμίζονται όπως προαναφέρθηκε. Σε αγωγές διατροφής, το ελάχιστο ύψος της αμοιβής ορίζεται σε 2 % του ετήσιου ποσού της παροχής επί 10, επειδή η παροχή έχει περιοδικό χαρακτήρα.

Για διαφορές που είναι επιδεκτικές χρηματικής αποτίμησης (π.χ. εμπορικές διαφορές), η αμοιβή ορίζεται σε 2 % της αξίας του αντικειμένου της δίκης για τη σύνταξη κύριας αγωγής και 2 % για τη σύνταξη ανταγωγής (αρθρ. 100 και 107).

Για τη σύνταξη ιδιωτικών εγγράφων ή σχεδίων δημόσιων εγγράφων, η αμοιβή συμφωνείται μεταξύ του δικηγόρου και του πελάτη και διέπεται από τα ελάχιστα ποσοστά επί της αξίας του αντικειμένου των εγγράφων (αρθρ. 161).

Οι δικηγόροι συμφωνούν με τους πελάτες τους τον χρόνο καταβολής της αμοιβής· συνήθως η αμοιβή καταβάλλεται τμηματικά σε διάφορα στάδια της διαδικασίας. Οι αμοιβές συμβολαιογράφων και δικαστικών επιμελητών καταβάλλονται με την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

B. Έξοδα διαδίκων σε ποινικές διαδικασίες

Ισχύει η ρύθμιση για τις αμοιβές των νομικών επαγγελματιών και για το χρόνο καταβολής των πάγιων εξόδων που περιγράφεται ανωτέρω.

Γ. Έξοδα των διαδίκων σε συνταγματικές διαδικασίες

Η ρύθμιση για τις αμοιβές των νομικών επαγγελματιών που περιγράφεται ανωτέρω ισχύει και στις διοικητικές διαδικασίες. Ως προς το χρόνο καταβολής των πάγιων εξόδων ισχύει η ρύθμιση για τις αμοιβές των νομικών επαγγελματιών στις αστικές διαδικασίες.³⁸

³⁸ Βλ. υποσημ 38 και https://e-justice.europa.eu/content_costs_of_proceedings-37-el-el.do?member=1 (23/07/2012).

Δ. Περιπτώσεις στις οποίες ο ηττηθείς διάδικος καταβάλλει τα έξοδα του διαδίκου που κέρδισε τη δίκη

Όταν το δικαστήριο εκδίδει την απόφασή του, τα νομικά έξοδα και οι δαπάνες, που ανέλαβε ο νικητής διάδικος, καθίστανται συνήθως πληρωτέα από τον ηττηθέντα διάδικο. Το δικαστήριο πρέπει να καταστήσει εκτελεστό και αυτό το μέρος της απόφασης. Οι δαπάνες και τα έξοδα υπολογίζονται σύμφωνα με τους κανόνες που προαναφέρθηκαν, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τη ρύθμιση των αμοιβών των νομικών επαγγελματιών και τα ενδεχόμενα πάγια έξοδα για τους διαδίκους σε αστικές διαδικασίες. Συνήθως, το ποσό υπολείπεται των πραγματικών εξόδων.³⁹

Το ζήτημα του κόστους παροχής υπηρεσιών από το δικηγόρο, καθώς και η πρόσθετη επιβάρυνση των διαδίκων, ανάλογα με την περίπτωση, κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, συνδέονται στενά με τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, η οποία αναλύθηκε παραπάνω. Η εξεύρεση της κοινωνικά άριστης διάρκειας μιας δίκης πρέπει να λαμβάνει υπόψη της όχι μόνο το κόστος μείωσης της διάρκειας της δίκης αλλά και την αντίστοιχη πρόσθετη ωφέλεια από αυτή.

Αξιολόγηση επαγγέλματος δικηγόρου

Σχετικά με την αναλογία του αριθμού των εγγεγραμμένων Ελλήνων δικηγόρων της χώρας σε σύγκριση με τον συνολικό πληθυσμό, σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες απάντησαν ότι βρίσκουν τον αριθμό των δικηγόρων υψηλό. Μόνο το

Διάγραμμα 35

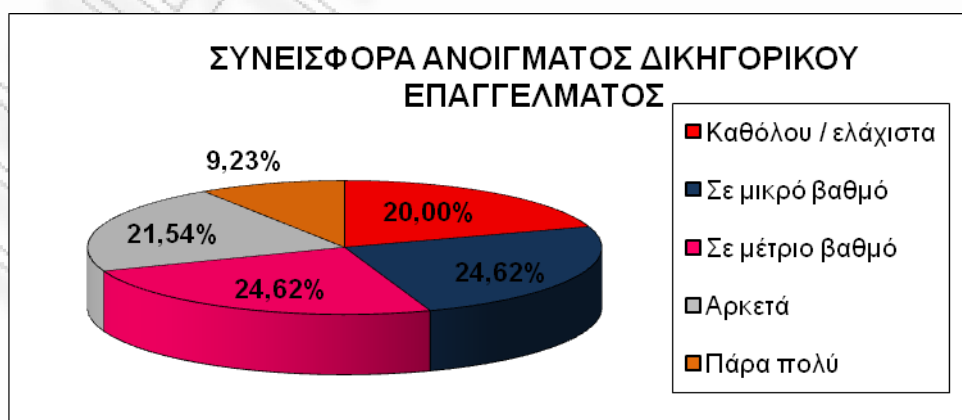
³⁹ https://e-justice.europa.eu/content_costs_of_proceedings-37-el-el.do?member=1
(23/07/2012).

15,38% θεωρεί την αναλογία δικηγόρων και πληθυσμού κανονική, ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι κανείς από τους ερωτηθέντες δε βρίσκει τον αριθμό των δικηγόρων χαμηλό (Διάγρ. 35). Όσον αφορά δε στο άνοιγμα του δικηγορικού επαγγέλματος, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων το βλέπει ουδέτερα, ενώ όσοι το χαρακτηρίζουν θετικό υπολείπονται του ποσοστού των ουδέτερα διακείμενων κατά 3,07% και όσοι το χαρακτηρίζουν ως μάλλον θετικό βήμα ανέρχονται μόλις σε 18,46%. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι οι διακείμενοι μάλλον αρνητικά και απόλυτα αρνητικά ανέρχονται σε 32,31%, ποσοστό αρκετά μεγάλο (Διάγρ. 36). Αντίστοιχα, η συνεισφορά

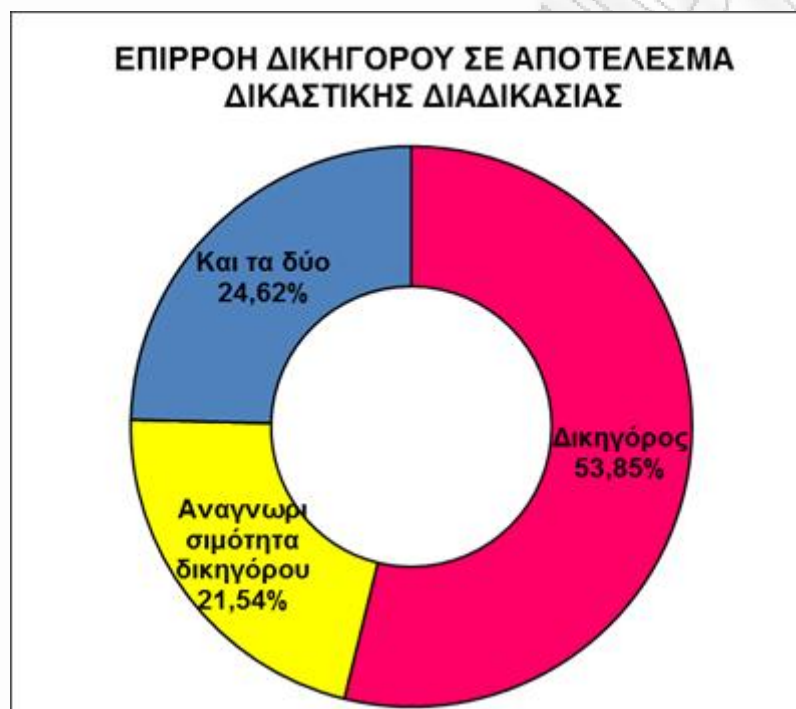
Διάγραμμα 36

του ανοίγματος του δικηγορικού επαγγέλματος αναμένεται ότι θα λειτουργήσει θετικά στη διευκόλυνση του πολίτη όσον αφορά στην εμπλοκή του στη δικαστική διαδικασία μόνο σε μικρό και μέτριο βαθμό σε ποσοστό 49,24%. Ακολουθεί με μικρή διαφορά η ομάδα των ερωτηθέντων που θεωρεί ότι στον εξορθολογισμό της δικαστικής διαδικασίας θα βοηθήσει το άνοιγμα του επαγγέλματος αρκετά και με διαφορά

Διάγραμμα 37

ποσοστού μόλις 1,54% ακολουθούν όσοι θεωρούν ότι το άνοιγμα του δικηγορικού επαγγέλματος θα λειτουργήσει από ελάχιστα έως καθόλου. Όσοι δε θεωρούν ότι θα λειτουργήσει θετικά σε μεγάλο βαθμό αποτελούν μόλις το 9,23% του δείγματος (Διάγρ. 37). Τα συγκεκριμένα ποσοστά καταδεικνύουν τη συγκρατημένη απογοήτευση των ερωτηθέντων σχετικά με την καταλληλότητα της δικαστικής οδού ως του πλέον ενδεδειγμένου τρόπου να διεκδικήσουν την όποια νόμιμη απαίτησή τους (Διαγρ. 22, 24 και 25). Ως προς αυτό είναι ενδεικτικό ότι ένα σημαντικό μέρος των

Διάγραμμα 38

ερωτηθέντων αποδίδει σε μεγάλο βαθμό την έκβαση της υπόθεσής του στον τρόπο που τη χειρίστηκε ο δικηγόρος του και όχι στον τρόπο που τη χειρίστηκε το ίδιο το δικαστήριο.

Οι δικηγόροι, ως νομικοί σύμβουλοι των διαδίκων, ασκούν σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση των απόψεών και της εν γένει στάσης τους, καθόλη τη διάρκεια, που υφίσταται η διαφορά, και μέχρι την οριστική επίλυσή αυτής όσον αφορά στις πιθανότητες επιτυχούς έκβασης ενός δικαστικού αγώνα. Οι ίδιοι οι δικηγόροι κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους σχηματίζουν για κάθε υπόθεση, που χειρίζονται, πιθανολογικές εκτιμήσεις για την πορεία ενδεχόμενης δίκης, μετά από αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και την ισχύουσα νομική κατάσταση, όπως διαμορφώνεται από τα υπάρχοντα αποδεικτικά στοιχεία. Οι εκτιμήσεις αυτές αν υιοθετηθούν ως έχουν

από τα μέρη (με την ιδιότητα που αυτά έχουν, π.χ. ενάγοντες-εναγόμενοι) μπορούν να οδηγήσουν σε δικαστική ή εξώδικη λύση της διαφοράς. Ωστόσο, παρεισφρύνουν και οικονομικά κίνητρα, τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι δικηγόροι εμφανίζουν στους πελάτες τους την εικόνα ως προς την πορεία της υπόθεσης και τις πιθανότητες έκβασης αυτής, ώστε η εικόνα αυτή να μην είναι αντιπροσωπευτική της πραγματικής κατάστασης, αλλά άλλοτε ευνοϊκότερη και άλλοτε δυσμενέστερη, με προφανείς – οικονομικούς – σκοπούς. Η επίδραση, ωστόσο, των οικονομικών κινήτρων των δικηγόρων στις πιθανολογικές εκτιμήσεις των πελατών τους περιορίζεται λόγω των μακροπρόθεσμων συμφερόντων των δικηγόρων, καθώς αν αυτοί προέβαιναν συστηματικά σε υπερεκτιμήσεις ως προς την έκβαση κάθε υπόθεσης πιθανότατα θα υφίσταντο τις συνέπειες τόσο στη φήμη όσο και στο πελατολόγιό τους, συγκρατώντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις αμοιβές των δικηγόρων σε ανεκτά επίπεδα.⁴⁰

Προτίμηση εξώδικης επίλυσης διαφοράς και διαιτησίας

Η εξώδικη λύση της διαφοράς έχει γενικά χαμηλότερο διαδικαστικό και οικονομικό κόστος σε σχέση με τη δικαστική επίλυση διαφοράς, αλλά το συνολικό κοινωνικό της κόστος, που συμπεριλαμβάνει, το κόστος σφαλμάτων και το κόστος ευημερίας τρίτων, ενδέχεται να είναι πολύ μεγαλύτερο.⁴¹ Άριστο ύψος συμβιβασμού είναι εκείνο, που οδηγεί στο προσδοκώμενο αποτέλεσμα της δίκης, αφού παράγει την ίδια λύση της διαφοράς με χαμηλότερο, ωστόσο, κοινωνικό κόστος. Αυτό μπορεί να

⁴⁰ <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042> (23/07/2012).

⁴¹ Ενθάρρυνση των εξώδικων συμβιβασμών θα μπορούσε να επιτευχθεί με αύξηση του πληροφοριακού υλικού που παρέχεται στις δύο πλευρές, όπως επιδιώκεται π. χ. με το θεσμό της υποχρεωτικής προδικαστικής αποκάλυψης στοιχείων της δίκης (pre-trial discovery) του Αμερικανικού δικαίου, ώστε να διαμορφώσουν κατά το δυνατό συνεπείς προβλέψεις, ή με αύξηση του ιδιωτικού κόστους των διαδικιών, πρέπει να συνοδεύεται από μέτρα ενίσχυσης της θέσης του ασθενέστερου διαδίκου, ώστε να επιτυγχάνεται έλλογος (reasonable) συμβιβασμός, http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/#chapter_v (23/07/2012).

συμβεί μόνο εφόσον ο ενάγων και ο εναγόμενος έχουν σωρευτικά ίδιες εκτιμήσεις ως προς το αποτέλεσμα της δίκης και ίσο κόστος επίλυσης της διαφοράς.⁴²

Στοιχεία, που χαρακτηρίζουν την εξώδικη επίλυση διαφορών, αποτελούν από το ένα μέρος η αξιοποίηση στοιχείων της διαιτητικής επίλυσης των διαφορών, όπως η ταχύτητα της διαδικασίας και το χαμηλότερο κόστος, εφόσον δεν υπάρχουν ένδικα μέσα, η δυνατότητα επιλογής των διαιτητών, η απλούστερη διαδικασία επίλυσης των διαφορών, ο περιορισμός της δημοσιότητας και τα ισχυρά κίνητρα για διαιτητές και διαδίκους, και από το άλλο μέρος η περιορισμένη αμεροληψία των διαιτητών, που πολλές φορές λειτουργούν ως εκπρόσωποι των διαδίκων, η αυξημένη δυνατότητα λαθών, λόγω απουσίας ένδικων μέσων, καθώς και η, λόγω έλλειψης δημοσιότητας, απουσία επιδράσεων στη συμπεριφορά τρίτων, που μετρούν τα κοινωνικά αποτελέσματα ευημερίας, βάσει της ρύθμισης της εκάστοτε διαφοράς.

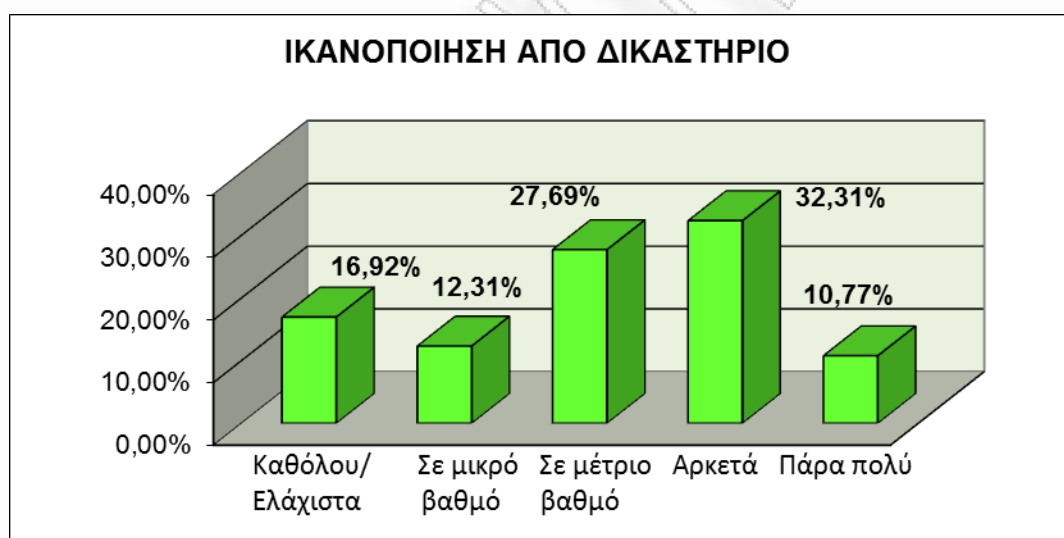
Στο ίδιο πλαίσιο, ήτοι της δυνατότητας των εμπλεκόμενων μερών για ανάπτυξη ιδιωτικών πρωτοβουλιών, κατά την επίλυση των διαφορών τους, έχει προταθεί η διεύρυνση του θεσμού της παρέκτασης (που κατά το ισχύον δίκαιο ισχύει μόνο για την κατά τόπο αρμοδιότητα), προκειμένου να δίνεται η δυνατότητα στους διαδίκους να επιλέξουν το δικαστήριο που επιθυμούν, έτσι ώστε οι διάδικοι να είναι περισσότερο ικανοποιημένοι με την απόφαση που θα ληφθεί και επομένως περισσότερο πρόθυμοι να την αποδεχθούν και να την εφαρμόσουν.⁴³ Παρόλα αυτά, όπως έχει ήδη διαφανεί από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, αν και οι πολίτες δεν αποτιμούν ιδιαίτερα θετικά την απόδοση του ισχύοντος δικαστικού συστήματος, δε φαίνονται ιδιαίτερα «εξοικειωμένοι» με την ιδέα της εξώδικης επίλυσης των διαφορών τους. Αυτό είναι εμφανές και στις απαντήσεις που δίνουν αναφορικά με τις ερωτήσεις που αφορούν στην ικανοποίησή τους από το επίπεδο απονομής της δικαιοσύνης, όπως αναλύεται παρακάτω.

⁴²<http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042>
(23/07/2012).

⁴³ Για αυτό ίσως θα μπορούσε σε αυτή την περίπτωση να περιορισθεί το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων, που μειώνει σημαντικά το κόστος της δικαιοσύνης.

Ικανοποίηση από δικαστήριο

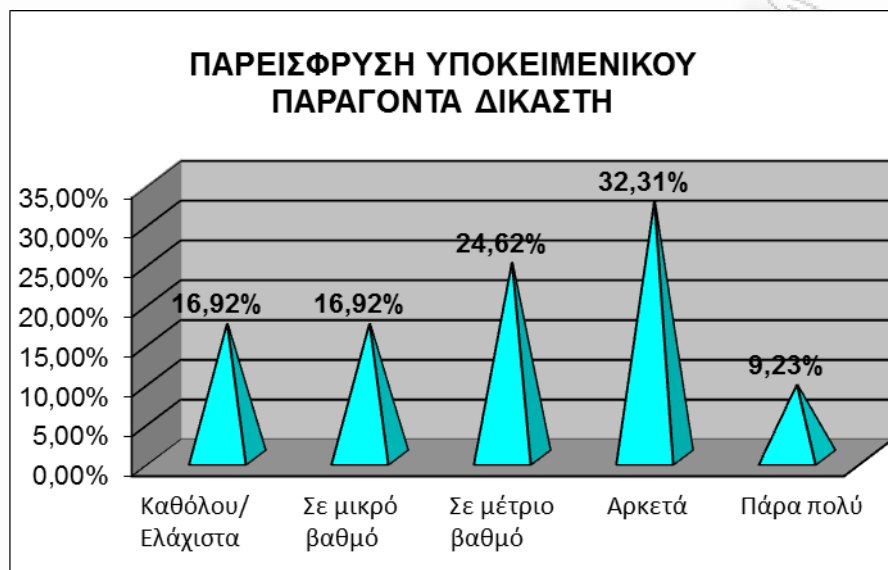
Η σχετική ικανοποίηση των ερωτηθέντων από το ίδιο το δικαστήριο κυμαίνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα με μόνο 32,31% να θεωρεί τον τρόπο χειρισμού της υπόθεσής του από το δικαστήριο και τη συμπεριφορά του απέναντί του κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας αρκετά ικανοποιητική. Και πάλι το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν μόνο μέτρια ικανοποιημένοι ακολουθεί τους αρκετά ικανοποιημένους με διαφορά μικρότερη του 5%, ενώ ως πάρα πολύ ικανοποιημένο φέρεται μόνο το 10,77% (Διάγρ. 39). Η εικόνα αυτή επαναλαμβάνει τη συγκρατημένη απογοήτευση, που συναντήσαμε και παραπάνω αναφορικά με την αποτίμηση της δικαστικής διαδικασίας ως της κατάλληλης οδού επίλυσης διαφορών (Διάγρ. 22, 24 και 25). Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η

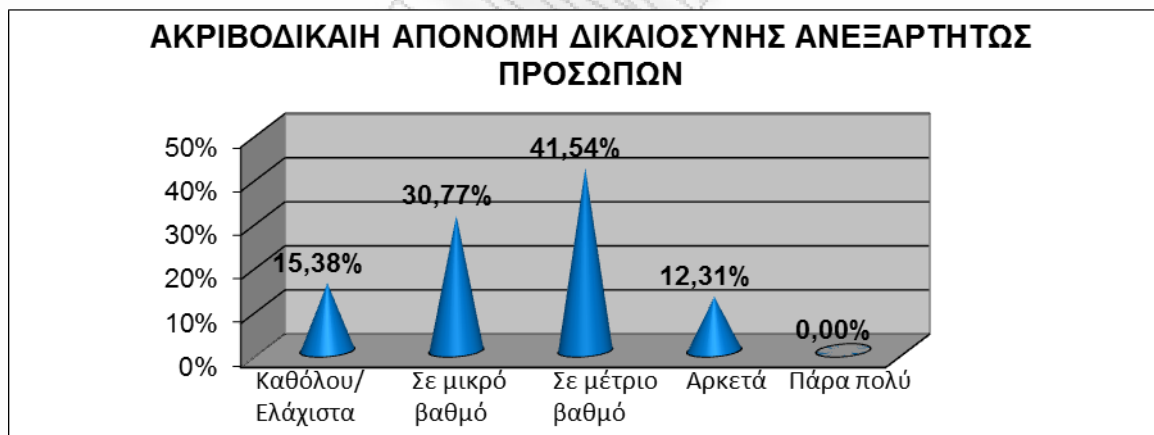
Διάγραμμα 39

τελική απόφαση του δικαστηρίου διαμορφώθηκε σε αρκετά μεγάλο ή μέτριο βαθμό, ύστερα από παρείσφρηση του υποκειμενικού παράγοντα στην κρίση του δικαστή. Το ποσοστό εκείνων, που θεώρησαν ότι κάτι τέτοιο συνέβη σε μηδαμινό ή μικρό βαθμό, είναι σχετικά μικρότερο, ωστόσο, το ποσοστό του 16,92% στην οποία κυμαίνεται η κάθε κατηγορία είναι ιδιαίτερα χαμηλό και προκαλεί απογοήτευση (Διάγρ. 40). Τα ποσοστά αυτά συμβαδίζουν με την εικόνα που έχουν σχηματίσει οι ερωτηθέντες ως προς το βαθμό στον οποίο αποδίδεται ακριβοδίκαια δικαιοσύνη ανεξάρτητα από τα πρόσωπα. Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων απήντησε ότι η ακριβοδίκαιη απονομή δικαιοσύνης επιτυγχάνεται μόνο σε μέτριο βαθμό, ακολουθούμενο από το μέρος των ερωτηθέντων που πιο απαισιόδοξα δήλωσαν ότι αυτό γίνεται μόνο σε μικρό

βαθμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι το σύνολο των δυο αυτών ομάδων ανέρχεται σε ποσοστό 72,31% έναντι αυτών που θεωρούν ότι η απονομή της δικαιοσύνης γίνεται

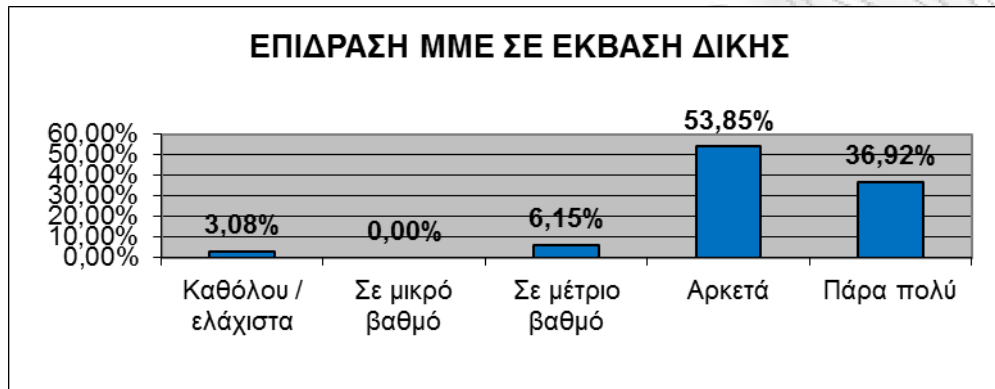
Διάγραμμα 40

Διάγραμμα 41

ακριβοδικαία σε αρκετά μεγάλο βαθμό, των οποίων το ποσοστό ανέρχεται σε μόλις 12,31%. Ουδείς μάλιστα απάντησε ότι η ακριβοδικαία απονομή δικαιοσύνης επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό (Διάγρ. 41). Με δεδομένο ότι οι ερωτηθέντες θεωρούν ισχνά έως μέτρια τα αποτελέσματα επιτυχούς προσπάθειας απόδοσης ακριβοδικαίας δικαιοσύνης, η συνολική εικόνα που αυτοί έχουν για το βαθμό στον οποίο η ελληνική δικαιοσύνη φαίνεται να λειτουργεί ακριβοδικαία είναι ιδιαίτερα απογοητευτική. Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκονται και οι απαντήσεις των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό στον οποίο επηρεάζεται η δικαστική διαδικασία από τον τρόπο προβολής της εκάστοτε

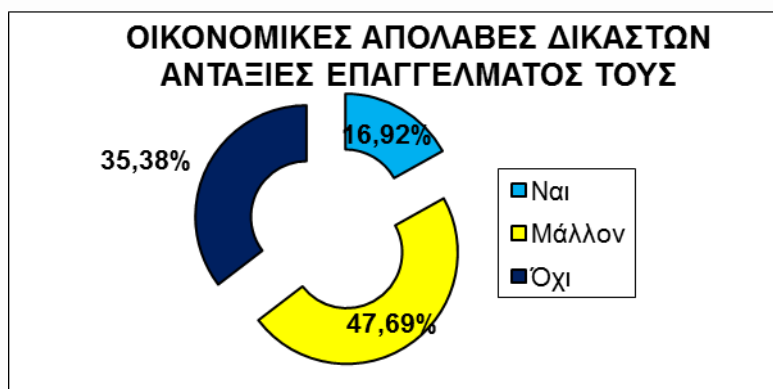
υπόθεσης από τα ΜΜΕ. Παραπάνω από τους μισούς ερωτηθέντες θεωρεί ότι η δικαστική διαδικασία και η έκβασή της επηρεάζονται αρκετά από τα ΜΜΕ, ενώ ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό (36,92%) θεωρεί ότι η δικαστική διαδικασία είναι ιδιαίτερα τρωτή στην επίδραση των ΜΜΕ. Είναι απογοητευτικό ότι μόνο το 3,08% θεωρεί ότι η απονομή δικαιοσύνης επηρεάζεται ελάχιστα ή καθόλου από τα ΜΜΕ (Διάγρ. 42).

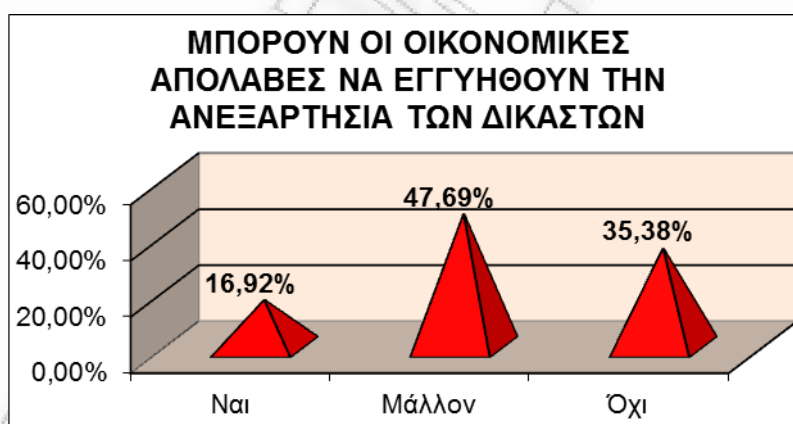
Διάγραμμα 42

Οικονομικές απολαβές δικαστών και εξασφάλιση της ανεξαρτησίας τους από χρηματισμό

Με τις παραπάνω απαντήσεις συνάδει και η εικόνα, που προκύπτει αναφορικά με το κατά πόσο οι ερωτηθέντες θεωρούν τις οικονομικές απολαβές των δικαστών αντάξιες του επαγγέλματός τους και το βαθμό στον οποίο αυτές εξασφαλίζουν την διατήρηση αποστάσεων από την όποια προσπάθεια επηρεασμού τους. Οι ερωτηθέντες φαίνεται να μην έχουν αποκρυσταλλωμένη άποψη σχετικά με το κατά πόσο οι απολαβές των δικαστών είναι αφενός αντάξιες του επαγγέλματός τους και αφετέρου κατά πόσο αυτές οι απολαβές εξασφαλίζουν το μη χρηματισμό και αντίστοιχα το ανεπηρέαστο της κρίσης τους. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απαντά ότι οι απολαβές των δικαστών μάλλον είναι ικανοποιητικές και μάλλον εξασφαλίζουν το ανεπηρέαστο της κρίσης τους (Διαγρ. 43, 44). Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, ότι ο μέσος πολίτης δεν έχει καμία επίσημη και έγκυρη πληροφόρηση σχετικά με το θέμα της οικονομικής ανεξαρτησίας των δικαστών, η οποία να κατορθώνει να τους εξασφαλίζει από οποιαδήποτε προσπάθεια χρηματισμού τους και να διασφαλίζει την ανεπηρέαστη κρίση τους ως προς τις αποφάσεις που λαμβάνουν. Οι ερωτηθέντες φαίνεται να εικάζουν ότι οι οικονομικές απολαβές των δικαστών μάλλον είναι ικανοποιητικές και ικανές να διασφαλίσουν την αμεροληψία τους παρόλα αυτά, όπως διαφαίνεται από τα προηγηθέντα γραφήματα και τις απαντήσεις, που έχουν δοθεί ως προς την

Διάγραμμα 43

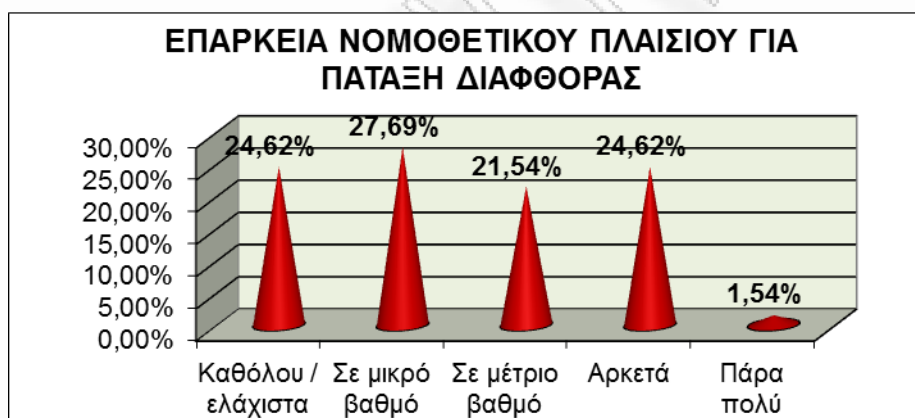
Διάγραμμα 44

καταλληλότητα της δικαστικής διαδικασίας (Διαγρ. 22, 24 και 25), την ικανοποίηση από το δικαστήριο (Διάγρ. 39) και την παρείσφρυση του υποκειμενικού παράγοντα στην έκβαση της δικαστικής διαδικασίας, τους καθιστούν καχύποπτους σχετικά με το κατά πόσο οι οικονομικές απολαβές των δικαστών τελικά εξασφαλίζουν την αμεροληψία τους κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας. Η εικόνα αυτή συνάδει με τη συνολική απογοήτευση, που επιδεικνύει σταθερά το δείγμα των ερωτηθέντων στην παρούσα έρευνα ως προς τη συνολική αποτελεσματικότητα της δικαστικής διαδικασίας.

Δικαστικό σύστημα και πάταξη της διαφθοράς

Η συγκεκριμένη αντίληψη των ερωτηθέντων σχετικά με τη διασφάλιση της αμεροληψίας των δικαστών, μέσω των οικονομικών απολαβών τους, φαίνεται να επηρεάζεται και να επηρεάζει τη γνώμη τους ως προς την επάρκεια του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου έναντι της πάταξης της διαφθοράς σε όλα τα επίπεδα. Οι

ερωτηθέντες απαντούν στην πλειοψηφία τους ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο μπορεί να καταπολεμήσει τη διαφθορά σε μικρό βαθμό μόνο, ενώ με μικρή διαφορά ακολουθούν οι ερωτηθέντες, που δηλώνουν ακόμη περισσότερο απαισιόδοξοι δηλώνοντας πως κάτι τέτοιο είναι εφικτό από ελάχιστα έως καθόλου, οι οποίοι παρουσιάζουν το ίδιο ποσοστό με τους ερωτηθέντες, που δηλώνουν λίγο περισσότερο αισιόδοξοι και οι οποίοι πιστεύουν ότι η πάταξη της διαφθοράς, μέσω του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου, μπορεί να επιδιωχθεί με αρκετά καλά αναμενόμενα αποτελέσματα. Σημαντικό επίσης ποσοστό των ερωτηθέντων πιστεύει ότι τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου προς αυτήν την κατεύθυνση είναι μέτριας αποτελεσματικότητας, ενώ το ποσοστό των πεπεισμένων για την αποτελεσματικότητα του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου κυμαίνεται σε απογοητευτικά χαμηλά επίπεδα, συγκεντρώνοντας μόλις 1,54% (Διάγρ. 45). Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί πως το ζήτημα της πάταξης της

Διάγραμμα 45

διαφθοράς είναι ζήτημα τόσο θέλησης όσο και ικανότητας πιστής εφαρμογής του. Ένα μικρότερο μέρος των ερωτηθέντων θεωρεί την πάταξη της διαφθοράς ζήτημα καθαρά θέλησης και μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό, κάτω του 5%, θεωρεί την πάταξη της διαφθοράς αποκλειστικά θέμα ικανότητας. Το σημαντικό είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων προτάσσει το ζήτημα της θέλησης ως το κύριο μέσο πάταξης της διαφθοράς σε σχέση με αυτό της ικανότητας (Διάγρ. 46). Η έλλειψη πρωτίστως θέλησης και δευτερευόντως ικανότητας εφαρμογής του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου συνδέεται, λοιπόν, στη συνείδηση των πολιτών, με την αξιολόγηση της απόδοσης της εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας ως μέτριας, όπως σχολιάστηκε παραπάνω (Διάγρ. 45). Το ζήτημα της ανεπιτυχούς πάταξης της διαφθοράς προφανώς σχετίζεται και με την εικόνα, που έχουν σχηματίσει οι ερωτηθέντες αναφορικά με την επίσης ελλιπή διασφάλιση της αμεροληψίας των

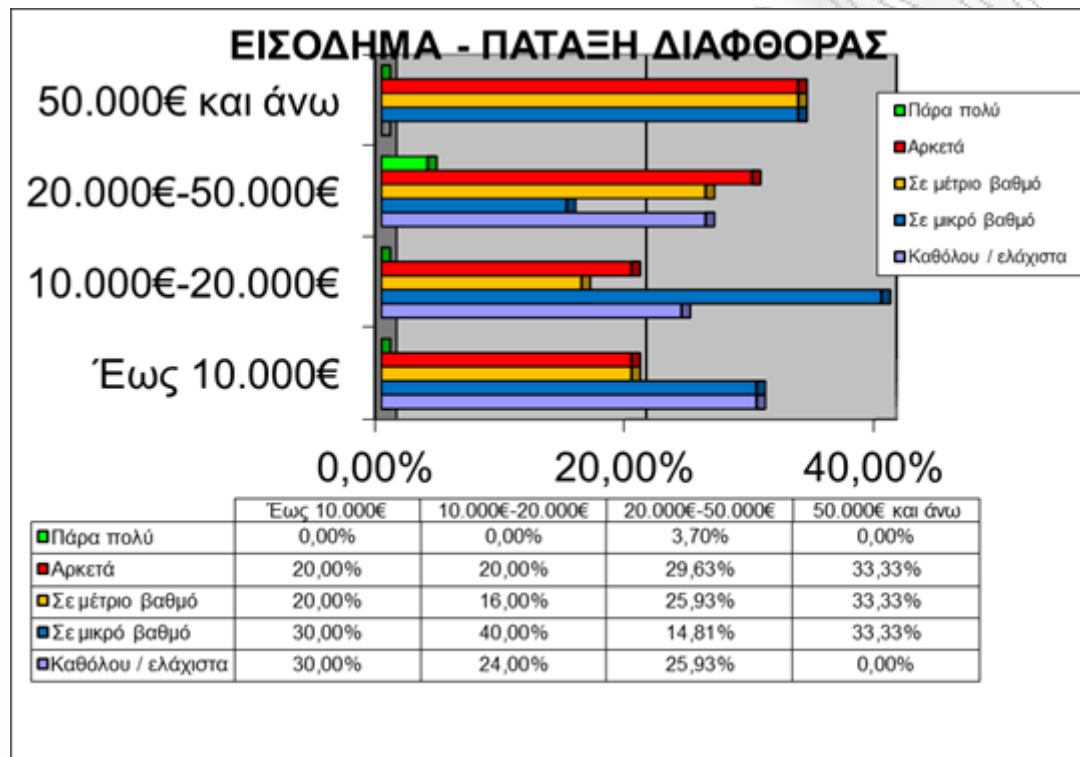
δικαστών ως προς τις αποφάσεις τους κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, όπως ήδη επισημάνθηκε (Διάγρ. 41). Για άλλη μια φορά είναι εμφανής η απογοήτευση των ερωτηθέντων σχετικά με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος έναντι της διαφθοράς, ειδικά εφόσον δεν έχει παταχθεί έως τώρα με επιτυχία εντός του ίδιου του μηχανισμού απονομής δικαιοσύνης.

Διάγραμμα 46

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των ερωτηθέντων σχετικά με την επιτυχή ή όχι της πάταξης της διαφθοράς ανάλογα με το εισόδημά τους. Οι ερωτηθέντες με το χαμηλότερο εισόδημα, δηλαδή έως 10.000 ευρώ, δηλώνουν, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, πως η πάταξη της διαφθοράς επιτυγχάνεται σε ελάχιστο ή μικρό βαθμό. Η αμέσως επόμενη εισοδηματική κατηγορία με εισόδημα έως 20.000 ευρώ δηλώνει επίσης στην πλειοψηφία της ότι η επιτυχής καταπολέμηση της διαφθοράς γίνεται σε μικρό ή ελάχιστο βαθμό, με ιδιαίτερη έμφαση στο μικρό βαθμό. Η εικόνα αλλάζει κάπως με την επόμενη εισοδηματική κατηγορία, με εισόδημα έως 50.000 ευρώ, που δηλώνει ότι η καταπολέμηση της διαφθοράς επιτυγχάνεται σε αρκετά επιτυχημένο βαθμό και ακολουθούν όσοι απάντησαν σε ελάχιστο ή μέτριο βαθμό. Οι ερωτηθέντες με εισόδημα από 50.000 ευρώ και άνω διχάζονται μεταξύ της μικρής, μέτριας και αρκετά επιτυχημένης πάταξης της διαφθοράς με ανεβασμένα, ωστόσο, ποσοστά και στις τρεις περιπτώσεις κατά 3,70%, 7,40%, 8,52% αντίστοιχα σε σχέση με την προηγούμενη εισοδηματική κατηγορία των 20.000-50.000 ευρώ. Παρατηρείται, λοιπόν, πώλωση των απόψεων περί επιτυχημένης ή μη καταπολέμησης της διαφθοράς, η οποία φαίνεται να σχετίζεται με το εισόδημα των ερωτηθέντων: όσοι θεωρούν ότι η πάταξη της διαφθοράς επιτυγχάνεται σε μικρό βαθμό μόνο ανήκουν κυρίως στην εισοδηματική κατηγορία 10.000-20.000 ευρώ, ενώ όσοι θεωρούν ότι η πάταξη της διαφθοράς είναι αρκετά επιτυχής ανήκουν στην εισοδηματική κατηγορία 20.000-50.000 ευρώ και 50.000 και άνω. Η κατηγορία των 20.000-50.000 ευρώ είναι και η μόνη, που έστω και σε ποσοστό 3,70% θεωρεί ότι η πάταξη της διαφθοράς είναι

πάρα πολύ επιτυχημένη. Οι άλλες εισοδηματικές κατηγορίες δεν πιστεύουν καθόλου ότι υφίσταται κάτι τέτοιο. Ενδεικτικό ως προς αυτό είναι ότι ακόμη και στην εισοδηματική αυτή κατηγορία (20.000 – 50.000 ευρώ) το ποσοστό όσων δηλώνουν ότι η πάταξη της διαφθοράς σημειώνει ελάχιστη αποτελεσματικότητα παραμένει σε σχετικά υψηλά επίπεδα με ποσοστό 25,93% (Διάγρ. 47).

Διάγραμμα 47

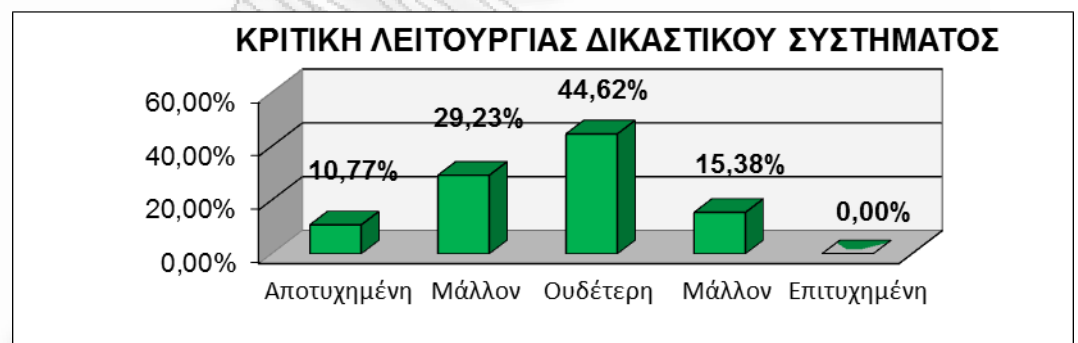
Αποτίμηση της λειτουργίας του δικαστικού συστήματος

Σύμφωνα με τα παραπάνω, δεν προκαλεί έκπληξη που οι ερωτηθέντες είναι μόνο μέτρια ικανοποιημένοι από το επίπεδο απονομής δικαιοσύνης, όπως και φαίνεται από τις σχετικές απαντήσεις (Διάγρ. 48). Η πλειοψηφία του δείγματος των ερωτηθέντων κρίνει τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος ως μέτρια επιτυχημένη, με την ομάδα εκείνων, που τη θεωρούν μάλλον αποτυχημένη, να ακολουθεί με ποσοστό 30,77% και όσοι την κρίνουν ως κατηγορηματικά αποτυχημένη ανέρχονται σε ποσοστό 21,54%. Το ποσοστό όσων την κρίνουν ως πάρα πολύ επιτυχημένη είναι μηδενικό. Παρόμοια εικόνα παρουσιάζουν και τα ποσοστά που εμφανίζονται στη σχετική ερώτηση αξιολόγησης της συνολική απόδοσης της λειτουργίας του δικαστικού συστήματος. Το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν πως η απόδοση απονομής

δικαιοσύνης είναι μόνο μέτρια επιτυχημένη παραμένει υψηλό, ακολουθούμενο από όσους τη χαρακτηρίζουν μάλλον αποτυχημένη. Το ποσοστό των ερωτηθέντων που την κρίνουν ως πάρα πολύ επιτυχημένη παραμένει μηδενικό (Διάγρ. 49).

Διάγραμμα 48

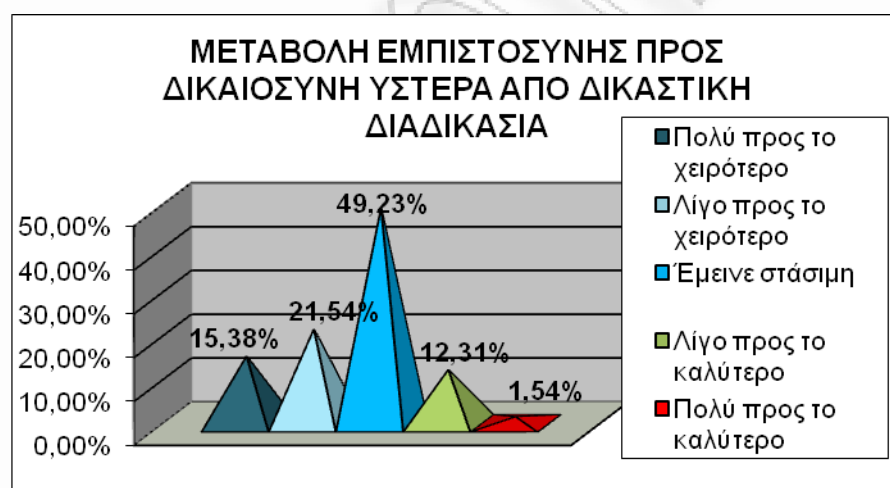

Διάγραμμα 49

Εμπιστοσύνη προς δικαιοσύνη ύστερα από δικαστική διαδικασία

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εικόνα εμπιστοσύνης των ερωτηθέντων προς τη δικαιοσύνη, ύστερα από τη δικαστική διαδικασία στην οποία υποβλήθηκαν είτε οι ίδιοι είτε πρόσωπα του άμεσου τους περιβάλλοντος, των οποίων την εμπειρία κλήθηκαν να μεταφέρουν μέσω της παρούσας έρευνας. Η συντριπτική πλειοψηφία δηλώνει πως η εμπιστοσύνη της παρέμεινε στάσιμη. Με διαφορά της τάξης του 27,69% ακολουθούν όσοι δηλώνουν πως η εμπιστοσύνη τους μειώθηκε λίγο και 33,85% όσοι δηλώνουν πως η εμπιστοσύνη τους μεταβλήθηκε πολύ προς το χειρότερο. Μόνο 12,31% δήλωσε πως η εμπιστοσύνη του αυξήθηκε σε μικρό βαθμό και ποσοστό λιγότερο του 2%

δήλωσε πως η εμπιστοσύνη του προς τη δικαιοσύνη αυξήθηκε πολύ (Διάγρ. 50). Η απογοητευτική εικόνα, που παρουσιάζει η εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη, φαίνεται να επηρεάζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την παρείσφρηση του υποκειμενικού παράγοντα στην έκβαση της δικαστικής διαδικασίας (Διάγρ. 40-42) και την ελλιπή πάταξη της διαφθοράς (Διάγρ. 45 και 46), επισκιάζοντας την ισότιμη μεταχείριση της συντριπτικής πλειοψηφίας των ερωτηθέντων και της αντίδικης πλευράς από το δικαστήριο (Διάγρ. 23), καθώς και το γεγονός πως το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο από το ίδιο το δικαστήριο (Διάγρ. 39). Φαίνεται, λοιπόν, να υφίσταται ένας διαχωρισμός από τους ερωτηθέντες μεταξύ του ίδιου του δικαστηρίου, του τρόπου συμπεριφοράς του και της μεταχείρισής τους από αυτό, και της αποτίμησης της συνολικής λειτουργίας της απονομής δικαιοσύνης, η οποία κρίνεται ως μέτρια και απογοητευτική (Διάγρ. 49).

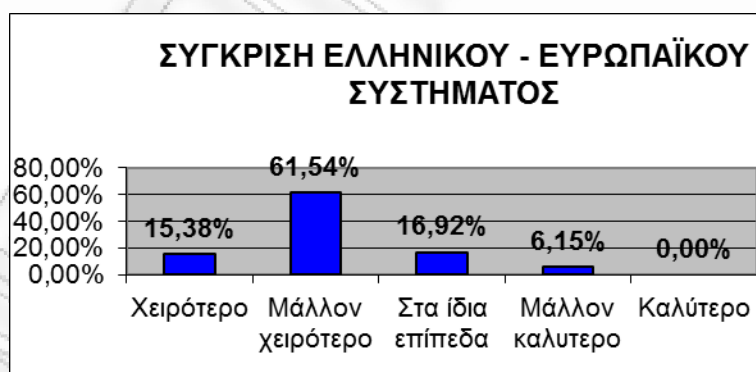
Διάγραμμα 50

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το υψηλό ποσοστό των ερωτηθέντων, που θεωρεί πως η λειτουργία του δικαστικού συστήματος βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό της απόδοσης και των άλλων θεσμών της πολιτείας (Διάγρ. 51). Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με την άποψη, που διατυπώθηκε παραπάνω, σύμφωνα με την οποία το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο δεν αποδίδει, καθώς λείπει κυρίως η θέληση και κατόπιν η ικανότητα σωστής εφαρμογής του, καταδεικνύει την καθολική απογοήτευση που διακατέχει τους πολίτες ως προς την αποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού, την προσπάθειά τους έναντι της διαφθοράς και την επίλυση των επιμέρους ζητημάτων που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους.

Διάγραμμα 51

Δεν αποτελεί, λοιπόν, έκπληξη το γεγονός ότι κατά τη γνώμη τους το ελληνικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης βρίσκεται σε μάλλον χειρότερο επίπεδο από αυτό τα αντίστοιχα σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Διάγρ. 52). Το «μάλλον» εκφράζει και την αβεβαιότητά τους ως προς το επίπεδο αποτελεσματικότητας των δικαστικών συστημάτων των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, καθώς η πληροφόρησή τους για τη λειτουργία και την απόδοση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες περιορίζεται σε σποραδικές πληροφορίες μέσω των ΜΜΕ. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένα επίσημα κριτήρια, βάσει των οποίων να μπορούν να συγκρίνουν τη διαφορά απόδοσης των δυο συστημάτων με βεβαιότητα.

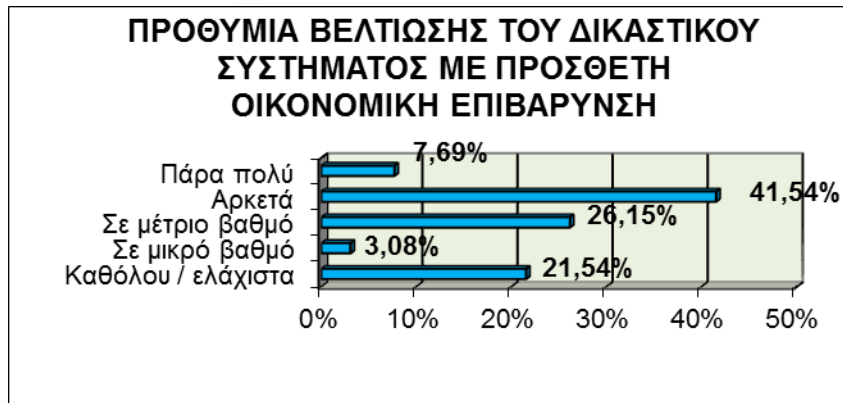
Διάγραμμα 52

Επομένως, το «μάλλον χειρότερο» στην κλίμακα αξιολόγησης του ελληνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης εκφράζει για πολλοστή φορά την απογοήτευση των ερωτηθέντων όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα και απόδοσή του, ανεξάρτητα από το αν αυτοί διαθέτουν επαρκή στοιχεία για να μπορούν με σιγουριά να το συγκρίνουν με τα αντίστοιχα συστήματα των λοιπών ευρωπαϊκών χωρών.

Προθυμία βελτίωσης δικαστικού συστήματος

Αναφορικά με την προθυμία των ερωτηθέντων να συμβάλουν στη βελτίωση του ελληνικού δικαστικού συστήματος πρέπει να σημειωθεί ότι οι ενδείξεις είναι καταρχήν θετικές. Πιο συγκεκριμένα, ένα σημαντικό ποσοστό δηλώνει πως θα ήταν αρκετά πρόθυμο να συνδράμει στη βελτίωση του συστήματος, έστω και εάν αυτό συνεπαγόταν πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση του. Ένα μικρότερο ποσοστό αλλά εξίσου σημαντικό δηλώνει πρόθυμο να υποστεί επιπλέον οικονομική επιβάρυνση με στόχο τη βελτίωση του συστήματος σε μέτριο βαθμό. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό, ωστόσο, δηλώνει απρόθυμο να συμβάλει με τέτοιο τρόπο στη βελτίωση του ισχύοντος συστήματος (Διάγρ. 53). Η μέτρια έως πολύ μικρή πρόθεση συμβολής στη βελτίωση του συστήματος, που φτάνει μέχρι και την πλήρη απροθυμία σε ένα σημαντικό τμήμα του δείγματος 21,54%, μέσω πρόσθετης οικονομικής επιβάρυνσης μπορεί να ερμηνευθεί ως αποτέλεσμα της απογοήτευσης των ερωτηθέντων σχετικά με την αναποτελεσματικότητα του συστήματος. Κατά τη γνώμη τους, όπως επισημάνθηκε παραπάνω, οι οικονομικές απολαβές των δικαστών είναι μάλλον ικανές και αντάξιες του επαγγέλματός τους (Διάγρ. 43 και 44), οπότε ως προς αυτό και μόνο το σκέλος, γιατί έξοδα, όπως έχει αναφερθεί ήδη δεν είναι μόνο οι αμοιβές των δικαστών,⁴⁴ η οποιαδήποτε επιπλέον οικονομική επιβάρυνση των πολιτών προφανώς κρίνεται περιττή. Δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς και το γεγονός ότι η κατανομή και διαχείριση των σχετικών κονδυλίων γίνεται από την πολιτεία με όχι τόσο αποδοτικό και επιτυχημένο λειτουργικό τρόπο, επομένως, γνωρίζοντας κάτι τέτοιο οι ερωτηθέντες, κρίνουν πως η οποιαδήποτε επιπλέον επιβάρυνσή τους όχι μόνο δε θα συνεισφέρει στη βελτίωση του συστήματος αλλά θα πέσει στο κενό, εφόσον δεν αλλάζει επί της ουσίας η αναποτελεσματική δημοσιονομική πολιτική του κράτους. Κατά συνέπεια, προκύπτει ότι σε πρώτη φάση μόνο η αλλαγή του ισχύοντος πλαισίου απονομής δικαιοσύνης, μέσω της ανακατανομής των υπάρχοντων πόρων και κονδυλίων θα μπορούσε να συντείνει στην αύξηση απόδοσης του ελληνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, χωρίς να επιβαρύνεται περαιτέρω ο προϋπολογισμός των πολιτών στις συνθήκες της τρέχουσας οικονομικής κρίσης.

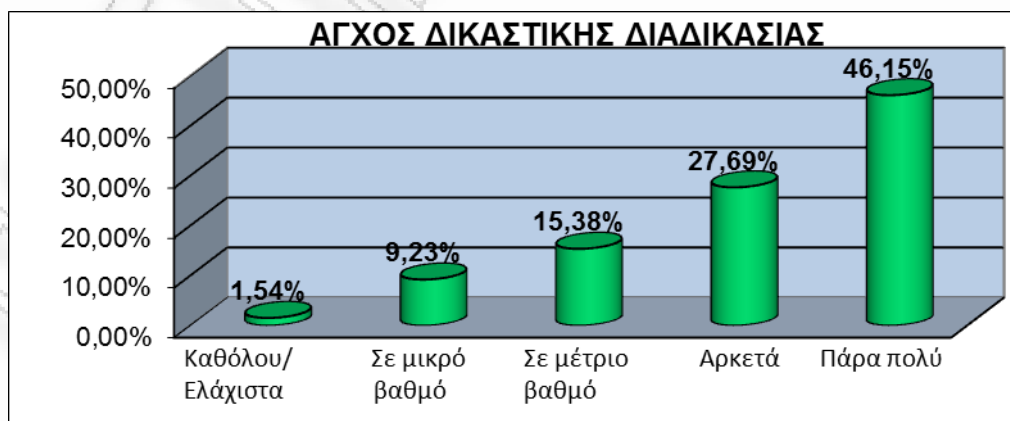
⁴⁴ Βλ. σελ. 51-52 .

Διάγραμμα 53

Επίδραση δικαστικής διαδικασίας σε ψυχολογία ερωτηθέντων

Λαμβάνοντας υπόψην μας όλα τα στοιχεία, που έχουν ήδη σχολιασθεί παραπάνω και αφορούν διάφορες πτυχές της δικαστικής διαδικασίας, δεν προκαλεί εντύπωση η εικόνα, που παρουσιάζει το δείγμα των ερωτηθέντων σχετικά με τα συναισθήματα, που βίωσε κατά τα διάφορα στάδια της δικαστικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, ελάχιστοι ήταν αυτοί που δε βίωσαν το συναίσθημα του άγχους κατά τη δικαστική διαδικασία, και μικρό το ποσοστό όσων το βίωσαν σε μικρό και μέτριο βαθμό. Ο αριθμός αυτών, που βίωσαν άγχος σε μεγάλο βαθμό ανεβαίνει σε ποσοστό 27,69% και αυξάνεται σε ποσοστό 46,15% στην περίπτωση αυτών, που βίωσαν άγχος σε πολύ μεγάλο βαθμό (Διάγρ. 54). Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η δικαστική διαδικασία συνεπάγεται συν τοις άλλοις στην πλειοψηφία των περιπτώσεων και ψυχοφθόρα συναισθήματα στα εμπλεκόμενα μέρη.

Διάγραμμα 54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1. ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

Επιπτώσεις σε διάδικο

Τα αποτελέσματα της δικαστικής διαδικασίας, εκτός από άγχος, συμπεριλαμβάνουν και μια σειρά από άλλες επιπτώσεις για το διάδικο:

- Στέρηση του δικαιώματος-αντικειμένου της δίκης ως προς τη χρήση, εκμετάλλευση και γενικότερη αξιοποίησή του από το διάδικο για μακρό χρονικό διάστημα (π.χ. ακίνητο του οποίου η κυριότητα αμφισβητείται), καθώς πλείστες είναι οι περιπτώσεις, που ο διάδικος στερείται του αντικειμένου αυτής έως την έκδοση τελεσίδικης απόφασης με απρόβλεπτες οικονομικές επιπτώσεις, όπως οικονομική απαξίωση του αντικειμένου της δίκης.
- Κίνδυνος αντιμετώπισης οικονομικών προβλημάτων, ακριβώς λόγω της στέρησης του αντικειμένου της δίκης, που σε κάποιες περιπτώσεις αποτελεί την κύρια εισοδηματική πηγή του διαδίκου, οπότε ανακύπτει η ανάγκη εξεύρεσης εναλλακτικής λύσης για κάλυψη της οικονομικής ζημίας, που αυτός υφίσταται από την έλλειψη δυνατότητας αξιοποίησης του αντικειμένου της δίκης.
- Μικρότερη πιθανότητα ικανοποίησης των απαιτήσεων του διαδίκου, λόγω της παρόδου μακρού χρονικού διαστήματος μεταξύ της πράξεως, εξαιτίας της οποίας ανέκυψε η δίκη και της οριστικής επίλυσης της διαφοράς.⁴⁵
- Δημιουργία έντονων ψυχοφθόρων συναισθηματικών καταστάσεων, οι οποίες μετά βεβαιότητας δημιουργούνται στο μεγαλύτερο μέρος των πολιτών, που εμπλέκονται σε δικαστικές διενέξεις, λόγω της φύσεως της δικαστικής διαδικασίας.
- Κλονισμός της εμπιστοσύνης του πολίτη στο θεσμό της δικαιοσύνης και δημιουργία αισθημάτων φόβου και ανασφάλειας για ενδεχόμενη μελλοντική επιβλαβή προς τα συμφέροντά του πράξη από άλλον πολίτη, καθώς ο πρώτος νιώθει ότι θα χρειαστεί μεγάλο σε διάρκεια και κόπο αγώνα, προκειμένου να επιτύχει ικανοποίηση των αξιώσεών του, έστω και στον ελάχιστο βαθμό.

⁴⁵

<http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042>

(23/07/2012), Gerking, 1999, σελ. 38.

3.2. ΛΥΣΕΙΣ

Με δεδομένη τη μακροχρόνια επιμονή των προβλημάτων, που υπάρχουν στο χώρο της δικαιοσύνης και την αποτυχία πολλών προσπαθειών, έστω αποσπασματικών και σπασμωδικών, που έγιναν κατά καιρούς για την αντιμετώπισή τους, πρέπει να εφαρμοστεί μια διαφορετική μέθοδος προσέγγισης των προβλημάτων από αυτές που κατά καιρούς έχουν προταθεί, προς το σκοπό της επίλυσής τους. Η πλέον ενδεδειγμένη λύση είναι ένας συνδυασμός των κάτωθι:

- Η συμφωνία και η ενεργός συμμετοχή σύσσωμου του δικηγορικού σώματος. Από τους δικηγόρους, οι οποίοι εξ ορισμού κατά την άσκηση του λειτουργήματός τους ασκούν ρόλο μεσολαβητή ανάμεσα στην κοινωνία και στα δικαστικά όργανα του κράτους, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η επιτυχία στην εφαρμογή κάθε ενδεχόμενου νέου μέτρου όσον αφορά στην απονομή δικαιοσύνης. Ελέγχοντας ουσιαστικά την ποιότητα των δικαστικών λειτουργιών, τους οποίους αφορά άμεσα η διαμόρφωση της δικηγορικής ύλης, μπορούν με επιτυχία να αντιδράσουν στην εφαρμογή προβληματικών δικονομικών μέτρων και να τα αποδυναμώσουν ή να επιδιώξουν και να επιτύχουν την εφαρμογή άλλων αποτελεσματικότερων μέτρων. Άρα, η παρέμβαση στη δικαιοσύνη πρέπει να ξεκινήσει από μια επί της αρχής συμφωνία με το δικηγορικό σώμα. Αυτό θα συμβάλλει στη διαμόρφωση και υποστήριξη των αναγκαίων δικονομικών απλουστεύσεων και στην προώθηση εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών, καθώς και στην αναβάθμιση του ρόλου των δικηγορικών συλλόγων, έτσι ώστε να τεθεί σε νέα βάση η άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματος. Μια τέτοια συμφωνία πρέπει ταυτοχρόνως να διασφαλίζει ότι δεν θα συρρικνωθεί περισσότερο η δικηγορική ύλη και ότι θα αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά χρόνια προβλήματα, που αντιμετωπίζει ο δικηγορικός κλάδος, όπως το ασφαλιστικό κυρίως των νέων δικηγόρων και οι αμοιβές των νέων δικηγόρων και των ασκουμένων. Η καλύτερη οργάνωση της άσκησης των υποψηφίων δικηγόρων, καθώς και των εξετάσεων για την απόκτηση της άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, στοιχεία, τα οποία θα πρέπει να είναι περισσότερο ουσιαστικά, θα συμβάλλουν καταλυτικά στη βελτίωση της υποδομής και της λειτουργίας του δικηγορικού σώματος και συνακόλουθα και της δικαιοσύνης.

- Αντίστοιχη συμφωνία των δικαστικών ενώσεων με τα προαναφερθέντα, εφόσον αυτά εφαρμοστούν. Με άλλα λόγια, όσο καλή πρόθεση και αν επιδείξει ο δικηγορικός κόσμος, δε θα είναι δυνατόν να επιτευχθούν ουσιαστικές αλλαγές και να βελτιωθεί η συνολική λειτουργία του δικαστικού συστήματος κατά ουσιαστικό τρόπο, αν δεν ληφθεί υπόψη και η γνώμη των δικαστικών λειτουργιών, των κατεξοχήν δηλαδή αρμόδιων οργάνων απονομής της δικαιοσύνης. Ουσιαστική επίσης θα είναι και η κατάθεση των

προτάσεων εκ μέρους των δικαστικών υπαλλήλων, που έρχονται σε καθημερινή επαφή με τους δικηγόρους, όπως στην περίπτωση κατάθεσης αιτήσεων, αγωγών και γενικώς ένδικων μέσων. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρξει ευρύτερη συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων, στην οποία θα ακουστούν και θα αναδειχθούν διαφορετικές πτυχές του ίδιου προβλήματος, δηλαδή της δυσλειτουργίας κατά την απονομή της δικαιοσύνης ως προς το χρόνο και την ποιότητα των δικαστικών αποφάσεων και εν συνεχεία να ασκηθεί απο κοινού συντονισμένη πίεση σε όλους τους αρμόδιους φορείς προς την επίτευξη διαρθρωτικών και θεμελιωδών αλλαγών.

- Αποδοτικότεροι μηχανισμοί επιθεώρησης των δικαστικών αποφάσεων, ώστε να αξιολογούνται διαρκώς οι αποφάσεις, που λαμβάνονται από τα κατά περίπτωση αρμόδια δικαστήρια, και να αξιολογούνται κατ'επέκταση πλήρως και με μεγαλύτερη αντικειμενικότητα η εικόνα και οι ικανότητες κάθε δικαστικού λειτουργού και να αποσυνδεθεί η κρίση των δικαστικών λειτουργών από τις εκάστοτε κυβερνήσεις κατά τρόπο που η προαγωγή ή μη ενός δικαστικού λειτουργού να είναι αποκλειστικά αποτέλεσμα της επιστημονικής επάρκειας και όχι των καλών δημοσίων σχέσεων με στελέχη του κυβερνητικού μηχανισμού.

- Βελτίωση των κτιριακών και ψηφιακών υποδομών, με την καθιέρωση σε μόνιμη και ευρύτερη βάση της ήδη εφαρμοζόμενης σε πιλοτικό και μικρής έκτασης επίπεδο δυνατότητας κατάθεσης δικογράφων με ηλεκτρονικό τρόπο, έτσι ώστε να γίνει ευρέως δυνατή η ψηφιακή κατάθεσή τους και να αποσυμφορηθεί μεγάλο μέρος της δουλειάς των δικαστικών υπαλλήλων και των δικηγόρων, αλλά και να επιτευχθεί το ίδιο αποτέλεσμα σε λιγότερο χρόνο και με λιγότερο κόπο, τόσο για τους δικαστικούς υπαλλήλους όσο και για τους δικηγόρους. Αμφότερες αυτές οι κατηγορίες επαγγελματιών θα έχουν έτσι τη δυνατότητα να επενδύσουν το χρόνο τους σε περισσότερο αποδοτικές δραστηριότητες, περιορίζοντας τις ουρές των δικηγόρων, που σχηματίζονται έξω από τα γραφεία, προκειμένου να καταθέσουν αιτήσεις και αγωγές. Θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα και για τη δημιουργία νέων δικαστηρίων, κυρίως εφετείων, και σε περιοχές, στις οποίες δεν υφίστανται, ώστε να περιοριστούν οι περιπτώσεις που ο δικηγόρος υποχρεούται να μεταβεί σε άλλο μέρος, όπου λειτουργεί Εφετείο.

- Υπάρχει ανάγκη ίδρυσης Συνταγματικού Δικαστηρίου, που θα επιτηρεί και θα ελέγχει την συνταγματικότητα των αποφάσεων, με την επιλογή των μελών του δικαστηρίου αυτού να γίνεται κατά το πρότυπο της συντριπτικής πλειονότητας των

συνταγματικών δικαστηρίων άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ήτοι με την ευρεία πλειοψηφία των 2/3 της Βουλής μεταξύ δικαστικών λειτουργών και καθηγητών νομικής. Ένα τέτοιο δικαστήριο υψηλού κύρους, επιστημονικής κατάρτισης και γνώσιας δημοκρατικής νομιμοποίησης μπορεί να λειτουργήσει αναζωογονητικά για το σύνολο της δικαιοσύνης, εφόσον σταθεί στο ύψος της αποστολής του, εφόσον δηλαδή στελεχωθεί με πρόσωπα, που έχουν πλήρη συνείδηση της ευθύνης και του ρόλου τους.⁴⁶

Πιο συγκεκριμένα τα μέτρα που προτείνονται είναι:

ο Περιορισμός Αναβολών. Ένα από τα σημαντικότερα πρόβλημα, που αντιμετωπίζει σήμερα η απονομή της δικαιοσύνης, είναι η συχνότητα και η ευκολία, με την οποία χορηγείται αναβολή στην εκδίκαση των υποθέσεων κατά τρόπο, που η συζήτηση της υπόθεσης για πρώτη φορά ενώπιον του δικαστηρίου να γίνεται στην πλειοψηφία των περιπτώσεων μετά την πάροδο σημαντικού χρόνου. Κατ'αυτόν τρόπο αποδυναμώνονται οι αξιώσεις των ατόμων, που προσφεύγουν στη δικαιοσύνη για να αθωωθούν και περιορίζεται το κοινό περί δικαίου αίσθημα, που απαιτεί άμεση δικαίωση και ικανοποίηση των αξιώσεών του. Η θέσπιση ανώτερου ορίου στον αριθμό των αναβολών αποδείχθηκε ότι από μόνη της δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα.⁴⁷ Θα πρέπει, λοιπόν, να θεσπιστεί και να εφαρμοστεί ένας νέος νόμος, ο οποίος θα προβλέπει ότι ο ίδιος δικαστής θα πρέπει να δικάσει την εξ αναβολής υπόθεση, καθώς σήμερα πολλοί δικαστικοί λειτουργοί αναβάλλουν περίπλοκες νομικά υποθέσεις, ώστε να τις δικάσει κάποιος άλλος συνάδελφος τους, και επιπλέον θα επιβάλλει τα έξοδα της αναβολής σε αυτόν που την έχει ζητήσει αναξαρτήτως του λόγου αυτής, ώστε να αποθαρρύνει τη σχεδόν πάγια τακτική του αιτήματος αναβολής εκ μέρους του εναγόμενου-κατηγορούμενου. Οι νομικοί εκπρόσωποι του κράτους, από την πλευρά τους, θα πρέπει να εξαντλούν κάθε δυνατότητα εκδίκασης μίας υπόθεσης και να μη

⁴⁶ <http://www.evenizelosdialogues.gr/page.asp?pid=25> (23/07/2012).

⁴⁷ Στην πραγματικότητα ένας τέτοιος νόμος ισχύει για τις αστικές και εμπορικές διαφορές. Σύμφωνα με το νόμο 241, παράγραφος 1 του Κ.Πολ.Δ., όπως τροποποιήθηκε το 2001 και τέθηκε σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2002, η συζήτηση μιας υπόθεσης αστικού δικαίου μπορεί να πάρει μόνο μία αναβολή. Λόγω των αυστηρών οδηγιών της διοίκησης των δικαστηρίων τα τελευταία έξι-επτά χρόνια, οι δικαστές πράγματι δεν δίνουν δεύτερη αναβολή.

ζητούν αναβολή για ασήμαντο λόγο.⁴⁸ Οι δικαστές θα πρέπει να είναι εξαιρετικά αυστηροί στην ικανοποίηση αιτημάτων αναβολής. Επιπλέον, οι δικαστές μπορούν να ασκούν το δικαίωμα, που τους δίνει ο νόμος, για έναρξη πειθαρχικής δίωξης σε βάρος των αρμοδίων κρατικών υπαλλήλων για τη μη αποστολή του φακέλου.⁴⁹

ο Σεβασμός στις δικαστικές αποφάσεις. Απαιτείται η άμεση συμμόρφωση του Ελληνικού Δημοσίου με τις αποφάσεις των δικαστηρίων. Επιπλέον, χρειάζεται αλλαγή νοοτροπίας των νομικών εκπροσώπων του Δημοσίου, των δικηγόρων και των δικαστών σε σχέση με τις προσπάθειες που καταβάλλουν, ώστε να μην εκτελούνται ακόμα και δικαστικές αποφάσεις, που έχουν καταστεί τελεσίδικες. Η ευθύνη για τη συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων, που εκκρεμούν για μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ κράτους και άλλων δημόσιων υπηρεσιών (ΔΕΚΟ, δήμων, νομαρχιών) και των εταιρειών του ιδιωτικού τομέα για πάσης φύσης δημόσια έργα, ανήκει στις κρατικές υπηρεσίες και οργανισμούς. Το κράτος αρνείται να πληρώσει ακόμα και πιστοποιημένες υποχρεώσεις,⁵⁰ οδηγώντας τις αντισυμβαλλόμενες εταιρείες στη Δικαιοσύνη, ενώ, στη συνέχεια, χρησιμοποιεί την άσκηση ένδικων μέσων για να καθυστερήσει τις πληρωμές. Αυτό συνεπάγεται σημαντικές δαπάνες για την οικονομία και μεσοπρόθεσμα επιβαρύνει και το ίδιο το κράτος, καθώς, όταν τελεσιδικήσει η απόφαση, αναγκάζεται να καταβάλει και υψηλούς τόκους. Η κυβέρνηση πρέπει να επιδιώξει την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της, μέσω της συμβιβαστικής διαδικασίας σε όσες περιπτώσεις αυτό είναι δυνατόν. Οι δημόσιες υπηρεσίες θα εξοικονομήσουν, έτσι, υψηλούς τόκους, τους οποίους θα πρέπει να καταβάλουν στους αντίδικους, όταν εκδικαστούν οι υποθέσεις και επιδικαστούν οι απαιτήσεις. Επιπλέον, εάν η κυβέρνηση εξοφλήσει τις οφειλές της σήμερα, μπορεί να ζητήσει από τους αντισυμβαλλόμενους να αποποιηθούν μέρος των αξιώσεών τους. Αυτή η πρακτική θα ενεργούσε επίσης ως

⁴⁸ Για παράδειγμα ο πιο συνηθής λόγος αναβολής συζήτησης στα διοικητικά δικαστήρια και το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι η μη έγκαιρη αποστολή φακέλου με τα στοιχεία της υπόθεσης στον εισηγητή δικαστή, <http://www.aixmi.gr/index.php/anatrepste-ekvathrwn-todikastiko-systhma/> (23/07/2012).

⁴⁹ Αρθρ. 129 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας που αφορά στους δικαστές των διοικητικών δικαστηρίων και 24 του π.δ. 18/1989 που αφορά στους δικαστές του Συμβουλίου της Επικρατείας.

⁵⁰ Τα χρέη του δημοσίου για βεβαιωμένες εργασίες μόνον για τον κατασκευαστικό τομέα, υπολογίζονται σε 1,8 δις ευρώ.

τωνωτική ένεση στην αγορά και θα ήταν ευεργετική για όλους τους τομείς της οικονομίας ιδίως υπό τις παρούσες οικονομικές συνθήκες.⁵¹

ο Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και της πληροφορικής στο δικαστικό σύστημα σε ευρεία κλίμακα είναι επιτακτική. Στην Ελλάδα παρατηρούνται μεγάλες καθυστερήσεις στον τομέα της μηχανογράφησης, και ιδίως στην υποβολή των σχετικών δικογράφων μέσω του διαδικτύου. Η Αυστρία και η Πορτογαλία έχουν υιοθετήσει τα τεχνολογικά μέσα, που τους επιτρέπουν την υλοποίηση της ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης των υποθέσεων και την ηλεκτρονική υποβολή των περισσότερων εγγράφων της δίκης.⁵² Επιπλέον, τα δικαστήρια μπορούν να παρέχουν διαδικτυακά πληροφορίες για τον ακριβή χρόνο έναρξης της ακροαματικής διαδικασίας, ώστε να περιοριστεί η σπατάλη πόρων, αφού οι αντίδικοι και οι δικηγόροι θα γνωρίζουν τον ακριβή χρόνο έναρξης της συνεδρίασης.

ο Η επικράτηση της διαφάνειας με σκοπό να περιοριστούν στο ελάχιστο δυνατό βαθμό φαινόμενα ευρέως διαδεδομένα έως και σήμερα, όπως η επιτάχυνση ή καθυστέρηση της απονομής δικαιοσύνης να εξαρτάται από την κοινωνική επιφάνεια και το εύρος των γνωριμιών, που διαθέτει ο διάδικος. Προς την παραπάνω κατεύθυνση θα συντελέσει και η δημοσίευση μέσω είτε του διαδικτύου είτε άλλου ηλεκτρονικού τρόπου (π.χ. intranet) πληροφοριών για την πρόοδο όλων των δικών.⁵³

ο Έλεγχος απόδοσης. Θα μπορούσαν να θεσπιστούν κανόνες μέτρησης της απόδοσης των δικαστηρίων, π.χ. από τα ανώτατα δικαστήρια και το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ώστε να εξαλειφθούν τόσο φαινόμενα μη ορθών δικαστικών αποφάσεων όσο και αδικαιολόγητες καθυστερήσεις κατά την έκδοση αυτών. Το υπουργείο Δικαιοσύνης ή τα Ανώτατα Δικαστήρια θα μπορούσαν να δημοσιεύσουν αξιολογικά στοιχεία ανά δικαστήριο και δικαστικό λειτουργό, ώστε η αποδοτικότητα των οργάνων απονομής δικαιοσύνης να είναι ευρέως διαθέσιμη σε κάθε ενδιαφερόμενο. Κατ'αυτόν

⁵¹ <http://www.aixmi.gr/index.php/anatrepste-ekvathrwn-todikastiko-systhma/> και <http://greekeconomistsforreform.com/EL/labour-market/two-priorities-for-return-to-growth-and-prosperity> (23/07/2012).

⁵² Το Μάρτιο του 2011 ανακοινώθηκε η θεσμοθέτηση της μηχανογράφησης των δικαστηρίων, <http://www.aixmi.gr/index.php/anatrepste-ekvathrwn-todikastiko-systhma/> (23/07/2012).

⁵³ <http://www.aixmi.gr/index.php/anatrepste-ekvathrwn-todikastiko-systhma/> (23/07/2012)

τον τρόπο, τα άτομα, που συναλλάσσονται με δικαστικές υπηρεσίες (π.χ. δικηγόροι, διάδικοι, δικαστικοί επιμελητές κλπ) θα προβαίνουν σε σύγκριση της αποδοτικότητας των ανωτέρων οργάνων από δικαστήριο σε δικαστήριο και από δικαστικό λειτουργό σε δικαστικό λειτουργό, ωθώντας, έτσι, τα ανωτέρω όργανα να προβαίνουν στην άσκηση των καθηκόντων τους κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, και στην αυτοβελτίωσή τους, αφού θα γνωρίζουν ότι η ποιότητα και ο χρόνος έκδοσης των δικαστικών αποφάσεων, που αυτοί εκδίδουν, κρίνεται αυστηρά από διάφορες πλευρές. Την απόδοση θα μπορούσε να αξιολογήσει και ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή, η οποία θα εποπτεύει την λειτουργία όλων των ελληνικών δικαστηρίων, θα δημοσιεύει για κάθε δικαστικό έτος τις επιδόσεις παντός δικαστηρίου και παντός δικαστικού λειτουργού και θα χειρίζεται τα παράπονα των πολιτών, τα οποία σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος.⁵⁴

ο Κόστος απονομής δικαιοσύνης. Οι περισσότερες αποφάσεις, που εκδίδονται σε πρώτο βαθμό, εφεσιβάλλονται, έστω αν και στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι αποφάσεις σε δεύτερο βαθμό είναι σύμφωνες με αυτές του πρώτου. Αυτό παρατηρείται, διότι το κόστος άσκησης της έφεσης είναι ουσιαστικά μηδαμινό, καθιστώντας σχεδόν αυτονόητη την άσκησή του. Το πρόβλημα παρουσιάζεται και σε άλλες χώρες και είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί, καθώς άπτεται συνταγματικών εγγυήσεων και των δικαιωμάτων των πολιτών για πρόσβαση στην δικαιοσύνη. Προς αυτή την κατεύθυνση θα ήταν χρήσιμο, για παράδειγμα, να θεσπιστεί η δυνατότητα του πρόεδρου του δικαστηρίου να απορρίπτει μια έφεση, που ασκείται με προφανή σκοπό την καθυστέρηση στην εκτέλεση της απόφασης, καθώς και να αυξηθεί το κόστος, εάν είναι σαφές ότι έφεση ασκείται για καθαρά παρελκυστικούς λόγους, ώστε να καθυστερήσει η εκτέλεση. Στην ίδια κατεύθυνση θα κινούνταν και μέτρα, όπως επιβάρυνση του διάδικου, που χρησιμοποίησε το ένδικο μέσο της έφεσης, ενώ αυτό ήταν προδήλως αβάσιμο και αποδείχθηκε εκ των υστέρων και εκ της δικαστικής διαδικασίας, με ένα ποσό, που θα αποτελεί συγχρόνως ποινή για την άσκοπη απασχόληση της δικαιοσύνης την ώρα, που πολλές άλλες υποθέσεις εκκρεμούν και δεν έχουν εκδικαστεί καν σε πρώτο βαθμό για μεγάλο χρονικό διάστημα. Μπορεί, επίσης, να συμβάλει και κάτι, που εφαρμόζουν άλλες χώρες, όπως η αύξηση σε λογικά πλαίσια του κόστους της έφεσης, ώστε να επιτυχυνθεί σημαντικά η δικαστική διαδικασία, απελευθερώνοντας το χρόνο των δικαστηρίων και για άλλες υποθέσεις.

⁵⁴ <http://greekeconomistsforreform.com/EL/labour-market/two-priorities-for-return-to-growth-and-prosperity> (23/07/2012).

ο Η επιβολή δικαστικών τελών στους διαδίκους, τα οποία να ενσωματώνουν το κόστος της δίκης, ώστε να οδηγούν σε κοινωνικά άριστες αποφάσεις των μερών και να εμποδίζουν καταχρηστικές προσφυγές στη δικαιοσύνη.⁵⁵ Έχει προταθεί η καθιέρωση υποχρεωτικής ασφάλισης νομικής προστασίας με ασφάλιστρα κλιμακούμενα με βάση το εισόδημα, ώστε κάθε πολίτης να έχει ελεύθερη πρόσβαση στα δικαστήρια. Ο θεσμός, ωστόσο, της ασφάλισης νομικής προστασίας έχει σοβαρά ελαττώματα, καθώς η εξαφάνιση ουσιαστικά του οριακού κόστους προσφυγής στα δικαστήρια, οδηγεί σε υπέρμετρη αύξηση ζήτησης δικαστικής προστασίας με μεγάλα αρνητικά αποτελέσματα κοινωνικής ευημερίας.⁵⁶ Επίσης, προτείνεται και η καθιέρωση της αρχής της επιεικούς κατανομής των δικαστικών εξόδων κατά την κρίση του δικαστηρίου σε περιπτώσεις μεγάλης αβεβαιότητας ως προς την έκβαση της δίκης.⁵⁷ Η πρακτική εφαρμογή, ωστόσο, της αρχής αυτής αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες, αφού πριν από την έναρξη της δίκης είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί η εξέλιξη και το αποτέλεσμα της, που μπορεί να μην εξαρτάται μόνο από νομικούς λόγους αλλά και από απόδειξη πραγματικών περιστατικών.

ο Προσπάθεια μείωσης της χρονικής διάρκειας της δικαστικής διαδικασίας. Κοινωνικά άριστη διάρκεια της δίκης αντιστοιχεί σε ελαχιστοποίηση του αθροίσματος του κόστους παραγωγής της δικαιοσύνης και το κόστος σφαλμάτων.⁵⁸ Από οικονομική

⁵⁵ Πρέπει να ληφθεί υπόψη η διάσταση δημοσίου αγαθού που ενέχει η παραγωγή δικαιοσύνης και που δικαιολογεί, όπως είδαμε, τη μερική χρηματοδότηση της δίκης από φορολογικές εισφορές. Η κατανομή του κόστους στους διαδίκους με βάση το Ευρωπαϊκό σύστημα, όπου το κύριο μέρος του κόστους επιβαρύνει τον ηττημένο διάδικο ΚΠολΔ 173, φαίνεται αποτελεσματικότερη από την κατανομή με βάση το Αμερικανικό σύστημα, όπου κάθε διάδικος καλύπτει το δικό του κόστος, κυρίως την αμοιβή των δικηγόρων.

⁵⁶ Πρβλ. το μοντέλο Adams, Adams & Blankenburg, 1983, σελ. 353 και την κριτική του Kirstein, 1983, σελ. 96, ότι ασφάλιση νομικής προστασίας έχει θετικά αποτελέσματα ευημερίας για αγωγές με αρνητική προσδοκώμενη αξία. Βλ. επίσης γενικότερα Pfennigstorf, 1984, σελ. 78.

⁵⁷ Πρβλ. αρθρ. 179 ΚΠολΔ που έχει περιορισμένη εφαρμογή.

⁵⁸ Τα δυο είδη κόστους μαζί ορίζουν και το συνολικό κοινωνικοοικονομικό κόστος της απονομής της δικαιοσύνης. Το κόστος παραγωγής της δικαιοσύνης, που περιλαμβάνει τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για τη δικαιοσύνη, δηλαδή για το

άποψη το πρόβλημα προσεγγίζεται ως ελαχιστοποίηση του αθροίσματος δύο ειδών κόστους, του κόστους παραγωγής μιας γρήγορης απόφασης και του κόστους της αναμονής. Ο ενάγων είναι πρόθυμος να δαπανήσει πρόσθετο κόστος για τη μείωση της διάρκειας της δίκης, όσο το κόστος αυτό είναι χαμηλότερο από την πρόσθετη ωφέλεια, που του προσφέρει η αποφυγή των αρνητικών συνεπειών της μακρότερης διάρκειάς της. Άριστη διάρκεια της δίκης είναι για τον ενάγοντα εκείνη, στην οποία το οριακό κόστος της σύντμησης της δίκης είναι ίσο με την πρόσθετη ωφέλεια, που του αποφέρει η σύντμηση αυτή. Οι αντίθετες πορείες, που ακολουθούν το κόστος και η διάρκεια της δίκης, δείχνουν ότι αιτήματα δικαιοσύνης, όπως η ταχεία ολοκλήρωση των δικών, έχουν κόστος, το οποίο θα πρέπει να συνυπολογισθεί σε τυχόν μελλοντικές αξιολογήσεις και αποφάσεις, που θα έχουν σκοπό τη βελτίωση της απονομής της δικαιοσύνης.⁵⁹

Υπουργείο Δικαιοσύνης, τη λειτουργία των δικαστηρίων, της αστυνομίας, των οργάνων εκτέλεσης, της εκπαίδευσης των λειτουργών της στα Πανεπιστήμια ή άλλους φορείς, καθώς και τη διάθεση παραγωγικών συντελεστών από ιδιώτες με τις ακόλουθες μορφές: ανάλωση παραγωγικών συντελεστών από τους διαδίκους, ανάλωση παραγωγικών συντελεστών από τους δικηγόρους, όπως π.χ. για αμοιβές του προσωπικού, δαπάνες λειτουργίας γραφείου, ανάλωση παραγωγικών συντελεστών για την κατάρτιση γνωματεύσεων από ειδικούς, όπως π.χ. πραγματογνώμονες, τεχνικούς συμβούλους, ανάλωση παραγωγικών συντελεστών για τη λειτουργία διαιτησίας, ανάλωση παραγωγικών συντελεστών για την εκπαίδευση προσωπικού, που εμπλέκεται υπό οποιαδήποτε ιδιότητα στην απονομή της δικαιοσύνης και κόστος ευκαιρίας από τη διάθεση χρόνου στα δικαστήρια. Το κόστος από σφάλματα περιλαμβάνει σφάλματα δικαστικών αποφάσεων διαφόρων μορφών, π.χ. εσφαλμένη απόρριψη ή αποδοχή αγωγής, καθυστερημένη απόφαση, η οποία αποδυναμώνει το δικαίωμα του ενάγοντος ή επιδίκαση μέρους των απαιτήσεων του ενάγοντος για τυπικούς μόνο λόγους, ενώ ουσιαστικά θα δικαιούτο να λάβει παραπάνω, καθώς και το κόστος από σφάλματα ιδιωτών, που οφείλονται σε εσφαλμένη ερμηνεία νομικών κανόνων ή δικαστικών αποφάσεων και σχετίζονται με την υπόθεσή τους, στα οποία συμμετοχή έχουν αναμφισβήτητα και οι δικηγόροι αυτών, οι οποίοι είναι οι κατεξοχήν αρμόδιοι να δώσουν τις απαραίτητες αποσαφηνίσεις, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042> (23/07/2012).

⁵⁹

<http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042>
(23/07/2012).

- Κίνητρα ελάττωσης του αριθμού των δικαστικών διενέξεων. Ένα καλό παράδειγμα είναι να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες των Ανεξάρτητων Αρχών, όπως η Επιτροπή Ανταγωνισμού ή η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, που θα μπορούσαν να δίνουν στις εταιρίες τη δυνατότητα να πληρώνουν το πρόστιμο με σημαντική έκπτωση σε περίπτωση, που παραιτηθούν του δικαιώματος προσφυγής ή και έφεσης. Όπως και η μείωση της διάρκειας των δικών, η ελάττωση του αριθμού των δικαστικών διενέξεων μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω μείωσης της ζήτησης δικαιοσύνης με τη δημιουργία εμποδίων στην προσφυγή στα δικαστήρια (π.χ. αύξησης τελών ή αποκλεισμού κατηγοριών υποθέσεων μικρής σημασίας), τα οποία, ωστόσο, φαίνεται να προσκρούουν σε αρχές κράτους δικαίου, είτε μέσω αύξησης της προσφοράς των παραγωγικών συντελεστών, που απασχολούνται στο χώρο της δικαιοσύνης και της καλύτερης οργάνωσής τους.⁶⁰
- Διοικητική Αναδιάρθρωση όλων των δικαστηρίων της χώρας, δεδομένου ότι ο τοπικός χάρτης αρμοδιοτήτάς τους ανάγεται στην εποχή του Όθωνα.⁶¹
- Εκπαίδευση δικαστικών λειτουργιών. Οι δικαστές στερούνται συνήθως εξειδικευμένης γνώσης και εμπειρίας σε σύγχρονες εταιρικές πρακτικές χρηματοδότησης και λογιστικής, ζητήματα ανταγωνισμού, εποπτεία των κεφαλαιαγορών και χρηματιστηριακές απάτες. Θα πρέπει να αναμορφωθεί το πρόγραμμα της Σχολής Δικαστών και Εισαγγελέων με την προσθήκη στο πρόγραμμα σπουδών μαθημάτων σε θέματα, όπως τα προαναφερθέντα, ώστε η γνώση αυτών να μην εξαντλείται αποκλειστικά σε νομική βάση, αλλά να επεκτείνεται και σε οικονομικής φύσεως υποθέσεις. Επιπλέον, σε συνεργασία με τα πανεπιστήμια, το Υπουργείο Δικαιοσύνης θα μπορούσε να σχεδιάσει executive σεμινάρια για νέους δικαστές, με τα οποία οι δικαστές θα αποκτήσουν όχι μόνο εκείνη τη γνώση, που απαιτείται για την επίλυση πολύπλοκων οικονομικών θεμάτων, αλλά και την απαιτούμενη πρόσβαση σε γνώστες του αντικειμένου, όπως καθηγητές πανεπιστημίων, που θα είναι σε θέση να παρέχουν τη συνδρομή, όποτε αυτή τους ζητηθεί.⁶²

⁶⁰ <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042>
(23/07/2012).

⁶¹ <http://www.evenizelosdialogues.gr/page.asp?pid=25> (23/07/2012).

⁶² <http://www.aixmi.gr/index.php/anatrepste-ekvathrwn-todikastiko-systhma/>
(23/07/2012).

ο Η διαχείριση της ποιότητας των δικαστών. Πρόκειται για σύνθετη διαδικασία, καθώς το δικαστικό σύστημα πρέπει να αποδίδει μέσω της στελέχωσης με άτομα υψηλής ποιότητας, εφάμιλλα των καλύτερων δικηγόρων του ιδιωτικού τομέα. Ο άμεσος διορισμός νέων σωστά αμειβομένων δικαστών, επιλεγμένων ανάμεσα στους πλέον επιτυχημένους νομικούς, μπορεί να βελτιώσει άμεσα την ποιότητα και την ικανότητα του συστήματος. Σε πιο μακροπρόθεσμη βάση θα πρέπει να αποδίδονται ουσιαστικές αυξήσεις μισθών και προαγωγές με βάση την απόδοση των δικαστών, η οποία θα κρίνεται με αυστηρά κριτήρια και με γνώμονα τον αριθμό των σωστών αποφάσεων, που έχουν λάβει. Με άλλα λόγια, όσο λιγότερες αποφάσεις αυτών θα ανατραπούν, κατόπιν άσκησης με ένδικο μέσο, τόσο καλύτερες θα είναι οι προοπτικές της καριέρας τους. Όλα αυτά μπορούν να χρηματοδοτηθούν από την αύξηση των εξόδων, που καταβάλλονται από τον ηττηθέντα διάδικο, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.⁶³

ο Απλοποίηση των διαδικασιών, σε όσες περιπτώσεις αυτό είναι δυνατόν και χωρίς αυτή να συνεπάγεται επ' ουδενί μείωση ή υποβάθμιση της ποιότητας της απονομής της διακοσύνης, και ενδεχομένως περιορισμός των βαθμίδων δικαστικής κρίσης. Η απλοποίηση συνεπάγεται ελαχιστοποίηση του κοινωνικοοικονομικού κόστους, δηλ. του κόστους παραγωγής των δικαστικών υπηρεσιών και του κόστους εσφαλμένων αποφάσεων, όπως συζητήθηκε παραπάνω.⁶⁴ Η υιοθέτηση οποιουδήποτε μέτρου προς την κατεύθυνση της απλοποίησης πρέπει να λαμβάνει υπόψη την αντίστροφη σχέση των δυο αυτών μορφών κόστους. Για παράδειγμα, η αύξηση του αριθμού των δικαστών αυξάνει το κόστος παραγωγής, αλλά μειώνει το κόστος σφαλμάτων. Η απλοποίηση και η μέγιστη δυνατή διαφάνεια της λειτουργίας των δικαστηρίων προϋποθέτει απελευθέρωση από πολύπλοκες και λεπτομερειακές ρυθμίσεις με την εισαγωγή απλούστερων διαδικασιών και μείωση της γραφειοκρατίας, μέσω του ορθολογικού συντονισμού των επιμέρους δραστηριοτήτων, που εκτελούνται κατά την απονομή της δικαιοσύνης. Έχει προταθεί ότι προς την κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλει και ο περιορισμός των βαθμίδων δικαστικών κρίσεων, ο οποίος συνήθως συνδέεται και με περιορισμό των ενδίκων μέσων.⁶⁵ Ωστόσο, για να υιοθετηθεί μία τέτοια άποψη, όσο δελεαστική και αν φαίνεται σε πρώτη

⁶³ <http://greekeconomistsforreform.com/EL/labour-market/two-priorities-for-return-to-growth-and-prosperity> (23/07/2012), βλ. σελ. 44

⁶⁴ Βλ. υποσημ. 58

⁶⁵ <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042> (23/07/2012).

ματιά, χρειάζεται ιδιαίτερα προσεκτική ανάλυση τόσο από συνταγματικής απόψεως όσο και από την πλευρά της αποτελεσματικότερης λειτουργίας της δικαιοσύνης. Ως προς το πρώτο ζήτημα, το Ελληνικό Σύνταγμα (όπως και το Γερμανικό), δεν περιέχει θεσμική εγγύηση της ύπαρξης βαθμίδων δικαστικής κρίσης,⁶⁶ καθώς και των ενδίκων μέσων δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας κρίσης. Αυτό σημαίνει ότι ο περιορισμός ή και η κατάργηση τόσο των βαθμίδων δικαστικής κρίσης όσο και των ενδίκων μέσων, με συγκέντρωση σε δικαστήρια τα οποία θα εκδίδουν αποφάσεις οριστικής και αμετάκλητης δικαστικής κρίσης, δεν μπορεί να αποκλεισθεί. Ως προς το ζήτημα της αποτελεσματικότερης λειτουργίας της δικαιοσύνης, θα πρέπει να αποκλεισθεί η κατάργηση του συστήματος δικαστικών βαθμίδων σε περιπτώσεις που η συγκέντρωση όλης της δικαστικής ύλης σε δικαστήρια πρώτου βαθμού μπορεί να περιορίζει το δημοσιονομικό κόστος, ωστόσο έχει σημαντικές αρνητικές παρενέργειες στην ποιότητα και ορθότητα των αποφάσεων. Για το λόγο αυτό, περισσότερο πρακτικό ενδιαφέρον και μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας παρουσιάζει η πρόταση σύντμησης και απλούστευσης του συστήματος των βαθμίδων. Για παράδειγμα, η αντικατάσταση του τετραμερούς συστήματος (ειρηνοδικεία, πρωτοδικεία, εφετεία, Αρειος Πάγος) με τριμερές (ενοποιημένα δικαστήρια πρώτου βαθμού, εφετεία, Αρειος Πάγος), ενδεχομένως και με περιορισμό της αρμοδιότητας των εφετείων στον έλεγχο των δικαστικών αποφάσεων ως προς τη νομική και όχι ουσιαστική ορθότητά τους, αυξάνει τη διαφάνεια στη λειτουργία της δικαιοσύνης και μειώνει την πίεση, που ασκεί ο όγκος των υποθέσεων σε σχέση με το συνολικό αριθμό των δικαστών. Σε αυτή την περίπτωση, ωστόσο, πρέπει να συνυπολογισθεί το υψηλό κόστος της προσαρμογής σε μια τέτοια μορφή νέου δικαστικού συστήματος, καθώς και η αυξημένη πιθανότητα εμφάνισης δικαστικών λαθών, οπότε και στην περίπτωση πρότασης μείωσης των δικαστικών βαθμίδων είναι αμφίβολο, αν η μείωση του κόστους παραγωγής δικαστικών υπηρεσιών είναι σε θέση να υπερκαλύψει στην πραγματικότητα τα αρνητικά αποτελέσματα από εσφαλμένες δικαστικές αποφάσεις.⁶⁷

- ο Ειδικές αμοιβές ως κίνητρα σε δικαστές, τα οποία θα λειτουργούν ως επιβράβευση της αποδοτικότητάς τους. Οι ειδικές αυτές αμοιβές, με τη μορφή διαβαθμίσεων,

⁶⁶ Kerameus & Kozyris, 1993, σελ. 283. Για το γενικότερο πρόβλημα της σχέσης Συντάγματος και Πολιτικής Δικονομίας βλ. τη μελέτη του Γ. Μητσόπουλου, Η επίδρασις του Συντάγματος επί της Πολιτικής Δικονομίας, Μελέται σελ. 213.

⁶⁷ <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042> (23/07/2012).

διακρίνοντας τον καλό από τον άριστο δικαστή, έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν έτι περαιτέρω στη δημιουργία άριτου δικαστικού σώματος. Στο σώμα αυτό κάθε δικαστής μπορεί να έχει πολλαπλό κίνητρο, προκειμένου να επιτελέσει άρτια τα καθήκοντά του, χωρίς να υπάρχει περιθώριο παρείσφρυσης οποιαδήποτε μορφή δωροδοκίας και οι ίδιοι οι δικαστές θα έχουν ένα επιπλέον λόγο, αυτή τη φορά οικονομικό, προκειμένου να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο αντικειμενικοί και αμερόληπτοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων και την έκδοση των δικαστικών αποφάσεων. Επιπλέον, τα πρόσθετα οικονομικά κίνητρα θα αποτελούν επιβράβευση της εξαιρετικής (πέρα από το μέσο όρο) ρυθμιστικής τους επίδοσης, παρέχοντας συγχρόνως και ηθική ικανοποίηση.

ο Η απονομή της δικαιοσύνης, που θεωρούνταν ανέκαθεν αποκλειστικό έργο του κράτους πρέπει να επανεξετασθεί με κριτήριο, αν η μεταφορά αρμοδιοτήτων σε ιδιωτικούς φορείς είναι δυνατή με ίδιο ή χαμηλότερο κόστος, ώστε να έχει υψηλότερη απόδοση, με βάση την αρχή ότι κρατικά καθήκοντα δεν είναι αναγκαίο να εκπληρώνονται άμεσα από το κράτος, αλλά να τελούν υπό κρατικό έλεγχο και εποπτεία και να ρυθμίζονται από κανόνες δικαίου. Κρίσιμη σε κάθε περίπτωση είναι η ενσωμάτωση ανταγωνιστικών στοιχείων στους σχετικούς θεσμούς, ώστε να παρέχονται στους λειτουργούς της δικαιοσύνης κίνητρα υπεύθυνης και αποτελεσματικής εκτέλεσης των καθηκόντων τους.

Γίνεται κατανοητό, λοιπόν, ότι η επιδίωξη μεγαλύτερης επιτυχίας στην απονομή δικαιοσύνης προάγεται με την καθιέρωση θεσμικού πλαισίου, που δημιουργεί κίνητρα εσωτερικά, δηλ. την επιδίωξη καλής εκπαίδευσης και επιδίωξη ήθους, και εξωτερικά, δηλ. αμοιβές, προαγωγές, αναγνώριση και καταξίωση, λόγω ευσυνειδήτης εκτέλεσης των ανατεθέντων καθηκόντων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ισχύον σύστημα απονομής δικαιοσύνης έχει ως κύρια χαρακτηριστικά την ανεπάρκεια των δικαστηρίων, της νομοθεσίας και των δικαστικών αποφάσεων.

Η χρησιμοποίηση του παραγωγικού συντελεστή της εργασίας στον τομέα της δικαιοσύνης αυτή τη στιγμή δεν είναι ισομερώς κατανομημένη. Κάθε ενέργεια, που γίνεται, πρέπει να έχει ως στόχο την καλύτερη αξιοποίηση όλων των παραγωγικών συντελεστών, οι οποίοι χρησιμοποιούνται στο χώρο της δικαιοσύνης, πράγμα το οποίο προς το παρόν δε συμβαίνει. Η γενικότερη συζήτηση βελτίωσης της απόδοσης δικαιοσύνης πρέπει να συνδυαστεί και με την εφαρμογή άλλων μέσων, όπως η απλοποίηση των διαδικασιών ή η αλλαγή στη σχέση δικαστηρίων και εξώδικου συμβιβασμού για την επίλυση των διαφορών, έτσι ώστε όλα τα μέτρα, υφιστάμενα ή μελλοντικά, που αποσκοπούν στην αναδιοργάνωση και βελτίωση της απονομής της δικαιοσύνης να είναι αποδοτικά, από οικονομικής άποψης, δηλαδή τόσο από πλευράς του κόστους παραγωγής δικαιοσύνης όσο και πλευράς του κόστους σφαλμάτων.⁶⁸ Αν για παράδειγμα, αποδειχθεί ότι η αύξηση του αριθμού των εξώδικων συμβιβασμών, η μεγαλύτερη ανάμειξη της διαιτητικής διαδικασίας στην επίλυση των ιδιωτικών διαφορών ή η μείωση της διάρκειας της δίκης συμβάλλουν εμπράκτως στη μείωση του κόστους παραγωγής, χωρίς να αυξάνεται το κόστος σφάλματος, τότε τα μέτρα αυτά θα πρέπει να θεωρούνται κοινωνικά αποδεκτά.⁶⁹ Το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και στην περίπτωση που το κόστος σφάλματος αυξάνεται σε μικρότερο βαθμό από ότι μειώνεται το κόστος παραγωγής.⁷⁰ Συνεπώς, η εφαρμογή των ανωτέρω θα συνδράμει στην

⁶⁸ Βλ. για παράδειγμα τις προσπάθειες που γίνονται σε αυτή την κατεύθυνση, όπως ο πρόσφατος Ν. 4055/2012 για τη δίκαιη δίκη και εύλογη διάρκειά της, στο Παράρτημα.

⁶⁹ Π.χ. το γενικό αίτημα για αύξηση του αριθμού των δικαστών πρέπει να κριθεί με γνώμονα το κατά πόσο η μετακίνηση ανθρώπινου δυναμικού, που σχετίζεται με την απονομή δικαιοσύνης, ωφελεί περισσότερο το σύνολο των δραστηριοτήτων του κράτους και των υπηρεσιών, που παρέχονται στους πολίτες, καθώς και αν παράγεται μεγαλύτερο κέρδος από αυτό που καταναλώνεται, λόγω των επιπλέον ατόμων, <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042> (23/07/2012).

⁷⁰ Το λεγόμενο «κόστος παραγωγής» της Δικαιοσύνης εκλαμβάνεται και ως μορφή συναλλακτικού κόστους, δηλ. του κόστους λειτουργίας του οικονομικού συστήματος,

οικονομικότερη επίλυση διαφορών μεταξύ των διαδίκων, η οποία ακολούθως θα συμβάλει και στη γενικότερη αναδιάρθρωση του ισχύοντος συστήματος απονομής δικαιοσύνης.⁷¹ Η μεγιστοποίηση του κοινωνικού οφέλους, που προκύπτει από την αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης οφείλει να λάβει υπόψιν όμως και σειρά παραμέτρων, οι οποίες ενώ έχουν σχεδιαστεί να λειτουργούν σωστά, στην πράξη συναντούν προσκόμματα ως προς την απόδοσή τους. Για παράδειγμα, τα οικονομικά κίνητρα, τα οποία παρεισφρύουν και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι δικηγόροι εμφανίζουν στους πελάτες τους την εικόνα ως προς την πορεία της υπόθεσης και τις πιθανότητες έκβασης αυτής, αλλοιώνουν την εικόνα της πραγματικής κατάστασης απονομής δικαιοσύνης, η οποία παρουσιάζεται άλλοτε ευνοϊκότερη και άλλοτε δυσμενέστερη, με προφανείς κάθε φορά σκοπούς.

Η Ελλάδα, στην προσπάθεια για βελτίωση του ελληνικού δικαστικού συστήματος, καλείται να παραδειγματιστεί από την εμπειρία άλλων χωρών, οι οποίες υιοθέτησαν πρακτικές βελτίωσης του δικαστικού τους συστήματος, μέσω της μηχανοργάνωσης, των επιμορφωτικών προγραμμάτων για δικαστές και τον περιορισμό των αναβολών, αποκομίζοντας σημαντικά οφέλη.⁷² Η αναδιάρθρωση του

όπως είναι το κόστος ανεύρεσης αντισυμβαλλομένου, κατάρτιση δικαιοπραξιών, ελέγχου της τήρησης τους, Γέμτος, 2001, σελ. 62. Για τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος βλ. Arrow, 1969, σελ. 48.

⁷¹ Σύμφωνα με τον Π. Γέμτο, <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=3&id=18042> (23/07/2012).

⁷² <http://www.aixmi.gr/index.php/anatrepste-ekvathrwn-todikastiko-systhma/> (23/07/2012).

δικαστικού συστήματος θα πρέπει να επικεντρωθεί ιδίως στο χρόνο που απαιτείται για την επίλυση των διαφορών, καθώς και στην ποιότητα των δικαστών και την ικανότητά τους να ασχολούνται με περίπλοκα ζητήματα.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να γίνουν σημαντικές αλλαγές στον χώρο της δικαιοσύνης με σκοπό την αναμόρφωση του τρόπου λειτουργίας των δικαστηρίων και της απονομής της δικαιοσύνης, καθώς οι πολίτες είναι στην πλειοψηφία τους απογοητευμένοι και η απογοήτευσή τους αυτή είναι έκδηλη σε όλα τα επίπεδα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, όπως προκύπτει και από το σχετικό ερωτηματολόγιο, στο οποίο κλήθηκαν να απαντήσουν στελέχη επιχειρήσεων. Οι αλλαγές είναι βέβαιο ότι δεν μπορούν να συντελεστούν όλες άμεσα και με αποτελεσματικό τρόπο, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις αυτές προυποθέτουν θεμελιώσεις μεταβολές σε παγιωμένες νοοτροπίες και αναχρονιστικά συστήματα ετών. Όμως η πρόσφατη κινητικότητα, που παρατηρείται στον χώρο της δικαιοσύνης, όπως ενδεικτικά με την ψήφιση του ν. 4055/2012 «Περί δίκαιης δίκης και εύλογης διάρκειας της», μόνο ελπιδοφόρα μπορεί να χαρακτηριστεί, καθώς με τον νόμο αυτόν επιχειρείται η τροποποίηση ορισμένων υφιστάμενων διατάξεων και η θεσμοθέτηση νέων, που προσδοκάται να αντιμετωπίσουν δύο βασικά προβλήματα του συστήματος, δηλαδή την εξασφάλιση μεγαλύτερης δικαιοσύνης κατά την απονομής της και την ελάττωση του χρόνου διάρκειας της δίκης, που όπως προαναφέρθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις αγγίζει τα όρια της αρνησιδικίας. Ο χρόνος βέβαια θα δείξει εάν οι κινήσεις αυτές αποτελούν απλά πυροτεχνήματα με σύντομη ημερομηνία λήξης ή την απαρχή μιας σοβαρής προσπάθειας για γενικότερη αλλαγή στον χώρο της απονομής δικαιοσύνης, η οποία κρίνεται επιβεβλημένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Arrow, K. J. 1969. *The Organization of Economic Activity, Analysis and Evaluation of Public Expenditure: the PBB-System*, Joint Economic Committee, 91st Congress, 1st Session, Washington.

R. Cooter/Th. Ulen. 2000. *Law and Economics*, Pearson Addison Wesley, 3η εκδ.

Π. Γέμτος, 2001. *Οικονομία και Δίκαιο Οικονομική Ανάλυση Βασικών Θεσμών του Ιδιωτικού Δικαίου*, τμ. Β, Αθήνα: Σάκκουλα

K. Kerameus & Ph. J. Kozyris (ed.), 1993. *Introduction to Greek Law*, sec. rev. ed., Deventer/ Boston/Athens: Kluwer Law and Taxation Publishers.

Posner, R. 1973. An Economic Approach to Legal Procedure and Judicial Administration, *J. of Leg. Studies* 2, σ. 399.

Τσούμας, Β. 2004. *Η εμπορική μίσθωση*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Wagner, H. 1997. Rechtsunsicherheit und Wirtschaftswachstum, στο S. Berends (Hsgb.), *Ordnungskonforme Wirtschaftspolitik in der Marktwirtschaft*, Berlin.

Για τα διοικητικά δικαστήρια:

<http://www.eanda.gr/category/ypodeigmata/dioikitika-dikastiria>

<http://www.dprotodikeio-ath.gr/dpa.html>

<http://www.ministryofjustice.gr/site/el/ΟΡΓΑΝΩΣΗbrΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ/ΔιάρθρωσηΔιοικητικώνΔικαστηρίων.aspx>

Για το Συμβούλιο της Επικρατείας:

http://www.ste.gr/councilofstate/index_gr.jsp

Για το Ελεγκτικό Συνέδριο:

<http://www.elsyn.gr/elsyn/root.jsp>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ 4055/2012 «ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΗΣ ΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ»

Κατόπιν των διαπιστωμένων χρόνιων προβλημάτων, ο νέος νόμος 4055/2012 μεταβάλλει διατάξεις, που διέπουν την απονομή της δικαιοσύνης,⁷³ επιφέροντας σημαντικές αλλαγές τόσο στην πολιτική, ποινική και διοικητική δικονομία όσο και στο ουσιαστικό δίκαιο.

Ως προς τις αρμοδιότητες και για την αποσυμφόρηση των διαφόρων βαθμών των δικαστηρίων έγινε ανακατανομή των αρμοδιοτήτων και πιο συγκεκριμένα:

- Η καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς πρωτοδικείου αυξάνεται από τις 120.000 ευρώ στις 250.000 ευρώ (άρθρο 14 παρ. 2 ΚΠολΔ).⁷⁴
- Κατά τόπον αρμόδιο είναι και το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου τα μη φυσικά πρόσωπα, που έχουν την ικανότητα να είναι διάδικοι, έχουν υποκατάστημα (εκτός από την έδρα τους, στην οποία περιοριζόταν το προϊσχύον, άρθρο 25 παρ. 2 ΚΠολΔ).
- Αν ο Άρειος Πάγος αναιρέσει την απόφαση για οποιονδήποτε λόγο, εκτός από υπέρβαση δικαιοδοσίας και παράβαση διατάξεων σχετικά με την αρμοδιότητα, μπορεί να κρατήσει την υπόθεση και να ασχοληθεί με την εκδίκασή της, ιδίως αν κατά την κρίση του δεν χρειάζεται άλλη διευκρίνιση. Στην αντίθετη περίπτωση παραπέμπει την υπόθεση στο τμήμα που ορίζεται από τον κανονισμό (άρθρο 580 παρ. 3 ΚΠολΔ).
- Τα ειρηνοδικεία είναι αποκλειστικά αρμόδια για την συναινετική εγγραφή ή άρση προσημείωσης υποθήκης (άρθρο 683 παρ. 3).
- Το ειρηνοδικείο γίνεται το κατ' εξοχήν δικαστήριο της εκούσιας δικαιοδοσίας, εκτός από τις εξαιρέσεις που αναφέρονται στο νέο άρθρο 740 ΚΠολΔ. Στις περιπτώσεις που διατάξεις νόμων προσδιορίζουν, για τις υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, αρμοδιότητα πρωτοδικείων, αρμόδια είναι τα ειρηνοδικεία. Εξαιρούνται μόνον οι υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας του άρθρου 4 του ν. 3588/2007 (Α' 153), του ν. 2664/1998 (Α' 275), του

⁷³ Η τελευταία τροποποίηση των βασικών νομοθετικών κωδίκων έγινε Ιούλιο του 2011, Ν.3994/2011.

⁷⁴ Όλα τα άρθρα του ΚΠολΔ, στα οποία γίνεται αναφορά από το σημείο αυτό και εξής, βρίσκονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm> (23/07/2012).

άρθρου 1441 του Αστικού Κώδικα, καθώς και του άρθρου 905 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

- Το ειρηνοδικείο καθίσταται επίσης το forum απόφασης για θέματα διαιτησίας και διαιτητών (άρθρα 878-880 ΚΠολΔ).

Προκειμένου να έχουν κόστος οι διαδικαστικές ενέργειες των διαδίκων και προς το σκοπό αποφυγής της άσκοπης απασχόλησης των δικαστηρίων θεσπίστηκαν τα κάτωθι παράβολα:

- Η αίτηση εξάρσεως συνοδεύεται από παράβολο 100 ευρώ, που επιστρέφεται εάν γίνει δεκτή, αλλιώς απορρίπτεται ως απαράδεκτη (άρθρο 53 παρ. 3 ΚΠολΔ).

- Με την κατάθεση της έφεσης κατατίθεται παράβολο 200 ευρώ, με την κατάθεση της αναίρεσης παράβολο 300 ευρώ και με την κατάθεση της αίτησης αναψηλάφησης κατατίθεται παράβολο 400 ευρώ, διαφορετικά το ένδικο μέσο απορρίπτεται ως απαράδεκτο. Σε περίπτωση νίκης επιστρέφεται το παράβολο, αλλιώς το δικαστήριο διατάζει την εισαγωγή του στο δημόσιο ταμείο.

Επιπλέον, ο εγκαλών κατά την υποβολή της έγκλησης, για τα απολύτως κατ' έγκληση διωκόμενα εγκλήματα, ενώπιον κάθε αρμόδιας αρχής καταθέτει παράβολο υπέρ του Δημοσίου ποσού εκατό (100) ευρώ, αλλιώς η έγκληση απορρίπτεται ως απαράδεκτη, με ορισμένες εξαιρέσεις, όπως τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας (άρθρο 46 ΚΠΔ).

- Παράβολο υπέρ του Δημοσίου ποσού τριακοσίων (300) ευρώ υποχρεούται να καταθέσει υπέρ του δημοσίου ο εγκαλών και στην περίπτωση που προσφεύγει κατά της διάταξης του εισαγγελέα πλημμελειοδικών κατά τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 47 ΚΠΔ με την οποία η έγκλησή του απορρίπτεται, επειδή δε στηρίζεται στο νόμο ή είναι προφανώς αβάσιμη στην ουσία της ή ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης την απορρίπτει με διάταξη, η οποία περιλαμβάνει συνοπτική αιτιολογία.

Θεσμικές καινοτομίες:

- Εισάγεται η δυνατότητα προσφυγής σε δικαστική διαμεσολάβηση (άρθρο 214B ΚΠολΔ)⁷⁵.

Ειδικότερα :

1. Διαφορές ιδιωτικού δικαίου μπορούν να επιλυθούν και με προσφυγή σε δικαστική μεσολάβηση. Η προσφυγή στη δικαστική μεσολάβηση, η οποία είναι προαιρετική,

⁷⁵ Το παρόν άρθρο τίθεται όπως προστέθηκε με το άρθρο 7 του ν. 4055/2012 ΦΕΚ Α 51/12.3.2012 και σύμφωνα με το άρθρο 113 του ίδιου νόμου ισχύει από 2.4.2012.

μπορεί να γίνει πριν από την άσκηση της αγωγής ή και κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας.

2. Σε κάθε πρωτοδικείο ορίζονται, για ένα έτος με δυνατότητα ανανέωσης για δύο ακόμη έτη, ένας ή περισσότεροι από τους υπηρετούντες προέδρους πρωτοδικών ή τους αρχαιότερους πρωτοδίκες ως μεσολαβητές μερικής ή πλήρους απασχόλησης.

3. Η δικαστική μεσολάβηση περιλαμβάνει ξεχωριστές και κοινές ακροάσεις και συζητήσεις των μερών και των πληρεξούσιων δικηγόρων τους με τον μεσολαβητή δικαστή, ο οποίος και μπορεί να απευθύνει στα μέρη μη δεσμευτικές προτάσεις επίλυσης της διαφοράς. Κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί, μετά ή δια πληρεξουσίου δικηγόρου, να προσφεύγει στον κατά τόπον αρμόδιο δικαστή μεσολαβητή υποβάλλοντας γραπτώς το αίτημά του.

4. Το δικαστήριο στο οποίο είναι εκκρεμής η υπόθεση, μπορεί σε κάθε στάση της δίκης, ανάλογα με την περίπτωση και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, να καλεί τα μέρη να προσφύγουν στη δικαστική μεσολάβηση για την επίλυση της διαφοράς τους και ταυτόχρονα, αν συμφωνούν τα μέρη, να αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης σε σύντομη δικάσιμο και πάντως όχι πέραν του εξαμήνου.

5. Αν τα μέρη καταλήξουν σε συμφωνία συντάσσεται πρακτικό μεσολάβησης. Το πρακτικό υπογράφεται από τον μεσολαβητή, τα μέρη και τους πληρεξουσίους δικηγόρους τους και το πρωτότυπό του κατατίθεται στη γραμματεία του πρωτοδικείου όπου διεξήχθη η μεσολάβηση. Κατά την κατάθεση ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει παράβολο υπέρ του Δημοσίου, το ύψος και η αναπροσαρμογή του οποίου καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Από την κατάθεση στη γραμματεία του πρωτοδικείου, το πρακτικό μεσολάβησης, εφόσον περιέχει συμφωνία των μερών για ύπαρξη αξίωσης, αποτελεί εκτελεστό τίτλο, σύμφωνα με το άρθρο 904 παράγραφος 2 εδάφιο γ' ΚΠολΔ.

6. Η μεσολάβηση πρέπει να διεξάγεται κατά τρόπο που να μην παραβιάζει το απόρρητο αυτής, εκτός αν τα μέρη συμφωνήσουν άλλως. Πριν από την έναρξη της διαδικασίας όλοι οι συμμετέχοντες δεσμεύονται εγγράφως να τηρήσουν το απόρρητο της διαδικασίας.

Τα πρακτικά της δικαστικής διαμεσολάβησης, καθώς και του εξωδικαστικού συμβιβασμού του άρθρου 214^A ΚΠολΔ, υποκαθιστούν τον τίτλο συμβολαιογραφικού εγγράφου που απαιτείται κατά το ουσιαστικό δίκαιο και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως τίτλοι προς εγγραφή ή εξάλειψη υποθήκης (άρθρο 293 παρ. 1 ΚΠολΔ)

- Εισάγεται η δυνατότητα κατάθεσης προτάσεων και "σχετικών" με ηλεκτρονικά μέσα (άρθρο 237 ΚΠολΔ).

- Εισάγεται η δυνατότητα τήρησης πρακτικών με φωνοληψία πλέον ακόμα και για το ειρηνοδικείο (με εξαίρεση το πταισματοδικείο, άρθρο 256 παρ.3 ΚΠολΔ).
- Διαταγή πληρωμής μπορεί να εκδοθεί εφόσον η απαίτηση και το οφειλόμενο ποσό αποδεικνύονται όχι πλέον μόνον από ιδιωτικό/δημόσιο έγγραφο, αλλά και με απόφαση ασφαλιστικών μέτρων, η οποία εκδόθηκε μετά από ομολογία ή αποδοχή της αίτησης του οφειλέτη (άρθρο 623 ΚΠολΔ).

Σύντμηση προθεσμιών με σκοπό την "εύλογη διάρκεια της δίκης":

- Σε περίπτωση αποχής δικηγόρων, οι υποθέσεις αναβάλλονται υποχρεωτικά σε δικάσιμο που ανακοινώνει το δικαστήριο εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενενήντα (90) ημερών ή σε άλλη εμβόλιμη δικάσιμο» (άρθρο 241 παρ. 1 ΚΠολΔ).
- Η συζήτηση της ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής προσδιορίζεται υποχρεωτικά εντός εξήντα (60) ημερών (κάτοικος ημεδαπής) ή εντός ενενήντα (90) ημερών (κάτοικος αλλοδαπής) και εκδικάζεται με την ειδική διαδικασία των πιστωτικών τίτλων κατά το άρθρο 643 ΚΠολΔ και με κλήτευση αντιδίκου προ 30 ημερών () ή 60 ημερών (διαμένων στην αλλοδαπή ή αγνώστου διαμονής). Η αίτηση αναστολής ασκείται στο δικαστήριο της ανακοπής και συζητείται υποχρεωτικά κατά την ορισθείσα δικάσιμο αυτής (άρθρο 632 ΚΠολΔ).
- Στις μισθωτικές και στις εργατικές διαφορές, καθώς και στις δίκες ανακοπών της αναγκαστικής εκτέλεσης εφαρμόζεται η παραπάνω διάταξη του άρθρου 643 (άρθρα 647 και 937 παρ.3 ΚΠολΔ)
- Η έκδοση διαταγής απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου προϋποθέτει την έγγραφη όχληση 15 ημέρες (αντί για 1 μήνα που ήταν το προϊσχύον) πριν από την κατάθεση της αίτησης. Η καταβολή των μισθωμάτων εντός του 15ημέρου (αντί του μηνός), αποδεικνυόμενη εγγράφως, αποκλείει την έκδοση της διαταγής. Επίδοση έγγραφης όχλησης απαιτείται μόνο την πρώτη φορά (άρθρο 662^A ΚΠολΔ).
- Η συζήτηση των αγωγών και των τακτικών ενδίκων μέσων επί των διαφορών για άκυρη απόλυση, μισθούς υπερημερίας και για καθυστερούμενους μισθούς προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την κατάθεσή τους. Αν αναβληθεί η συζήτηση αυτή προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε εξήντα (60) ημέρες. Αν ασκηθεί αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, αυτή κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου της αγωγής και συζητείται υποχρεωτικά κατά την ορισθείσα δικάσιμο αυτής (νέο 672^A ΚΠολΔ).
- Η συζήτηση της προσωρινής διαταγής προσδιορίζεται υποχρεωτικά εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) εργάσιμων ημερών από την κατάθεση της αίτησης. Αν ο δικαστής κρίνει ότι είναι αναγκαία η εμφάνιση του καθού, τον καλεί με οποιονδήποτε τρόπο εντός της ως άνω προθεσμίας. Αν γίνει δεκτό το αίτημα για

έκδοση προσωρινής διαταγής, η σχετική αίτηση ασφαλιστικών μέτρων προσδιορίζεται για συζήτηση μέσα σε τριάντα ημέρες. Αναβολή της συζήτησης δεν επιτρέπεται, άλλως παύει αυτοδικαίως η ισχύς της προσωρινής διαταγής, εκτός αν αυτή παραταθεί από το δικαστήριο που εκδικάζει την αίτηση. Σε κάθε περίπτωση ο αντίδικος διατηρεί το δικαίωμα να ζητήσει την ανάκληση της προσωρινής διαταγής (άρθρο 691 παρ. 4 ΚΠολΔ).

- Η απόφαση του δικαστηρίου στα ασφαλιστικά μέτρα, καθώς και στις υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας δημοσιεύεται σε δημόσια συνεδρίαση μετά την περάτωση της ακροαματικής διαδικασίας και το αργότερο μέχρι και σαράντα οκτώ (48) ώρες μετά τη συζήτηση, καταχωριζόμενου του διατακτικού της κάτω από την αίτηση ή στα πρακτικά. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και αν για ειδικούς λόγους επιβάλλεται να επιφυλαχθεί το δικαστήριο να εκδώσει την απόφασή του σε μεταγενέστερο χρόνο, αυτός που διευθύνει τη συζήτηση έχει την υποχρέωση να γνωστοποιεί την ημέρα και ώρα που θα δημοσιευθεί η απόφαση, η οποία περιέχει συνοπτική αιτιολογία ως προς την ύπαρξη ή ανυπαρξία του επικαλούμενου δικαιώματος και τη συνδρομή ή μη επικείμενου κινδύνου ή επείγουσας περίπτωσης, μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη συζήτηση της αίτησης (άρθρα 691 παρ.5 ΚΠολΔ και άρθρο 756 ΚΠολΔ).

- Η συζήτηση της ανακοπής του άρθρου 933 ΚΠολΔ και του άρθρου 936 ΚΠολΔ προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την κατάθεσή της.

Διαδικαστικές/φραστικές βελτιώσεις:

- Η διαταγή απόδοσης μισθίου αποτελεί τίτλο εκτελεστό. Η εκτέλεσή της μπορεί να πραγματοποιηθεί αφού παρέλθουν είκοσι (20) ημέρες από την επίδοση αντιγράφου εξ απογράφου με επιταγή προς εκτέλεση, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη επίδοση αντιγράφου της. Η διαταγή εκτελείται και κατά των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 659 ΚΠολΔ (άρθρο 662Δ παρ.3 ΚΠολΔ)

- Στην αίτηση για διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου μπορεί να σωρευτεί και αίτημα καταδίκης για χρηματική απαίτηση από οφειλόμενα μισθώματα, κοινόχρηστες δαπάνες, τέλη και λογαριασμούς κοινής ωφελείας, εφόσον το ύψος τους αποδεικνύεται από δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα, ιδίως λογαριασμούς κοινοχρήστων και οργανισμών κοινής ωφελείας (νέο άρθρο 662Θ ΚΠολΔ).

Κατά το άρθρο 113 Ν.4055/2012, τα παραπάνω ισχύουν από 2.4.2012, εκτός από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 110.⁷⁶

⁷⁶ http://elawyer.blogspot.com/2012_03_01_archive.html (23/07/2012).

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΡΕΥΝΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

Ηλικία

- Έως 25
- 25-35
- 35-45
- 45 και άνω

Οικογενειακή κατάσταση

- Άγαμος/η
- Παντρεμένος/η
- Διαζευγμένος/η

Μόρφωση

- Απόφοιτος/η λυκείου
- Απόφοιτος/η ΤΕΙ
- Απόφοιτος/η ΑΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού

Κάτοχος Διδακτορικού

Επαγγελματική κατάσταση

- Full-time εργαζόμενος/η
- Δημόσιος υπάλληλος
 - Στο δημόσιο τομέα (ΔΕΚΟ)
 - Σε ιδιωτική επιχείρηση
 - Ελεύθερος επαγγελματίας
- Part-time εργαζόμενος/η
- Στο δημόσιο τομέα (ΔΕΚΟ)
 - Σε ιδιωτική επιχείρηση
 - Ελεύθερος επαγγελματίας
- Άνεργος/η
- Συνταξιούχος

Οικονομική κατάσταση

- Ετήσιο εισόδημα μέχρι
- 10.000
 - 10.000-20.000
 - 20.000-50.000
 - 50.000-100.000
 - άνω των 100.000

Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που ακολουθούν αφορούν εμπειρία δική σας ή προσώπου του στενού περιβάλλοντός σας, οικογενειακού ή φιλικού, το οποίο στα πλαίσια επίλυσης μιας διαφοράς βρέθηκε σε δικαστική αίθουσα.

- 1) Παρακαλώ διευκρινίστε αν οι απαντήσεις σας βασίζονται σε δική σας άμεση προσωπική εμπειρία ή άλλου προσώπου του στενού περιβάλλοντός σας με οποιαδήποτε ιδιότητα (π.χ. ενάγοντος, εναγομένου, κατηγορουμένου);
- Εμπειρία δική μου Εμπειρία άλλου προσώπου Και στα δύο

2) Τι φύσης ήταν η σημαντικότερη υπόθεση που είχατε εσείς ή το πρόσωπο από το οποίο αντλείτε την εμπειρία σας;

- Αστικής
 Ποινικής

Εάν είναι ΑΣΤΙΚΗ συμπληρώστε το ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ (ερωτήσεις 3 -10), ενώ εάν είναι ΠΟΙΝΙΚΗ συμπληρώστε το ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ (ερωτήσεις 11 -22). Το ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ (ερωτήσεις 24 -85) συμπληρώνεται από όλους.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ (ΑΣΤΙΚΟ)

3) Ποιο ήταν το χρηματικό μέγεθος της διαφοράς που σας ώθησε να επιδιώξετε τη δικαστική της επίλυση, δηλαδή τι ποσό επιδιώξατε εσείς ή η άλλη πλευρά να σας επιδικάσει το δικαστήριο;

- Έως 10.000 Έως 25.000 Έως 50.000
 Έως 100.000 Παραπάνω από 100.000 (στην περίπτωση αυτή προσδιορίστε και το ποσό)

4) Σε τι ποσοστό θεωρείτε πως τελικά ικανοποιήθηκαν οι αρχικές σας απαιτήσεις μέσω της δικαστικής οδού;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

5) Εκτός της χρηματικής ικανοποίησης είχατε και ηθική ικανοποίηση;

- Ναι Όχι

6) Είχατε τη δυνατότητα να συμπληρώσετε λάθη /ελλείψεις/παραλείψεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας;

- Ναι Όχι

7) Είχε το δικαστήριο πρόθεση να βρει την καλύτερη λύση και για τις δύο πλευρές;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

8) Μετά το πέρας όλης της δικαστικής διαδικασίας και την έκδοση δικαστικής απόφασης, θεωρείτε πως βελτιώθηκε η σχέση σας με την άλλη πλευρά;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε μικρό βαθμό	Σε μέτριο βαθμό	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐	☐	☐	☐	☐

9) Αν γνωρίζατε εξαρχής το αποτέλεσμα και τη δικαστική διαδικασία στην οποία υποβλήθήκατε θα επιδιώκατε περισσότερο μία εξώδικη επίλυση της διαφοράς σας;

Ναι Όχι Ίσως

10) Θεωρείτε πως υπήρχαν παρεπόμενες υλικές απώλειες λόγω της δικαστικής σας διένεξης (π.χ. μη δυνατότητα χρήσης του αντικειμένου της διαφοράς, απώλεια εσόδων λόγω χρονοβόρων γραφειοκρατικών διαδικασιών που συνδέονται με τη δικαστική διαδικασία);

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ (ΠΟΙΝΙΚΟ)

11) Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι καταφέρατε να εκφράσετε τις απόψεις και τα συναισθήματά σας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

12) Σε τι βαθμό θεωρείτε πως λήφθηκαν υπόψη οι απόψεις και τα συναισθήματά σας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

13) Θεωρείτε πως είχε το δικαστήριο την αρμόζουσα συμπεριφορά απέναντί σας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

14) Σας συμπεριφέρθηκε το δικαστήριο με σεβασμό;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

15) Έκανε το δικαστήριο κάποιο απρεπές σχόλιο ή ερώτηση που σας έφερε σε δύσκολη θέση;

Ναι Όχι

16) Ήταν ικανοποιητική στο σύνολό της η σχέση που αναπτύχθηκε ανάμεσα σε σας και το δικαστήριο;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

17) Σας εξήγησε το δικαστήριο με σαφήνεια και πληρότητα την διαδικασία;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

18) Παρακαλώ προσδιορίστε σε τι έκταση η δικαστική διαδικασία σας έκανε να αισθάνεσθε αγανάκτηση και/ή θυμό:

Ελάχιστο/Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

19) Παρακαλώ προσδιορίστε σε τι έκταση η δικαστική διαδικασία σας έκανε να αισθάνεσθε ταπείνωση:

Ελάχιστο/Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

20) Παρακαλώ προσδιορίστε σε τι έκταση η δικαστική διαδικασία σας έκανε να αισθάνεσθε απογοήτευση/ απελπισία:

Ελάχιστο/Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

21) Προσδιορίστε τις επιπτώσεις της διαδικασίας στην ικανότητά σας να αντιμετωπίσετε το πρόβλημα:

Πολύ αρνητικές Αρνητικές Ουδέτερες Θετικές Πολύ θετικές

22) Προσδιορίστε τις επιπτώσεις της διαδικασίας στην αυτοεκτίμησή σας:

Πολύ αρνητικές Αρνητικές Ουδέτερες Θετικές Πολύ θετικές

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

23) Πόσο γρήγορα αναλάβετε δράση αναφορικά με τη δικαστική επίλυση του προβλήματός σας (π.χ. νομικές συμβουλές, εξώδικη προσπάθεια επίλυσης διαφοράς με ιδιωτική πρωτοβουλία, μέσω αστυνομίας κτλ);

Αμέσως Εντός 10 ημερών Εντός 1 μήνα

Μετά από εξάντληση κάθε χρονικού περιθωρίου που είχατε στη διάθεσή σας

24) Πόσο διήρκεσε η υπόθεσή σας δικαστικά από τη στιγμή που κινηθήκατε μέσω της νομικής οδού;

Έως 1 χρόνο Έως 3 χρόνια Έως 5 χρόνια

Έως 7 χρόνια Περισσότερο από 7 χρόνια

25) Είστε ικανοποιημένος/η από το παραπάνω χρονικό διάστημα;
Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

26) Πως καταλήξατε στην επιλογή του δικηγόρου που ανέλαβε την υπόθεσή σας;

- Τον γνωρίζω από προηγούμενη υπόθεση μου
 Μου τον συνέστησε γνωστός/φίλος/συγγενής
 Ύστερα από επιλογή κατόπιν επικοινωνίας με διαφορετικούς δικηγόρους
 Από το ιντερνετ/από κατάλογο δικηγόρων
 Επέλεξα κάποιον με βάση την αναγνωρισιμότητα του

27) Ποιο ήταν το κόστος των υπηρεσιών που σας προσέφερε ο δικηγόρος σας;

- Έως 2.500 Έως 5.000 Έως 10.000 Έως 20.000
 Παραπάνω από 20.000 (προσδιορίστε το ποσό)

.....

28) Η απόδειξη που λάβατε σε τι ποσοστό του καταβληθέντος από εσάς ποσού ανέρχεται;

- Δεν έλαβα καθόλου απόδειξη
 Έλαβα απόδειξη για κάποιο συμβολικό ποσό
 Έλαβα απόδειξη για λιγότερο ή ίσο με το μισό ποσό που κατέβαλα
 Έλαβα απόδειξη για μεγαλύτερο από το μισό αλλά όχι για ολόκληρο το ποσό που κατέβαλα
 Έλαβα απόδειξη για όλο το ποσό

29) Ήσασταν ικανοποιημένος από τις νομικές υπηρεσίες του δικηγόρου σας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

30) Γνωρίζοντας πλέον την εξέλιξη της υπόθεσής σας, αν αποφασίζατε σήμερα θα επιλέγατε τον ίδιο δικηγόρο να σας εκπροσωπήσει;

- Ναι Όχι Ίσως

31) Πιστεύετε ότι η δικαστική έκβαση της υπόθεσής σας οφείλεται:

Στις ικανότητες και την Στις διασυνδέσεις ή/και Σε συνδυασμό και των 2
επιστημονική επάρκεια του την αναγνωρισιμότητά

δικηγόρου που ανέλαβε την του
εκπροσώπησή σας

32) Θεωρείτε πως είχατε την πρέπουσα αντιμετώπιση και την απαραίτητη
συμπράσταση από τον δικηγόρο σας σε κάθε επίπεδο;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

33) Θεωρείτε πως αποκαταστάθηκε η ηθική σας βλάβη από το αποτέλεσμα της δίκης;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

34) Θεωρείτε ότι η διαδικασία που ακολουθήθηκε από το δικαστήριο επηρέασε τη
διαμόρφωση της απόφασης στην οποία κατέληξε;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

35) Ήταν η διαδικασία δίκαιη, αντικειμενική και σύμφωνη με τις περί χρηστών ηθών
αντιλήψεις;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

36) Ήταν η αντιμετώπισή σας από το δικαστήριο αντικειμενική, ουδέτερη και
απροκατάληπτη;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

37) Βασίστηκε η διαδικασία στην ακρίβεια και πληρότητα των αποδείξεων;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

38) Είχατε ισότιμη δικαστική μεταχείριση με την άλλη πλευρά;

Ναι Όχι

39) Ήσαστε ικανοποιημένος/η από την δικαστική διαδικασία που ακολουθήθηκε;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

40) Βρήκατε αξιόπιστο το δικαστήριο;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

41) Σας συμπεριφέρθηκε το δικαστήριο με δίκαιο τρόπο;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

42) Ήσαστε ικανοποιημένος/η με το δικαστήριο γενικά;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

43) Θεωρείτε πως το δικαστήριο κατέληξε στην απόφασή του βασιζόμενο αποκλειστικά στις αποδείξεις που προσκομίστηκαν και τους μάρτυρες που κλήθηκαν;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

44) Θεωρείτε ότι μπορεί να παρείσφρησε και ο υποκειμενικός παράγοντας στην διαμόρφωση της κρίσης του δικαστηρίου;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

45) Σας εξήγησε ο δικηγόρος σας με σαφήνεια και πληρότητα τα δικαιώματά σας;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

46) Σας παρείχε ο δικηγόρος σας πληροφορίες και απαντήσεις σχετικά με απορίες σας και κατά τη διάρκεια της δίκης/διαδικασίας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

47) Καταλάβατε τις εξηγήσεις που δόθηκαν;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

48) Θεωρείτε πως το δικαστήριο έδωσε στην υπόθεσή σας το χρόνο και την σημασία που θέλατε, ώστε να φωτιστεί κάθε πτυχή της;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

49) Από την έως τώρα εμπειρία σας θα είχατε εμπιστοσύνη στο δικαστήριο για να λύσετε ένα πιθανό πρόβλημα σας στο μέλλον;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

50) Ήταν εύκολο να συγκρίνετε το αποτέλεσμα της δίκης που σας αφορούσε με αυτό άλλων παρεμφερών υποθέσεων;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

51) Ήταν το αποτέλεσμα της δίκης που σας αφορούσε παρόμοιο με αυτό άλλων υποθέσεων;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

52) Ήταν εύκολο για σας μετά το πέρας όλης της δικαστικής διαδικασίας να προχωρήσετε κανονικά τη ζωή σας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

53) Θεωρείτε πως ο υπαίτιος της υπόθεσης που σας αφορούσε (είτε ήσασταν εσείς είτε ο αντίδικος) έτυχε της ποινής που προβλέπεται νομοθετικά για το αδίκημα που διαπράχθηκε;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

54) Θεωρείτε πως η απόφαση που λήφθηκε στην περίπτωση σας διασφάλισε ότι η άλλη πλευρά θα αποφύγει στο μέλλον κάθε ενέργεια και συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει το ίδιο πρόβλημα;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

55) Ήταν το αποτέλεσμα της δίκης ευνοϊκό για σας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

56) Ήσαστε ικανοποιημένος/η με το αποτέλεσμα της δίκης ;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

57) Κατά πόσο θεωρείτε ότι αποδόθηκε πραγματική δικαιοσύνη στην περίπτωση σας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

58) Έλυσε το αποτέλεσμα της δίκης το πρόβλημά σας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό βαθμό

59) Θεωρείτε πως η δικαστική οδός ήταν η πλέον ενδεδειγμένη λύση για την περίπτωση σας;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

60) Ο χρόνος που τελικά αναλώσατε από τη στιγμή που κινηθήκατε νομικά μέχρι την ικανοποίηση της αξίωσής σας δικαστικώς (π.χ. για ανεύρεση δικηγόρου, προσπάθεια συμβιβασμού με την άλλη πλευρά, αναμονή έκδοσης δικαστικής απόφασης κτλ) ήταν:

- Αναμενόμενος
 Παραπάνω από αναμενόμενος αλλά σε λογικά πλαίσια
 Υπερβολικός

61) Παρακαλώ προσδιορίστε το βαθμό του άγχους που βιώσατε ως αποτέλεσμα μόνο του προβλήματος:

Ελάχιστο/Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

62) Παρακαλώ προσδιορίστε το βαθμό του άγχους που βιώσατε ως αποτέλεσμα της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου:

Ελάχιστο/Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

63) Παρακαλώ προσδιορίστε σε τι έκταση η δικαστική διαδικασία είχε αρνητικό αντίκτυπο στις σημαντικές διαπροσωπικές σας σχέσεις:

Ελάχιστο/Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

64) Παρακαλώ προσδιορίστε σε τι έκταση η δικαστική διαδικασία είχε αρνητικό αντίκτυπο στις επαγγελματικές σας σχέσεις:

Ελάχιστο/Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

65) Προσδιορίστε τις επιπτώσεις της διαδικασίας στο πόσο αισιόδοξα βλέπετε το μέλλον γενικότερα:

Πολύ αρνητικές Αρνητικές Ουδέτερες Θετικές Πολύ θετικές

66) Προσδιορίστε τις επιπτώσεις της διαδικασίας στην πίστη σας σε ένα δίκαιο κόσμο:

Πολύ αρνητικές Αρνητικές Ουδέτερες Θετικές Πολύ θετικές

67) Θεωρείτε πως άξιζε η ψυχική ταλαιπωρία που κάθε δικαστική περιπέτεια συνεπάγεται σε σχέση με την ικανοποίηση των αξιώσεών σας μέσω της δικαστικής οδού;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

68) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε πως τα ΜΜΕ μπορούν να επηρεάσουν την έκβαση μιας δίκης που συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

69) Πιστεύετε ότι για το ίδιο αδίκημα και με τα ίδια δεδομένα (δηλαδή τα ίδια αποδεικτικά στοιχεία) η κρίση του δικαστηρίου θα ήταν η ίδια ανεξαρτήτως προσώπων, ιδιοτήτων και καταστάσεων;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

70) Κατά πόσο θεωρείτε ότι η δικαιοσύνη αποδίδεται πάντα ακριβοδίκαια ανεξαρτήτως προσώπων, ιδιοτήτων και συνθηκών;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

71) Πιστεύετε πως το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο είναι επαρκές, ούτως ώστε αν εφαρμοστεί σωστά, να συλλάβει ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής διαφθοράς;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

72) Θεωρείτε ότι είναι θέμα θέλησης ή ικανότητας η πάταξη της ελληνικής διαφθοράς; Κυρίως θέλησης Κυρίως Ικανότητας Και των δύο

73) Είστε ευχαριστημένος/η από το επίπεδο απονομής της ελληνικής δικαιοσύνης;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

74) Είστε ευχαριστημένος/η από το χρόνο απονομής της ελληνικής δικαιοσύνης;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό Σε μέτριο Αρκετά Πάρα πολύ
βαθμό βαθμό

75) Ύστερα από όλη αυτή τη διαδικασία η εμπιστοσύνη σας στην ελληνική δικαιοσύνη μεταβλήθηκε;

Ναι, πολύ προς το χειρότερο Ναι, λίγο προς το χειρότερο Όχι, έμεινε ίδια Ναι, λίγο προς το καλύτερο Ναι, πολύ προς το καλύτερο

76) Πιστεύετε ότι οι οικονομικές απολαβές των ελλήνων δικαστών είναι αντάξιες του λειτουργήματός τους;

Ναι Μάλλον Όχι

77) Πιστεύετε ότι οι οικονομικές απολαβές των ελλήνων δικαστών είναι τέτοιες που να μπορούν να εγγυηθούν την ανεξαρτησία και τον μη επηρεασμό τους από εξωγενείς παράγοντες;

Ναι Μάλλον Όχι

78) Πώς κρίνετε το δικαστικό σύστημα σε σχέση με τους υπόλοιπους θεσμούς της ελληνικής κοινωνίας;

Χειρότερο Μάλλον χειρότερο Στα ίδια επίπεδα Μάλλον καλύτερο Καλύτερο

79) Θα ήσασταν θετικά διακείμενος/η στην ιδέα μιας γενικότερης βελτίωσης του δικαστικού συστήματος που θα συνεπαγόταν όμως μία σημαντική οικονομική επιβάρυνση για τον κάθε πολίτη;

Καθόλου/ελάχιστα Σε μικρό βαθμό Σε μέτριο βαθμό Αρκετά Πάρα πολύ

80) Πώς θα κρίνατε συνολικά τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος από την έως τώρα εμπειρία σας;

Αποτυχημένη Μάλλον αποτυχημένη Ουδέτερη Μάλλον επιτυχημένη Επιτυχημένη

81) Πώς κρίνεται το άνοιγμα του δικηγορικού επαγγέλματος, δηλαδή την κατάργηση των γεωγραφικών περιορισμών των δικηγόρων στην άσκηση του, καθώς και την κατάργηση των ελαχίστων ορίων αμοιβής;

Αρνητικά Μάλλον αρνητικά Ουδέτερα Μάλλον θετικά Θετικά

82) Πιστεύετε ότι το άνοιγμα του δικηγορικού επαγγέλματος θα συνεισφέρει στη λειτουργία του δικαστικού συστήματος;

Καθόλου/ελάχιστα	Σε βαθμό	μικρό	Σε βαθμό	μέτριο	Αρκετά	Πάρα πολύ
☐		☐		☐	☐	☐

83) Πώς αξιολογείτε το συνολικό αριθμό των Ελλήνων δικηγόρων βάσει πληθυσμιακών κριτηρίων;

Χαμηλό	Μάλλον χαμηλό	Κανονικό	Μάλλον υψηλό	Υψηλό
☐	☐	☐	☐	☐

84) Πώς θα αξιολογούσατε το ελληνικό δικαστικό σύστημα σε σύγκριση με τα ευρωπαϊκά;

Χειρότερο	Μάλλον χειρότερο	Στα ίδια επίπεδα	Μάλλον καλύτερο	Καλύτερο
☐	☐	☐	☐	☐

85) Παρακαλώ προσθέστε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο ή παρατήρηση θέλετε να κάνετε σχετικά με το υπάρχον δικαστικό σύστημα ή/και την εμπειρία σας από αυτό:

.....

.....

.....

.....

.....

Ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή σας!